

ARODERGi

A N T A L Y A R E H B E R L E R O D A S I D E R G İ S İ

ANTALYA'nın TURİZM TARİHİ VI. Bölüm

BİR BAŞKADIR **ESKİŞEHİR**

ANADOLU'nun EN ESKİ AVCILARI

ANADOLU-İON UYGARLIĞI II. Bölüm

ESKİ DÜNYANIN MERKEZİ:
ANADOLU

ALADAĞLAR

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ I. Bölüm

BİTKİLER ve ÇİÇEKLİ ZAMANLARI

TUNA'nın İNCİSİ:
BUDAPEŞTE

ÜCRETSİZ

Dede Efendi Restaurant

*Kapadokya'yı tatmak,
hakikaten de Dede Efendi'den geçiyor.*

1985'den günümüze kadar sürekli gelişme gösteren Dede Efendi Restaurant, aynı yerde Dede Efendi Kaya Restaurant'ı da açarak turizme hizmet etmeyi prensip haline getirmiş, Kapadokya'nın otantik manzarası ile Kapadokya'nın kendine has yemeklerinin kesiştiği bir nokta haline gelmiştir.

Kapadokya DEDE EFENDİ Restaurant

Asar Kaya Mevkii Göreme Kavşağı Ürgüp - Nevşehir Yolu Üzeri
Ortahisar - Ürgüp / NEVŞEHİR

Tel : 0384 343 24 24 Faks: 0384 343 22 22

Kapadokya Dede Efendi KAYA Restaurant

Kızılçukur Karşısı Ortahisar Girişi Prof Dr. Zeliha Ersoy Bulvarı
Ortahisar - Ürgüp / NEVŞEHİR

Tel: 0384 343 37 77 Faks: 0384 343 37 70

www.dedeefendirestaurant.com

Yol Ayrımı!

Tam 21 ay geçmiş ARO yönetimine seçileli. Bazılarınız o zaman verdiğimiz sözleri hatırlayacaklardır. Bu sözlerin hemen hemen hepsini yerine getirdik. Yalnızca meslek yasası kaldı. O da şu anda mecliste ve sayın bakanımızın da belirttiği gibi, çok büyük bir ihtimal ile bu yasama yılında (Ekim 2011-Haziran 2012) meclis genel kurulundan geçecektir.

Elbette öncelikli hedeflerimiz arasında rehberlerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi de var. Hepinizin bildiği gibi bu konuda bu yıl bir hayli çabamız oldu ve özellikle Almanca rehberlerin yazın yaptığı iş alma eylemine verdiğimiz destek ile de sesimizi her tarafa duyurduk.

Sorunun ne kadar büyük olduğunu tüm kurum ve makamlara ilettik. Kazanımlar istediğimiz oranda olmasa da, acentelerin çoğu bir takım iyileştirmelere gitti.

Bu iyileştirmelerin devamı da gelecektir. Aynı zamanda turist rehberleri yönetmeliğinde de bazı değişiklikler yapılıyor; en önemlisi taban yevmiyenin yanında, maaşlı çalışan meslektaşlarımıza yönelik taban maaş belirlenmesidir. Çünkü Antalya bölgesinde düşük yevmiye sorununun temel nedeni düşük maaşlardır.

Acenteler 6-7 gün dışarıdan rehber kiralamaktansa, aynı ücrete maaşlı ve kadrolu rehber almayı tercih ediyor. Bu da yevmiye ve ücretlerin düşük kalmasına neden oluyor. Bu yüzden bir taban maaşın belirlenmesinin önemi büyük.

Son aylarda birlikte verdiğimiz mücadelenin devam etmesi halinde, çalışma şartlarının daha da düzelmesi kesindir. Fakat bu konuda sizin vereceğiniz destek çok önemli; siz destek vermeyi sürdürdüğünüz takdirde adım adım hedefe yaklaşacağımızdan kimse şüphe duymasın.

Bu arada “Eylem yaptık da ne oldu?” diyen arkadaşlarımıza önerim, çevreye dikkatlice bakmaları ve değişiklikleri görmeleridir. Bu arkadaşlarımız, geçen süreçte “dik durarak” destek veren arkadaşlarımızdan bazıları işlerinden oldular diye üzülmeyi bırakmalılar. O arkadaşlarımız verdikleri destekten dolayı işlerinden olsalar da, “kara listelere” girseler de, pişmanlık yerine gurur duyuyorlar ve aynı desteği yine vermeye hazır olduklarını belirtiyorlar.

Hiçbirinin, bizlerin ve bazı arkadaşlarımızın destekleri sayesinde ciddi bir iş sıkıntıları yok şu anda. “Kara listeleri” oluşturmak için çaba gösteren acente yöneticisi ve aynı zamanda meslektaş olan bazı sözde “arkadaşlarımızı” kınıyorum.

ARO’yu hedef alarak, örgütlü mücadeleyi zayıflatmak, zarar vermek ve bölmek isteyen “sevgili” meslektaşlarıma da önerim, kendi bindikleri dalı kestiklerinin farkına varmalarıdır.

Bütün bu olayları değerlendirdiğimiz zaman, bir yol ayrımında olduğumuzu görüyoruz. ARO yönetimi olarak ya bundan önce olduğu gibi suya sabuna dokunmadan aidat toplayıp seminer düzenleyerek pasif bir duruş göstereceğiz ya da sizin bundan sonra da artarak vereceğiniz destek ile aktif mücadeleye devam edip hedefe ulaşacağız. Karar sizin sevgili meslektaşlarım.

Biz kararlı ve güçlü bir meslek örgütü olarak yolumuza devam etmek istiyoruz. Çünkü biz koltuk doldurmak derdinde veya bir takım çıkarlar peşinde değiliz. ARO yönetimi olarak var olan şartların iyileştirilmesi, sosyal güvencemiz, daha prestijli bir meslek, yasal haklarımızı almak ve hiçbir şeyin eskisi gibi olmaması için tüm yasal olanakları kullanarak mücadelemizi sürdüreceğiz.

Bu süreçte etik davranmayan ve yasal mevzuata aykırı hareket eden meslektaşlarımız ile de (her kim olursa olsun) mücadele etmeye devam edeceğiz. Biz ne koltuk, ne rant, ne kahramanlık ne de popülizm peşindeyiz. Bu da böyle bilinsin. Sizin desteklerinize, değişemeyecek hiçbir şey yoktur.

Saygılarımla,

Hasan UYSAL

ARO

ANTALYA
REHBERLER ODASI
DERGİSİ

3 ayda bir yayımlanır.
YIL: 2, SAYI: 6, Ekim - Aralık 2011
Ekim ayında basılmıştır.

İMTİYAZ SAHİBİ

Antalya Rehberler Esnaf Odası adına
Hasan UYSAL
hasanuysal@aro.org.tr

SORUMLU MÜDÜR GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Ahmet Zeki APALI
zekiapali@aro.org.tr

YAYIN KURULU

Prof.Dr. Bekir DENİZ
Prof.Dr. Nevzat ÇEVİK
Prof.Dr. Şadan GÖKOVALI
Yavuz Ali SAKARYA
Hüseyin ÇİMRİN
Mehmet ERDEM
Recep YAVUZ
Oktay TILKI

KATKIDA BULUNANLAR

Ertuğrul BİROL

KAPAK FOTOĞRAFI

Ahmet Zeki APALI

GRAFİK TASARIM

Adnan SAYKI
www.adnansayki.com
asayki@gmail.com
0537 419 43 23

BASKI

Başak Matbaacılık ve Tanıtım
Hiz. Ltd. Şti.
Anadolu Bulvarı Meka Plaza
No: 5 / 15 Gimat
Yenimahalle / ANKARA
TEL: 0312 397 16 17

YAZIŞMA ADRESİ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ

Demircikara Mah.
Burhanettin Onat Cad.
Artürk Sitesi, A-Blok, No: 89
Kat: 1 D: 4 ANTALYA
TEL: 0242 311 11 30 (Pbx)
FAKS: 0242 322 91 75
www.aro.org.tr
dergi@aro.org.tr

"Yazıların sorumluluğu yazarlarına,
reklamların sorumluluğu reklam
sahiplerine aittir. Yazılı izin olmaksızın
hiçbir yazı, fotoğraf ve grafik içerik
başka bir yerde kullanılamaz."
Kültür-Sanat, Tarih, Arkeoloji,
Mitoloji ve Gezi Dergisi.
ARO'nun bir kültür hizmetidir.

İçindekiler

6-8	ANTALYA'nın TURİZM TARİHİ VI. Bölüm
9	ALL in ANTALYA
10-34	BİR BAŞKADIR ESKİŞEHİR
36-44	ANADOLU'nun EN ESKİ AVCILARI
46-48	BALIKLARIMIZ: LEVREK
50-58	ANADOLU-ION UYGARLIĞI: II. Bölüm
60-64	ESKİ DÜNYANIN MERKEZİ: ANADOLU
66-72	ALADAĞLAR
74-88	ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ
90-94	BİTKİLER
96-101	TUNA'nın İNCİSİ: BUDAPEŞTE
102-103	REHBER ANILARI
104	AVUKATINIZ DİYOR Kİ
106-107	AHİLİK
108-111	HABERLER
112-113	ÖDÜLLÜ BULMACA

Antalya'da Rehber Olmak!

Yönetime yeni geldiğimiz günlerdi. Verdiğimiz sözleri yerine getirebilmek, her birimle sıkı bir diyalog kurabilmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyor; davet edildiğimiz hemen hemen her toplantıya katılıyorduk. Bunlardan biri de Rehberlik Mesleki Yeterlilik Kanunu'nun çalışma toplantısıydı. Yoğun ve uzunca geçen toplantıların birinde tanımlamalar yapılırken "operasyon grupları" dedim; diğer bölgelerin bildiği grup türlerinin dışında başlı başına farklı bir grup. Antalya'da asıl turizm bunun üzerine, yasada en azından bir tanımı olsun. Ne var ki benim önerimi ne bakanlık, ne TURSAB, ne de İRO ve İZRO temsilcileri kabul ettiler. İşte kendi içimizden başka bölgelerdeki çalışma arkadaşlarımızın bile anlamakta güçlük çektiği ama turizmin başkenti diye övündüğümüz Antalya'da rehber olmak nasıl bir şey?

Bazen sezonluk anlaşmalı bazen de herhangi bir acenteye bağlı olmadan çalışırız. Her ikisinin de kendince zorlukları ve riskleri vardır. 2006 yılıydı. Kızımın ana sınıfından bir arkadaşının annesi serbest çalışan bir meslektaşımızdı. Çocuklara aileleri hakkında sorular sorarlarken,

kızına annesinin ne iş yaptığını sormuş öğretmenini. O da "Akşam bir telefon geliyor, annem işe gidiyor; telefon gelmezse işsiz kalıyor." deyince kendisini okula çağırılmışlar; nasıl bir işi var diye. O zaman anlatmıştı.

Aylık ücretli çalışırsınız, asgari ücretten biraz yüksek bir meblağı teklif ederler. Sonra da iş yoğunluğu artınca dışarıdan rehber almamak için gece-gündüz demeden hem turlara hem de transfere gönderirler. Serbest çalışmayı isterseniz, yukarıdaki örnekte anlattığım gibi her gün telefon beklersiniz. Gelmesine gelir telefonlar da, bu defa ücretler konusunda sorun yaşarsınız. Zira bu bölgede acenteler öncelikle bakanlık tarifesindeki asgari tur ücretinin yarısını, bilemediniz biraz fazlasını teklif ederler. Kabul etmezseniz zaten daha düşük ücrete çıkacak meslektaşlarımız da vardır beklemede. Hadi kabul ettiniz diyelim. İş burada biter mi? Turunuzu yapar, evraklarınızı teslim edersiniz ve size genelde daha sonrasına gün verirler ücretiniz için. Derken aradan zaman geçer, siz acenteyi aramaktan, gidip eli boş dönmekten bitap düşer ve lanet okursunuz.

Bütün acenteler böyle midir? Elbette değildir ama maalesef yazdığım gibi olan çok sayıda acente vardır. Bunları kime, nasıl şikâyet edersiniz? Hele bir deneyin, arkanızdan bu defa çamur at izi kalsın mantığıyla bir grup, sözlü saldırıya geçer. Hatta medyaya bile fırsat bulduklarında hafiften giriş yaparlar ki zaman içinde paranın sahibi, efendisi olarak kendileri haklı görünsünler.

Ben bizzat üst düzey TURSAB yönetiminin temsil edildiği toplantılarda bu tür olayları gündeme getirdiğimde, önce "Böyle acenteler düzgün iş yapan üyelerimizi de baltalıyorlar, kesinlikle bize bildirin!" demişler, olaylar yaşandığında kendileri bilgilendirilmiş ama hiçbir şey yapmamışlardır.

Mevsim operasyon grupları mevsimi. En başta da bahsettiğim gibi kendine özgü koşulları olan, bu koşullar içinde rehberlerin öneminin daha da arttığı bir dönem. Böyle bir dönemde işveren konumundaki büyük acentelerin yöneticilerine seslenmek istiyorum. Rehberlerinize kötü davranmayın. Hayat mücadelesi içinde olan bu insanların da aileleri, sorumlulukları ve de hayat kaygıları var. Bu ağır bir yük. Bu yükün altında bazen sevgili yöneticilerin hakaret dolu konuşmaları, aşağılamalarına bırakın cevap vermeyi başlarını bile kaldıramadan boyun büküyorlar. Şimdi bu yazımdan sonra bana bu konuyu soracaklara peşinen şunu söyleyeyim. Çevrenizdeki rehberlere birer sayfa kâğıt verin ve hangi acentede hangi yönetici böyle ağır ifadelerle konuşmuş, yazsınlar. Adınız gizli kalacaktır dersiniz, bahsettiğim yönetici tipleri hemen ortaya çıkacaktır.

Turizm ne sadece acentelerle, ne bürokrasiyle, ne otellerle ne de rehberlerle olur. Sağlıklı bir yapılanmada, yazdığım tarafların hepsinin yeri olmalı ve ülkemiz 2023 hedefine çalışma koşulları, ücret belirsizliği, tur güvenliği, rehber niteliği gibi sorunları aşarak ulaşmalıdır. Hedefe ulaşmak için biz Antalyalı rehberler ve de ARO olarak üzerimize düşeni yapacağız. Biliyoruz ki bu uzun ve zorlu bir süreç. Ama bizler bunun üstesinden elbette geleceğiz.

Sonuç olarak; zordur Antalya'da rehber olmak zor!

A. Zeki APALI

Almanya'dan Antalya'ya düzenlenen ilk Charter seferi. (İşaretili olan Rehber Hüseyn Çimrin - 28 Mart 1969)
Fotoğraf: Hüseyn Çimrin arşivi

Antalya'nın Turizm Tarihi VI. Bölüm

Antalya Turizm Bölge Müdürlüğü'nün Kuruluşu

Hüseyn ÇİMRİN, Kent Tarihçisi

1961 yılında hem Antalya Lisesi'ne devam ediyor hem de Antalya'nın ilk lüks oteli olan Turistik Teras Otel Resepsiyonu'nda part-time

tercüman olarak çalışıyordum. Bu kez de otel müşterilerine özel turlar düzenlemeye başlamıştım.

Atalay Tüzün getirildi. Almanca dilini iyi derecede bildiğimden çok geçmeden Atalay Bey'den birlikte çalışma teklifi gelince, 1 Eylül 1964 tarihinde Antalya Turizm Bölge Müdürlüğü'nde Almanca Tercüman-Rehber olarak göreve başladım.

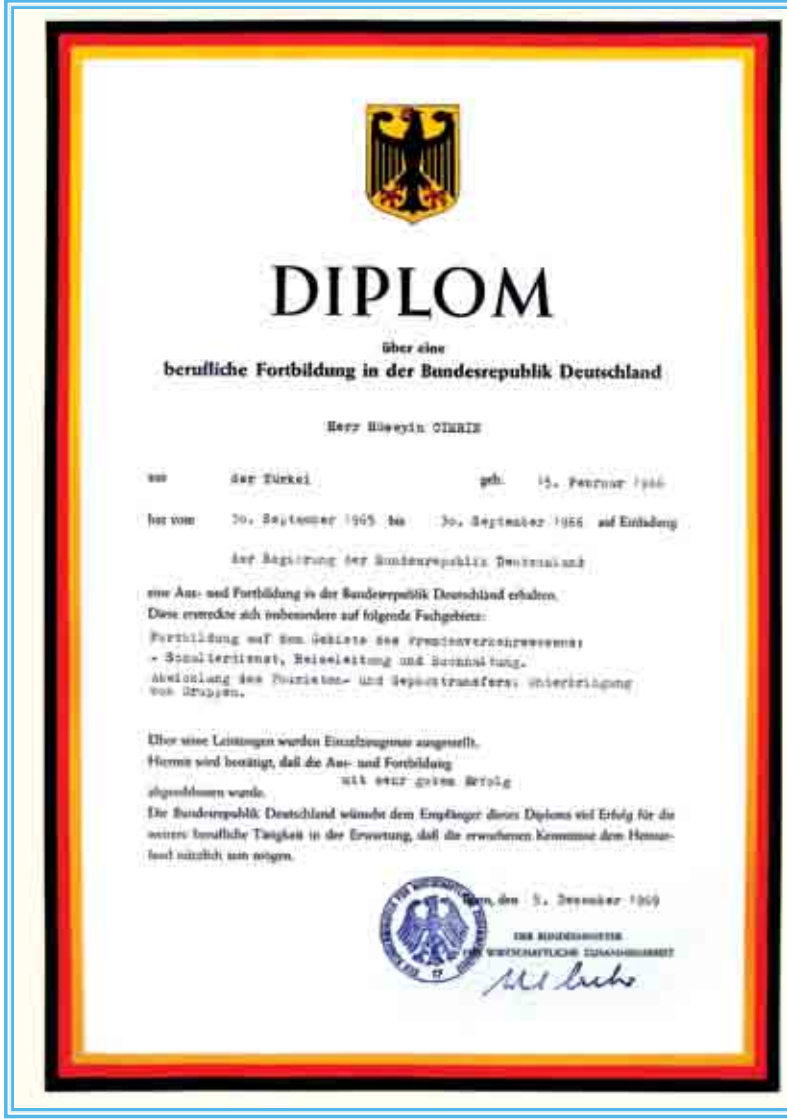
murur Zeki Öztalaz; muhasebeci Sacit Günel ve müstahdem Yusuf Koç olmak üzere yedi kişiden oluşuyordu. 1968 yılından sonraki yıllarda sıra ile Ayşe Kervancıoğlu ile Ahmet Dolanay, Mehmet Acar, Mehmet Karakaş Turizm Bölge Müdürü oldular.

14 Ağustos 1964 tarihinde Antalya'da Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın Antalya Bölge Müdürlüğü kuruldu. Müdür olarak da birkaç adaydan biri, Antalya Lisesi'nden Almanca öğretmenim

O tarihte Turizm Bölge Müdürlüğü'nün memur kadrosu müdür Atalay Tüzün; tercüman rehber Hüseyn Çimrin, İbrahim Ethem Büyükbenli; enformasyon me-

Almanya'da Staj

Henüz Antalya Turizm Bölge Müdürlüğü'nde bir yılını doldurmuştum ki, Ankara'da Turizm Ba-

Hüseyin Çimrin, Almanya'da Turizm Stajında ve diploması.
Fotoğraf: Hüseyin Çimrin arşivi

kanlığı'nda Türkiye çapında yapılacak yabancı dil sınavına katılmam konusunda, Antalya Lisesi eski Almanca öğretmenim ve o gün müdürüm olan Atalay Tüzün çok ısrarcı oldu. Ben ise bakanlıkta yapılacak sınavda başarılı olamam ve Antalya'daki dostlarıma mahcup olurum korkusu ile sınava girmekten çekiniyordum. Almanca öğretmenim ve müdürüm Atalay

Tüzün ısrarını sürdürünce, sınava girmeye mecbur kaldım. Turizm Bakanlığı'nca yurt çapında açılan bu yabancı dil yarışmasında 316 kişi arasından turizm stajı için Almanya'ya gönderilecek beş kişi arasında yer aldım ve hatta birinci oldum.

Böylece 1965-1966 yılları arasında Turizm Bakanlığı tarafından konaklama tesisleri, kaplıca turizmi ve turist rehberliği konularında araştırma yapmak ve Turizm Bakanlığı'na bilgi toplamak için burslu olarak Almanya'ya gönderildim. Henüz 19 yaşında turizm için tutuşan bir gençtim. Almanya'nın ünlü turizm şirketlerinden Hapag Lloyd, Scharnow Reisen, Dr. Diggest, Amtliches Bayerisches Reisebüro (ABR) gibi kuruluşların çeşitli bölümlerinde

turizm stajı yaptım.

Tanıtım Çabaları

Almanya'dan o dönemde genelde Tunus, Kanarya Adaları, Fas gibi ülkelere "Charter" seferleri düzenleniyordu. Firmanın Charter uçakları Türkiye'de sadece Kuşadası'na uçuyordu. Bu yerler arasında Antalya'nın olmaması beni üzüyordu.

Antalya'dan yanımda fotoğraflar, kartpostallar getirmiştım. Turizm Stajı yaptığım 'Sharnow' adlı şirketin Genel Müdürü Karl-Heinz Bönk'e Antalya kartpostallarını ve broşürlerini gösterip ısrarla, "Antalya'nın henüz keşfedilmediğini, bakir olduğunu, bir de Antalya'yı görün, bir de Antalya'ya uçun" diye söyleyip duruyordum.

Bir seferinde "Bir değişiklik yapın; bu kez Antalya'ya gidin" başlıklı Almanca bir makale yazmıştım. Genel Müdüre okuttum. Çok güzel olmuş deyip yazıyı Reise-Test adlı bir dergiye gönderdi. Makale o günlerde Alman Turizm Dünyası'nda büyük ilgi çekti. Bu makalem nedeniyle ve zannedirim şirket genel müdürü bay Karl-Heinz Bönk'ün de önerileriyle, Alman Ekonomi Bakanlığı tarafından bana "En genç Turizm Uzmanı ve Turist Rehberi" diploması verilmesine neden oldu.

Seyahat firmasındaki tek Türk bendim. Dünyanın çeşitli tatil yörelerine yılda yaklaşık iki milyon turist gönderen bir seyahat şirketinin genel müdürü ile yayınlanan bu makalem nedeniyle artık çok samimi olmuştuk. Genel müdür bir gün "İstanbul'a ve Kuşadası'na gidiyorum. Sırf senin hatırın için Antalya'ya da uğrayacağım" dedi. Mutluluktan uçuyordum. Kendisine Antalya'daki Turizm Bölge Müdürlüğü'nün adresini verdim.

Bay Bönk şirkete geri döndüğünde bana "Dediğin kadar varmış. Antalya çok güzel bir yermiş. Bir iki yıl içinde Antalya'ya uçmaya

Antalya Turizm Bölge Müdürlüğü personeli (Sağdan sola Atalay Tüzün, Zeki Öztalaz, Hüseyin Çimrin)
Fotoğraf: Hüseyin Çimrin arşivi

başlayacağız” dedi.

Hakikaten de 28 Mart 1969'da İzmir üzerinden Antalya'ya ilk Charter seferi düzenlendi.

Antalya'ya İlk Charter

Almanya'dan döndüğümde tekrar Turizm Bölge Müdürlüğü'ndeki görevime döndüm. 1969'da gelen ilk turist kafilesini karşılamak için hazırlandık. Acentecilik işlemlerini İzmir'den Ege Tur Seyahat Acentesi sahibi Dr. Ergun Göksan yapıyordu. Ege Tur'un Antalya temsilcisi ise Yaşar Sobutay idi.

Yaşar Sobutay hiçbir masraftan kaçmadı. Davullu zurnalı folklor ekibi geldi Antalya Havalimanı'na. Kokteyller hazırlandı.

Gelenlerin boynuna asmak için çiçeklerden kolyeler yapıldı. Güller çiçekler verildi. Bir de o zamanlar Antalya'da şimdiki gibi çiçekçi dükkânı yoktu. Ev ev, kapı kapı

Gelen turistlerin boynuna asmak için çiçeklerden kolyeler yapılmıştı.
Fotoğraf: Hüseyin Çimrin arşivi

dolaşarak evlerden çiçekler toplandı. Çünkü o gün, Antalya Turizm Tarihi için büyük bir gündü.

Boing 727 tipi uçakla gelen, çiçekler ve folklor gösterileri arasında Antalya Valisi M. Nüzhet Erman ve Belediye Başkanı Dr. Avni Tolunay, Pamfilya Turizm Seyahat Acentesi sahibi Yaşar Sobutay, Antalya Turizm Bölge Müdürü Atalay Tüzün ile Tercüman Rehberlerden Hüseyin Çimrin, İbrahim E. Büyükbenli ve Ruhi Aral tarafından karşılanan yaklaşık 125 kişilik Alman turist kafilesi, o zamanlar askeri havalimanına iniş yaptı.

Karşılama töreninden sonra Antalya'nın ilk Charter turistleri otobüslerle tatillerini geçirecekleri Antalya, Side ve Alanya'daki otellerine götürüldü.

Haftada bir gün Charter seferi yapılıyordu ve bu iki yıl yaz ayları boyunca sürdü. İki yıl diyorum çünkü turizmdeki tecrübesizliğimiz yüzünden gelen bazı turistlerde memnuniyetsizlik oldu.

İlginçtir, ucuz otellerde kalan turistlere gösterilen aşırı ilgi ve misafirperverlik, daha pahalı otellerde ka-

Antalya Valisi Nuri Teoman ve Atalay Tüzün İl Turizm Komitesi Toplantısında. (1964)
Fotoğraf: Hüseyin Çimrin arşivi

lan turistlere gösterilmeyince tepki çekti. Sonuçta gelen turistler aynı uçakla gelip gidiyor ve dönüşte yaşadıkları tatili birbirlerine anlatıyorlardı. Ucuz otelde kalanlarla, fiyatı daha yüksek otelde kalanlar arasında hizmet farkı olmayınca sorunlar çıktı. Çünkü ucuz ve biraz primitif tesisler müşterilerine, diğer pahalı tesislere göre daha candan hizmet sunmuşlardı.

Charter seferleri kesildi. Antalya Turizmi tekrar on yıl sürecek beklemeye girdi.

Antalya Turizmi'nde saygın bir isim: Atalay TÜZÜN

1929'da Antalya'da doğan, Gazi Eğitim Yüksek Okulu Almanca Bölümü mezunu Atalay Tüzün, Antalya Lisesi Almanca öğretmenini iken, Antalya Turizm Bölge Müdürlüğü'ne atandı.

Antalya'nın turizm merkezi haline gelmesinde öncü rol oynayanlar arasında yer alan Atalay Tüzün, 1968-1974 yıllarında Frankfurt Konsoloslugu'nda, 1977-1982 yıllarında ise Münih Başkonsoloslugu'nda Turizm Müşaviri olarak görev yaptı. 1983 yılında Turizm ve

Tanıtma Bakanlığı Turizm Genel Müdürlüğü görevinden emekliye ayrıldıktan sonra, Almanya Federal Cumhuriyeti Almanya Fahri Konsoloslugu görevinde bulundu ve Almanya ile Türkiye arasında turizmin geliştirilmesine yaptığı katkılardan ötürü Alman Liyakat Nişanı ile ödüllendirildi.

Bir çok ulusal ve uluslararası sempozyumlarda tebliğler sunan ve çeşitli dergilerde yazıları yayınlanan Atalay Tüzün, 2 Şubat 1994 yılında vefat etti.

GELECEK SAYI: Aspendos'ta Zeki Müren Konseri

AllinAntalya

Antalya, nihayet bütün Anta-ya'yı içine alan ve uluslararası platformda önemli bir etki ya-pacağına inandığım bir slogana kavuştu. Antalya; AllinAntalya

Antalya, tanıtım için elzem iki konudan birini halletti bence. Birincisi yıllardır şehrin uluslararası arenada eksikliğini hissettiği kendine özgü sloganının olmayışı idi. Nihayet bütün Antalya'yı içine alan ve uluslararası platformda önemli bir etki yapacağına inandığım bir slogana kavuştu Antalya; AllinAntalya

Daha iyisi, daha kapsamlısı, daha etkini uzun bir süre çıkmaz gibi geliyor bana.

İçerik olarak kapsamlı, fonetik olarak uygun, anlaşılabilir olarak çok basit, akılda kalması açısından mükemmel bir slogan 'AllinAntalya'

Öncelikle "her şey dahil" sistemini ustalıkla çözen, pro ve kontracıları tatmin eden bir içeriğe sahip. Bir yandan her şey dahilinin varlığına ince bir vurgu yapılırken, bir yandan da Antalya'nın sadece her şey dahilden oluşmadığına yapılan etkin bir gönderme mevcut.

Slogan altına eklenen alt başlıklarla Antalya'daki kültürel değerlere, doğa harikalarına, spor

imkânlarına, alışveriş zenginliğine vurgu yapıyor: meet in Antalya, eat in Antalya, buy in Antalya, run in Antalya, fun in Antalya gibi... Arkası açık bırakılarak bölge turizminin daha birçok tatil alternatifine sahip olduğu ve devamının geleceği hissettiriliyor.

Fonetik olarak ilkokul çocuklarının bile kolaylıkla söyleyip ve duyduklarında rahatlıkla anlamalarını sağlayan kelimelerden oluşuyor slogan.

Allinantalya, lisanı ne olursa olsun her ülkede rahatlıkla algılanabilecek bir kelime. Kaldı ki, Türkiye'nin ve Antalya'nın turist potansiyelini oluşturan ülkelerde İngilizce genelde ikinci lisan olarak kabul görüyor.

Akılda kalması ise çok kolay. "All" ve "in" çok sık kullanılan ve her zaman her yerde karşımıza çıkan kelimeler. Bu kelimelerle birlikte Antalya'yı hafızalara yerleştirmek çok akıllıca bir hamle olacaktır diye düşünüyorum.

Sloganı bir uçak yolculuğu es-

nasında Antalya Kongre Bürosu Müdürü Sinan İnan bulmuş. İlk kez geçtiğimiz günlerde ACB üyelerine attığı e-mail ile duyurdu. Üyeler tarafından çok olumlu karşılanan bu slogan yakında basılarak, birçok ülkeye dağıtılacak olan Antalya Kongre Bürosu'nun "Kongreler" kitabında kullanılacak.

Bence hiç beklemeden bu sloganı Antalya'nın sloganı olarak benimseyip bütün tanıtım mecralarında kullanılmasını sağlayalım. Yakın bir zamanda daha güzeli, daha iyisi ve daha kapsamlısının yaratılamayacağını, sloganları takip eden ve inceleyen biri olarak rahatlıkla söyleyebilirim.

Geriye tanıtım için Antalya'nın ikinci eksiği olan "Antalya Web Sayfası" kalıyor. Ülkemizi ziyaret eden turistler, şehrin kendine özgü, kapsamlı bir web sayfasının eksikliğini ciddi anlamda hissediyorlar. Çok zahmetli olmayan bu işi bir kurumun üstlenip yönetmesi gerekiyor. Bir an önce halledelim de turistler, yalan yanlış bilgiler içeren internet ortamındaki yanlış sitelerden tanınmasınlar Antalya'yı.

Bir Başkadır ESKİŞEHİR...

Müge APALI, Rehber

Eskişehir, Frigya'nın en önemli yerleşimi, Hititler'in uç batı karakolu, Roma'nın kurtarıcısı, Kibele'nin vatani, Bizans'ın kaplıca, bağcılık ve avcılık merkezi, Battalgazi ve Yunus Emre'nin ebedi mekanı, Selçuklular'ın Haçlılar'a direniş siperi, Nasreddin Hoca'nın doğum yeridir.

Adı eski ama günden güne yenilenen bir şehir, bir başkadır

ESKİŞEHİR

Metropol ve sayfiye yeri özellikle-rini bir arada yaşatan, ortasından nehir geçen nadir kentlerden biri.

Genç ve eğitim düzeyi yüksek nüfusun ağır bastığı bu şehirde enerjiniz hep yükseklerde.

Anadolu'nun ortasında modern, sanki adı eskidikçe kendini yenileyen bir kent burası.

Bugünkü Eskişehir ili, eski ve orta çağlarda Yunanca **Dorylaion**, Latince **Dorylaeum** ismi ile tanınan bir kentti.

Arap kaynaklarında ise şehrin adı **Darauliya**, **Adruliya** ve **Drusilya** olarak verilmiştir.

Eskişehir'i tarih öncesi dönemlerine girmeden daha çok sosyo-kültürel açıdan ele aldık. Frig Vadisi ve diğer birçok önemli konu ilerideki sayılarda konunun uzmanları tarafından yazılacaktır.

Dorylaion, antik kaynaklarda önemli yolların kavşak noktasında kaplıcaları ile ünlü, ticaret ile zenginliğe kavuşmuş bir **Frigya** (Phrygia) şehri olarak geçer ve şehrin kurucusu olarak **Eretrialı Doryleos** gösterilir.

Eskişehir'in yüzölçümü 13.902 km² 'dir ve 14 tane ilçesi mevcuttur. Toplam nüfusu 764.584 olmasına rağmen bu nüfusun 629.609'u şehir merkezinde ya-

şamaktadır. Bunun da en büyük sebebi sanayi ve eğitim kenti oluşudur.

Eskişehir'de 409 adet fabrika ve 2 büyük devlet üniversitesi bulunmaktadır. Ege, Marmara ve İç Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş noktasında bulunan Eskişehir ilinde Ege ve İç Anadolu'ya özgü iklim özellikleri görülse de, sert bir kara iklimi hakimdir. Fakat bu sert kara iklimine karşın Sarıcakaya

Vadis'i'nde Akdeniz iklimi özellikleri gösteren mikroklima hakimdir.

*Bir dalda iki ceviz
Yarimin adı Cengiz
Cengiz benim olursa
Eskişehir'e gideceğiz.*

*Odunpazarı Evleri
Fotograf: A. Zeki APALI*

Bu özelliğinden dolayı Sakarya Nehri boyunca sebze üretimi potansiyeli oldukça yüksektir.

Devlet Demir Yolları'nın il içindeki uzunluğu 215 km'dir. Her yöne giden expres ve posta trenlerinin kilit noktası durumundadır.

Demir yollarından bahsetmişken, Yüksek Hızlı Tren'in Eskişehir'e kazandırdıklarından bahsetmeden olmaz.

14 Mart 2009 tarihinden itibaren Yüksek Hızlı Tren (YHT) Ankara-Eskişehir arasında tarifeli seferlerine başlamıştır.

Eskişehir-Ankara arası karayolu ile 245 km ve 3 saat 15 dakika sürmekteyken, şimdi YHT'nin 264 km'lik demiryolu ile 1 saat 15 dakikada katedilmektedir.

İlk Türk otomobili, ilk akülü yük aracı, ilk damperli kamyon, ilk jet motoru yenilemesi, ilk F 16 motoru ve birçok teknolojik ilkler Eskişehir'de gerçekleşmiştir.

İlk Türk otomobili Eskişehir'de yapılsa da denenip, üretimden vazgeçilmiş ya da vazgeçirilmiştir.

"Devrim" adlı bu otomobilin basın önünde gerçekleşen ilk denemesinde nasıl olduysa araca benzin konulması unutulmuş ve araç çalıştırılmamıştır.

Suçlu benzini koymayan mı, yoksa bu projeyi halkın gözünde küçük düşürmeye çalışan medya mıdır? Ya da o zamanki askeri yönetime yapılan baskılar mıdır? Bilinmez...

Eskişehir Manavlar, Macurlar (Muhacirler), Tatarlar, Çerkezler ve Romenler gibi birçok

halktan oluşmakta ve bu halk dünyaya ömek olabilecek bir uyum içerisinde dostça yaşamaktadır.

Manav adıyla anılan halk, özellikle Batı Anadolu'da yoğunlaşan Türkmen, Türk soylu halktır. Türkologlara göre Manavlık, Anadolu'da ilk yerleşik hayata geçen Türkleri tanımlamada kullanılan bir sıfattır.

Bu sıfat, yerleşik hayatı benimsemiş Türkmen Yörükleri, Osmanlı'nın son dönemlerinde yerleşik hayata geçmeyen

Tren - Fotoğraf, Eskişehir İli Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi

Seyit Battal Gazi Külliyesi,
Fotograf: A. Zeki APALI

Türkmenlerden ve Anadolu dışındaki Osmanlı topraklarından gelen Müslüman halktan ayırmak için kullanılmıştır.

Macurlar ya da yöre halkının diliyle Macırlar, Balkan ve Rumeli'den Anadolu'ya göçen ve bu bölgeye yerleşen halktır.

Yöreye yerleşen Kırım Türkleri ve Romanya-Kazakistan üzerinden gelen halk da Tatar nüfusunu oluşturmaktadır. Anadolu'da yaşayan Tatar halkının büyük çoğunluğu Eskişehir'de yaşamaktadır. Hatta denir ki; bir kişiye Eskişehirli olduğunuzu söylediğinizde size sorulacak muhtemel ilk soru "Sen Tatar mısın?" sorusudur. Zira Es-

kişehir nüfusunun eskiden %50'si, şimdi ise aldığı yoğun dış göçler sebebiyle üçte biri Tatar'dır.

Ulu önder Atatürk'ün 15 Ocak 1923'de Eskişehir hakkındaki bu sözleri, halkını daha yakından tanımamıza yardımcı olacaktır.

"Eskişehir'i ve Eskişehirliileri çok iyi tanırım. Milli Mücadele yıllarında büyük vatanseverlik ve üstün bir cesaretle mücadelemizin daima yanında olmuş, bu mücadeleye çok geniş yardımlarda bulunmuşlardır. Gördüğüme göre halk aydın ve faaldir. Toprak verimlidir. Az zamanda zayıtı telafi ve fedakârlıklarıyla iftihar edecektir."

Mustafa Kemal Paşa, savaşın kazanılmasında büyük katkı yapan bu kentin imarıyla yakından ilgilenmiştir.

Cumhuriyet döneminde yapılan yatırımlarla kısa zamanda modern bir kent yaratılmaya çalışılmıştır.

Termal Suları

Eskişehir sanayi, tarım ve eğitimin yanında termal ve maden kaynaklarıyla da zengin bir kenttir. Yeraltı suları açısından nitel ve nicel olarak son derece zengin olan Eskişehir'de termal su, çok eski çağlardan beri yaygın olarak kullanılmaktadır.

Pek çok bilimsel ve akademik tartışmada Dorlaion kentinin kuruluş yeri olarak, Eskişehir merkezindeki sıcak sular bölgesi gösterilmektedir.

Eskişehir'de Gece - Fotoğraf, Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi

Kaplıca

Eskişehir Çarşı

Eski Yunanlı yazar Athenaus MÖ 200 yıllarında yazdığı kitabında, içilebilen sıcak sulardan bahsetmektedir.

Eskişehir bir su kentidir. Eskişehir'e su kenti olma onurunu sağlayan öğelerden birincisi ilin merkez ve çarşısındaki şifalı su kaynaklarıdır. Bu nedenle Eskişehir tarih boyunca şifalı Frigya-Phreygia Salutaris olarak bilinen bölgenin önemli yerleşimlerinden biri olmuştur.

Roma döneminde Köprübaşı ve Sıcak Sular bölgelerinde bulunan hamam ve kaplıcalar nedeniyle tercih edilen bir şehirken, Bizans döneminde de Bizans imparatorlarının dinlenme merkezlerinden biri olmuştur.

Termal turizm potansiyeli açısından oldukça zengin olan Eskişehir'de Çardak Kaplıcası maden suyu, birinci derecede önemli ve öncelikli termal kaynak suları arasındadır.

Yine Kızılınler, Yenisoğça, Hasırca termal kaynağı ve Sakarılıca termal kaynağı, Türkiye'nin üçüncü derece önem ve öncelikli termal su kaynaklarındandır.

Kent merkezi, halen yıkanma amaçlı hamamlarda kullanılan

termal sular açısından çok zengin olan Eskişehir'de, termal kaynaklar il merkezi de dahil olmak üzere il yüzeyinin tamamına dağılmış haldedir.

Bu termal kaynaklardan bir kaçını inceleyelim;

Eskişehir Kaplıcası (Merkez):

İl merkezinde, Porsuk Çayı'nın güney kıyısında, geniş bir alandaki 5 kaynaktan oluşmaktadır. Merkez'deki hamamlar kaplıca suyundan kendi açtıkları artezyen kuyuları ya da belediyenin açmış olduğu kaptaj kuyusu yoluyla yararlanmaktadır.

Suyun ana kaynağı, kaptaj kuyusu olup, sıcaklığı 38-45 °C arasında değişmektedir. 30lt/sn miktarında çıkan su, merkezde Odunpazarı semtinde verilen kullanma suyuna katılmaktadır.

Eskişehir merkez kaplıcaları, tıbbi amaçlı olduğu kadar mevcut konaklama imkanları ile de turizm amaçlı kullanılmaktadır.

Böbrek taşları, safra kesesi, gut ve cilt hastalıklarına iyi gelmektedir. Bu hamamlardan bazılarının adları Has Otel Termal, Yeni Hamam, Erkekler Hamamı, Bahçeli Hamam vb'dir.

Hasırca Kaplıcası (Merkez):

Türkiye'nin 3. derece önemli ve öncelikli kaplıcaları arasında yer almaktadır. İl merkezinde 30. km Kızılınler köyüne 15 km uzaklıkta çiftlik içerisinde bulunan yuvarlak bir havuzun içinden kaynaklanmaktadır. Dışarıda büyük bir yüzme havuzunda toplanan su, sonradan toprağa bırakılmaktadır. Yüzme sporu için yararlanılan suyun kimyasal ve fiziko-kimyasal tahlili yapılmıştır. Bikarbonat, sülfat, kalsiyum, magnezyum, sodyum ve bromür içeren kaplıca suyunun debisi 4 lt/sn, sıcaklığı 32 °C'dir ve oligometalik bir maden bulunur. Romatizmal hastalıklara, dolaşım ve kalp hastalıklarına, sinir sisteminin uyarılmasına ve metabolizma bozukluklarına iyi gelmektedir.

Kızılınler Kaplıcası (Merkez):

Eskişehir'e 13 km uzaklıkta merkez, Kızılınler köyündedir. Köyde bitişik nizamda pansiyon tipinde 4 odada kaplıca hizmeti verilmektedir. Kimyasal ve fiziko-kimyasal analizi yapılan su bikarbonat, kalsiyum, magnezyum, sodyum ve bromür içermektedir. Debisi 0.4 lt/sn olan suyun sıcaklığı 38 °C olup, mide, böbrek, bağırsak, romatizma, kadın hastalıkları ve cilt hastalıkları tedavisinde yararlıdır.

Aşağı ve Yukarı Ilıca (Merkez):

İl merkezinin 30 km güneyinde, Kalabak Deresi'ne karışan Ilıca suyu kenarındadır. Kaynaklar basit duvarlar içindedir. Suları sıcak, doğal lezzette hafif kükürtlüdür. Ağrılı hastalıklar ve en çok yıkanmak için kullanılır.

Uyuzhamam Kaplıcası (Alpu):

Alpu'nun 16 km güneydoğusunda aynı isimli köyden çıkan su, üzeri 1,5 m derinliğinde ve 5x4 m boyutlarında duvarla çevrili iki havuzun birinden kaynayıp diğerinden taşmaktadır. 29 °C sıcaklığındaki kaplıca suyunun debisi 1 lt/sn'dir.

Toprak alkali hidrokarbonatlı sular grubuna giren uyuz hamamı suyundan içme ve banyo uygulamalarıyla yararlanır. Kaplıca suyu özellikle deri hastalıklarında olumlu etki yapmaktadır. Ayrıca suyun yatağındaki çamur da bu hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Çifteler Hamamı (Çifteler):

Kırkızbaşı köyünün yakınında Sakarya başındadır. Basit bir hamamı vardır. Sular dere oluşturacak kadar boldur. Sıcak doğal tatda kükürt kokuludur. Ağrılı hastalıklara iyi gelir.

Çardak Hamamkarahisar Kaplıcası (Günyüzü):

Sivrihisar-Polatlı yolundan Günyüzü'ne ayrılan yolun 15. km'sinde, Hamamkarahisar adlı köyün yakınında bulunan kaplıcanın suyu hafif eğimli bir tepenin yamacındaki tek bir kaynaktan çıkmaktadır. 35 °C sıcaklıktaki suyun debisi 45 lt/sn'dir.

Kaplıcada yer alan ve tarihsel değeri de olan iki hamamın içinde 1,5 m derinliğinde ve 6x6 m boyut-

larında biri erkeklere biri kadınlara ayrılmış iki havuz vardır.

Çardak Hamamı Kaplıca Suyu, kükürtlü ve toprak alkali hidrokarbonatlı bir su olup, özellikle deri hastalıklarında olumlu etki yapmaktadır.

Sakarlıca Kaplıcası:

İl merkezinin 32 km kuzeyinde Sakarya Vadisi'nde bir sel yatağından kaynaklanmaktadır. Sıcaklığı 43-48 °C arasında değişen ve debisi 3 lt/sn olan kaplıca suyu, yörede bulunan hamamlara tümüyle örtülü bir kaptaj kuyusundan üstü kapalı bir kanalla gelmektedir.

Suyun analizi yapılmıştır. Akan suyun sıcaklığı 53 °C'dir. Nevrit, nevrilji, kronik romatizmel hastalıklar, kırık-çıkık sekelleri, kadın hastalıkları, lumbago, diyabet, şişmanlık ve böbrek hastalıklarına iyi gelmektedir.

Yarıkcı Kaplıcası (Mihaliççık):

Mihaliççık ilçe merkezinin güneydoğusunda Sazak İstasyonu'nun kuzeyinde, Yarıkcı köyünün doğusunda, Hamam Dağı'nın eteğinde,

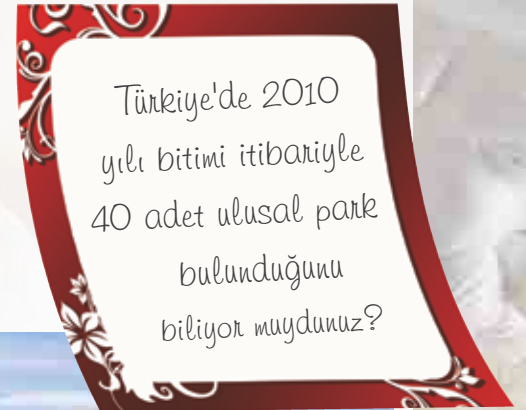
Hamam Deresi'nin kenarındadır. Denizden yüksekliği 900 m'dir.

Sıcak ve soğuk hamamları vardır. Suları kalsiyum karbonat biriktirmekte, bunların örnekleri vadide taşlaşmış çağlayanlar şeklinde görülmektedir. 39 °C'deki sular fazla kükürt kokuludur. İçinde kükürt de bulunmaktadır.

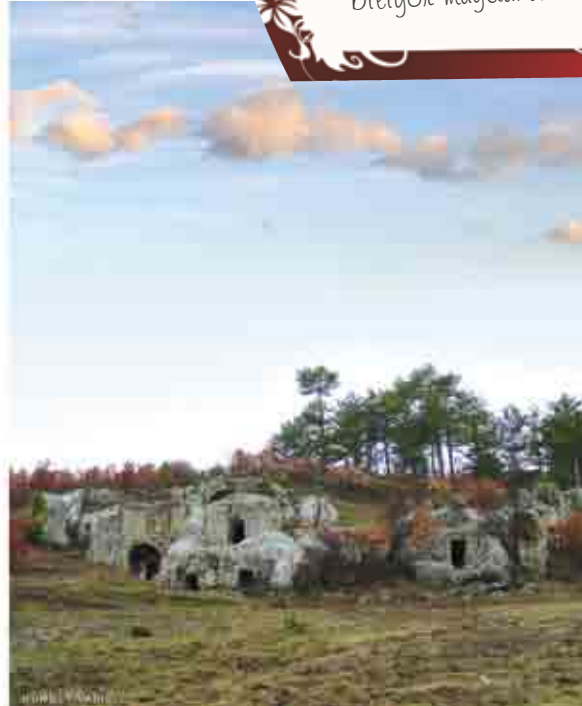
Karbondioksitten yana çok zengindir. Romatizma, yara ve felçlere iyi gelir.

Laçın Maden Suyu (Sarıcakaya):

Sarıcakaya ilçe merkezinin 13 km doğusunda Laçın Köyü'nde bulunan maden suyu şişelenerek bir süre üretim ve pazarlaması yapılmışsa da işin devamlılığı sağlanamamıştır. Bugün atıl durumda bulunmaktadır.

Kümbet Vadisi, Fotoğraf: Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi

Kümbet Vadisi, Fotoğraf: Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi

Şair ilk kez 1981 yılında güreş şampiyonaları için gelir Eskişehir'e. Daha sonraki yıllarda buraya yerleşir ve uzun yıllar yaşar adına şiir yazdığı bu güzel kentte. 2007 yılında kaybettiğimiz şair Turan Gül'ün Eskişehir şiirini sizlerle paylaşıyoruz...

ESKİŞEHİR

Anadolum ana yurdum
Yöresinde gezdim durdum
Nasreddin, Yunusa sordum
Güzel şehir Eskişehir.

Porsuk Çayı, Köprübaşı
Yedin mi çiğbörek aş
Dünyada tek lületaş
Güzel şehir Eskişehir.

Boz dağında yayları
Sakar ılıcaları
Tepede Odunpazarı
Güzel şehir Eskişehir.

Kudretten sıcak suları
Havuzludur hamamları
Kemer köprü kayıkları
Güzel şehir Eskişehir.

Kalabak suyundan içtim
Hamamlar yolundan geçtim
Adaları mekan seçtim
Güzel şehir Eskişehir.

Çifteler Yazılıkaya
Baştan akıyor Sakarya
İndim Alpu'ya ovaya
Güzel şehir Eskişehir.

Kurşunlunun külliyesi
Edebali medresesi
Seyidbattal uç tepesi
Güzel şehir Eskişehir.

Yazmakla tükenmez bitmez
Koca şehir Eskişehir
Konan bir daha göçemez
Güzel şehir Eskişehir.

TURAN GÜL

Tarihi Odunpazarı Evleri, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Maden Kaynakları

Diğer önemli yer altı kaynakları ise **Bor**, **Lületaşı**, **Magnezit** ve **Krom**'dur.

Türkiye çok büyük bir **Bor** üreticisidir. Ülkemizin toplam maden ihracat gelirinin % 50'si bor'la karşılanmaktadır. Tüm dünyanın peşinden koştuğu kıymetli bor madeni rezervlerinin, 2008 yılında Ankara Ticaret Odası tarafından hazırlanan rapora göre % 78 'i Türkiye'de bulunmaktadır. Bilinen en büyük rezerv ise Eskişehir'in Kırka ilçesindedir. Burası 1968 yılından itibaren Eti Maden İşletmeciliği Genel Müdürlüğü'nce işletilmektedir.

Bor madeni ve türevleri uzun yıllardan beri kullanılmaktadır. Tarihçesine bakılınca, bor tuzlarının 4 bin yıl önce ilk kez Tibet'te kullanıldığı, Babiller tarafından değerli eşyaların ergitilmesinde, Mısırlılarca mumyalamada, Eski Yunan ve Romalılarca da zemine

serpilerek arena temizliği için kullanıldığı saptanmıştır. 875 yılında ise, Araplar ilk kez bor tuzlarından ilaç yapmışlardır. Modern bor endüstrisi 13. yy 'da Marco Polo tarafından Tibet'ten Avrupa'ya getirilmesiyle başlamıştır.

Eskişehir adı ile neredeyse özdeşleşen bir diğer yer altı zenginliği ise **Lületaşı**'dır. Türkiye'de yalnız Eskişehir'de bulunan değerli bir taştır. Beyaz Altın, Deniz Köpüğü ve Eskişehir Taşı gibi adlarla anılır. Uygur Türkçesi'nden günümüze ulaşan biçimiyle **"Taloy Köfiği"** yani **"Deniz Köpüğü"** adı, birçok yabancı dile bu anlamıyla çevrilmiş ve yaygın olarak **"Meerschäum"** olarak anılır hale gelmiştir. Bilim dünyasıdaysa, mürekkep balığının **"sepio"** kemiğine benzetilmesi sebebiyle, yine denizden gelen ilhamla **"sepiloid"** olarak adlandırılır. Deniz köpüğünün Lületaşı adıyla benimsenmesi, Osmanlı toplumunun tütünle tanıştığı 1600'lü yıllara rastlar. Kolay işlenebilirlik, yüksek emicilik ve hafiflik gibi nadide özellikleriyle **"çubuk"** denilen zamane kil lülelerin yerini

almış ve ilk pipoların işlenmesinde kullanılmaya başlanmıştır. Işığı adeta içine hapseden bu değerli taş, bir yandan dünyanın en iyi pipo malzemesi olarak nam salarken, diğer yandan keyif içindeki zihinlerde **"Lüle"** ile özdeşleşerek **"Lületaşı"** adını alır.

Lületaşı, sanki canlı bir organizmaymış hissini uyandıran doğal bir davranış tarzına sahiptir. Bilimsel anlamda, magnezyum hidrosilikat bileşiminde alkali bir mineraldir ve düzensiz bağlanmış kristalleriyle mikroskobik süngersi bir doku oluşturur. Yerin farklı katmanlarında irili ufaklı yumrular halinde bulunan Lületaşı, oluşumunu sağlayan zeolitik su ve tepkimeler dolayısıyla, çıkarıldığında nemli ve yumuşaktır. Kolayca ve incelikte yontulabilir. Doğrudan veya işlendikten sonra kurutulan Lületaşı, kaybettiği nem oranında hafiflerken, fiziki etkilere karşı direnç, sıvı ve gazlara karşı yüksek emicilik özelliği kazanır. Kurutulmuş Lületaşı suya konduğunda kısa sürede yeniden doğal yumuşaklığına kavuşur. Lületaşı'nın bir de hikayesi var halk arasında dolanan;

"Eskişehir'in o bildiğimiz sıcak, insanları ve toprağı kasıp kavuran yaz aylarından bir günde, genç bir adam Eskişehir pazarına iner. İşini bitirip köyüne doğru yola koyulduğunda sıcak iyiden iyiye artmıştır. Yürümek gittikçe zorlaşır ve delikanlı kıraç bozkırın ortasında bir ahlut ağacı bulur. Ağacın gölgesinde biraz serinlemek ve dinlenmek ister. Çıkınıdakileri çıkartıp karnını doyurur, ağacın dibine uzanır. Yemeğin ardından gözleri ağırlaşır, içi geçer ve uykuya dalıverir. Birden bir ses duyarak uyanır.

Düş mü gerçek mi anlayamadan karşısında bir köstebek belirir. Gözlerini ovuşturup dikkatlice baktığında köstebeğin beyaz bir taş parçasıyla oynadığını görür. Bir an genç adam ve köstebek göz göze gelir. Köstebek ürker, oynadığı beyaz taşı bıraktığı gibi deliğine kaçverir. Delikanlı merakla köstebeğin bıraktığı beyaz taşı eline alır ve toprağın serinliğini ve nemini avuçlarının içinde hisseder. Eskişehir'in o sarı sıcağında serinletiverir o küçücük beyaz taş genç. Delikanlı sırtını ahlut ağacına yaslar, cebinden bir çakı çıkartır ve başlar beyaz taşı yontmaya. Birkaç çakı darbesinden sonra beyaz taş dile gelir "Ey insanoglul! Tanrıdan sonra yeryüzünün en becerikli varlığı... Ne istedin benden? Niye batırdın o sivri bıçağını bağrıma?" der. Delikanlı ürker ve taşı elinden bırakır. Bırakır bırakmaz da taş bir dünya güzeline dönüşüverir. Deniz köpüğü gibi bembeyaz tenli bir dünya güzeline..."

Gencin şaşkınlığı iyice artar, gördüklerine inanamaz. Eli ayağına dolaşır, dili tutulur. Delikanlı şaşkınlıktan ne yapacağını bilemezken, dünya güzeli kız tekrar taşa dönüşüp, çıkıp geldiği köstebek deliğine tekrar akverir. Delikanlı bir süre sonra kendine gelir, fakat yüreği vurulmuştur bir kere bu dünya güzeli kıza... Ellerini köstebek yuvasına sokar, o beyaz taşı bulabilmek için kazar kazar bakar... Günler günleri kovalar, genç adamın artık gücü kuvveti kalmaz. Kuyunun dibine yığılır kalır. Köylüler günlerce haber alamadıkları delikanlıyı aramaya çıkarlar. Genci bir kuyunun dibinde elinde bir lületaşıyla bulurlar. Hepsi anlar ne olduğunu çünkü dedelerinin dedelerinden beridir böyle bir söylence belli belirsiz dolaşmaktadır bu yörede.

Delikanlının kazdığı kuyudan boy boy beyaz taşlar çıkar. Köylüler alır bu taşları, güzelce temizler ve o güne dek görülmemiş güzellikleri, adı sanı duyulmamış çiçekleri, kuşları ve insan suretlerini işlerler bu kardan ak, deniz köpüğüne benzer taşlara..."

HEP DAHA İYİSİ İÇİN...

ARO Dergi ile 3. yıla koşuyoruz.

grafik tasarım

adnan sayki
"siz isteyin, biz yapalım"

WEB

SEO

www.adnansayki.com
adnan@adnansayki.com

Mağaralar

Eskişehir ve çevresinde çok fazla bilinmemesine karşın, mağara turizmine hizmet edebilecek çok sayıda mağara bulunmaktadır. Bunların belli başlıları;

Yelinüstü Mağarası:

Sivrihisar ile Günyüzü-Sakarya Nehri arasında uzanan Sivrihisar Dağları'nın son bölümünü oluşturan Arayit Dağı'nın (1819 m) doğu yamacında bulunan Yelinüstü Mağarası; Kayakent (Holanta) kasabasının hemen kenarında yer alır. Yarı yatay-yarı dikey uzanımlı olan Yelinüstü Mağarası, birbirine bağlı iki kat ve dört büyük salondan meydana gelmiştir.

Yelini Mağarası:

Sivrihisar ile Günyüzü-Sakarya Nehri arasında uzanan Sivrihisar Dağları'nın Sakarya Nehri'ne bakan ve ovada kaybolan güneydoğu uç noktasında yer alır. Üst Paleolitik dönemden beri insanlar için sığınak ve ibadet yeri olarak kullanılan

Yelini Mağarası'nın içi, görünümüleri son derece güzel sarkıt, dikit, sütun, makarna sarkıtlar, duvar ve perde damlataşları ile kaplıdır.

Beyyayla Düdeni:

Eskişehir'in kuzeyinde, Sakarya Nehri'nin tabanında bulunan Sarıcakaya ilçesinin kuzeyindeki Beyyayla Köyü'nün 1,5 km kuzeybatısında yer alır. Mağaranın içinde yer altı deresi, göller ve yer yer damlataş şekilleri yer alır.

Ulubük Mağarası:

Alpu ilçesinin yaklaşık 30 km kuzey batısında, Alpinar Köyü'nün 2 km güneyindeki Ulubük Yaylası'nda yer alır.

Kara Mağara:

Alpu'nun yaklaşık 25 km kuzeydoğusunda bulunan Karacaören köyünün 2 km kuzeyindeki Sulunkıran Tepe'sinin Sakarya Nehri'ne bakan kuzey yamacının başlangıcında yer alır. İçeri görünümüleri son derece güzel sarkıt, dikit, sütun ve duvar damlataşları ile kaplı olan Kara Mağara, turizm amaçlı kullanıma son derece uygun fiziksel özelliklere sahiptir..

Koçakkıran Mağarası:

Kötüfatma, Karamıkini ve Kara Mağaralarının çok yakınında bulunur. Fiziki özellikleri ve görünümüleri son derece güzel ve ilginç yoğun damlataşların (sarkıt, dikit, sütun, duvar ve perde damlataşları, damlataş havuzları, patlamış mısır şekilli damlataşlar) varlığı nedeniyle turizm amaçlı kullanıma son derece uygundur.

Karakaya Mağarası:

Mihalıççık ilçesinin kuzeybatısında bulunan Yalınkaya (Domya) köyünün 1 km doğusunda, Sakarya Nehri'nin kolu olan Domya Deresi'nin sağ yamacında yer alır. Yüksek dağlar arasında batıdan doğuya doğru (ters yönde), derin gömülü vadi içinde akan

Domya (Gürleyik) Deresi, bölgeyi yarararak parçalamıştır. Karakaya Mağarası'nın içi, oluşum ve gelişimleri son derece ilginç sarkıt, dikit, sütun duvar ve perde damlataşları, örtü damlataşları (akma taşlar), sulu damlataş havuzları, makarnalar, patlamış mısır şekilli damlataşlar ile kaplıdır.

Sarıkaya Mağarası:

Karakaya Mağarası'nın 1,5 km doğusunda, Domya Deresi'nin kolu olan ve boğaz şekilli derin bir vadi içinde akan Çatalkaya Deresi'nin sol yamacında yer alır. Sarıkaya Mağarası'nın içi, görünümüleri son derece güzel sarkıt, dikit, sütun, duvar ve perde damlataşları, damlataş havuzları ile kaplıdır ve mağaranın fiziki özellikleri insanların girip-çıkmasına uygundur.

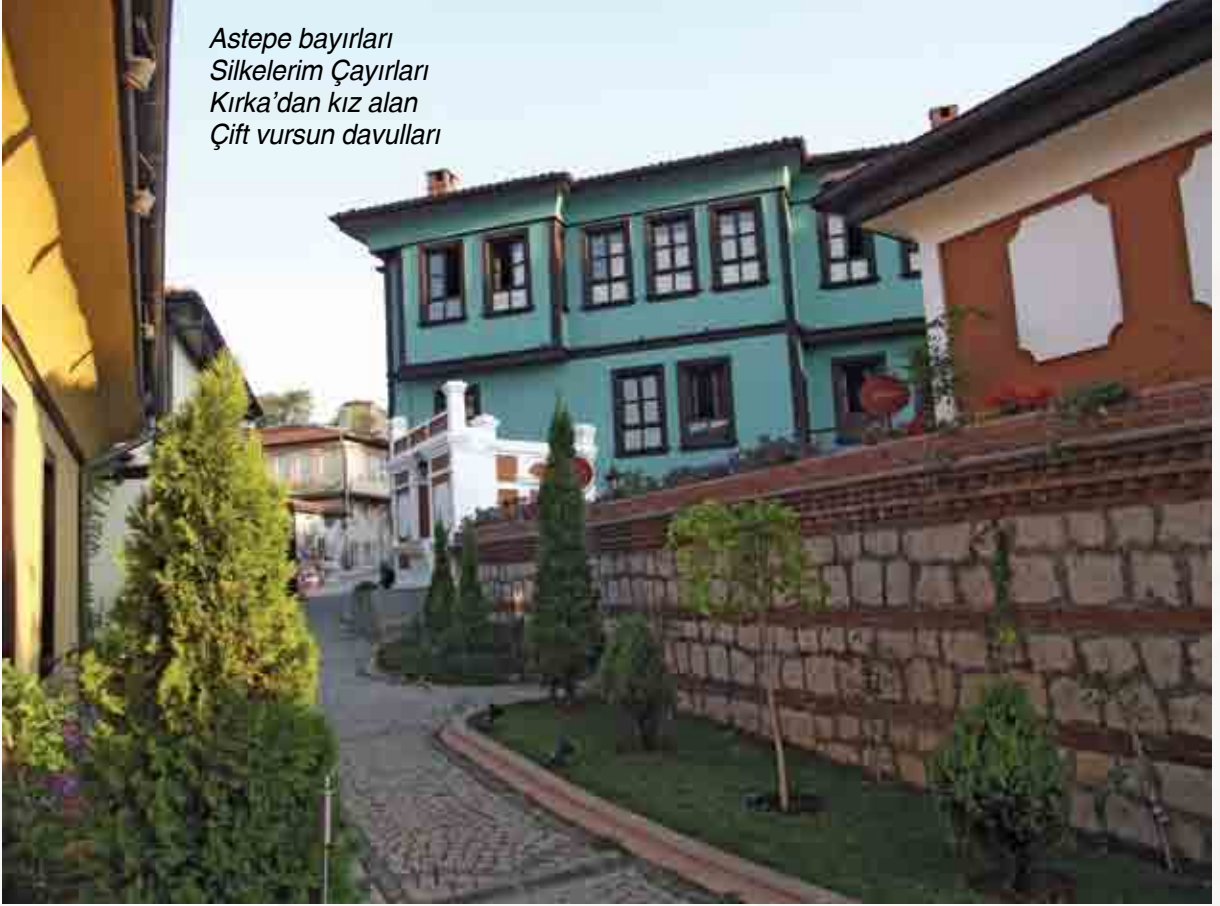
İnönü Mağarası:

Eskişehir'in güneybatısında bulunan İnönü ilçesinin yaslandığı büyük dikliğin orta bölümünde gelişmiştir. Çok uzaklardan bile fark edilen ilçeye bakan büyük ağız olan mağaranın bulunduğu alan; Sarısu Deresi'ne karışan Baca, Alikaya ve Kaldıra Dereleri tarafından derince yarılan bir plato şekindedir.

Eskişehir denildiğinde akla gelen bir diğer konu da havacılıktır. Hava sporlarına ev sahipliği yapan, Atatürk'ün emri ile 1936 yılında kurulan **İnönü Türk Hava Kurumu Planör ve Paraşüt Kampı** ülkemizde paraşüt ve planör eğitiminin verildiği önemli merkezlerden biridir. Yaz aylarında paraşüt, planör, yelken kanat, yamaç paraşütü, mikrolayt ve balon kursları verilmektedir. Tesis hem havacılık eğitimi hem de piknik için idealdir.

Türk Hava Kurumu Eğitim Merkezi' nin bulunduğu bu kampta dünya standartlarında eğitici ve öğreticilerinin eşliğinde her türlü hava sporu yapılabilmektedir.

*Astepe bayırları
Silkelerim Çayırı
Kırka'dan kız alan
Çift vursun davulları*

Tarihi Odunpazarı Evleri, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Tarihi Odunpazarı Evleri

Odunpazarı Evleri, Eskişehir'in ilk yerleşim yerini oluşturan Odunpazarı semtindeki Osmanlı Dönemi'nden kalma tarihi evlerdir. Safranbolu, Beypazarı, Göynük gibi yerlerdeki mimari özellik ve motifleri taşırlar.

Eskişehir'in Odunpazarı semti kentin güney kesimindeki tepelerin üzerine kurulmuştur. Bademlik denilen bölgeye uzanır. Osmanlı örneklerini koruyan kent, kıvrımlı yolları, çıkmaz sokakları, ahşap süslemeli bitişik düzenli, cumbalı evleri ile örf, adet ve geleneklerini koruyup bir bütün olarak günümüze kadar gelmiştir.

Genel olarak arsayı tümüyle

kaplayan bahçesiz konutlar, yan bahçeli, arka bahçeli ve ön bahçeli konutlar olarak planlanmıştır. Çoğunlukla iki, kısmen üç katlıdır. Dönemin geleneksel izlerini taşıyan evler aile büyüklüğü ve yaşam biçimi nedeniyle oldukça geniş tasarlanmıştır. Odunpazarı Evleri Yaşatma Projesi kapsamında Beyler Sokak'ta bulunan 27 evin çatı ve dış cephe restorasyonu yapılmıştır. Yapılacak 2. Etap çalışmalarında 3 sokakta 13'ü tarihi eser niteliği taşıyan 37 binanın sağlıklaştırma ve restorasyon çalışması yapılacaktır.

Çalışmalar sonucunda Eskişehir'e yılda 250 bin turist, 5 bin kişilik istihdam ve 50 milyon TL'lik ekonomik girdi sağlaması planlanmaktadır. Hayata geçirilmeye başlanan proje kapsamında Odunpazarı semti binlerce turisti ağırlamaya başlamıştır.

Eskişehir'i birde halktan birinden dinleyelim istedik ve eski Eskişehir'i artık ağır duyan ku-

laklarına rağmen gür sesi ile bize anlatmaya çalışan Recai Eriten ile olan sohbetimizden birkaç detayı sizlerle paylaşmak istedim.

1916 doğumlu Recai Eriten'i, eski sanayide herkes Koca Usta diye bilirmiş. Esas mesleği dökümcülük ve modelcilik olmasına rağmen o Eskişehir'de tesviye-taşılama ustası olarak bilinirmiş. Zamanının zor şartlarına rağmen yatılı olarak Bursa Sanat Okulu'nu bitirmiş. "Gündüz okuyup geceleri piyasaya iş yapardım evladım, okul

Tarihi Odunpazarı Evleri, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Garanfili gurutman
Suya goyup unutman
Cennetten huri çıkısa
Ben yarimi unutman

Tarihi Odunpazarı Evleri, Fotoğraf: A. Zeki APALI

harçlığını çıkartabilmek için.” diyor. Askerliği geldiğinde 2. Dünya Savaşı’nın ayak sesleri duyulmaktadır. O sıralarda yurdu baştan sona demir raylarla kaplama çabasındaki ulu önder Atatürk’ün emri ile Recai Usta askere gönderilmez. Çünkü vagonların dingillerini dökebilecek 3-5 kişiden biridir Koca Usta. Atatürk’ün emri ile ertelenen askerlik, savaşın en kötü dönemlerine rastlar ve 2 yılda tamamlaması gerekirken 36 aya

çıkıyor. Ama anlatmasından anlıyoruz ki bu onda ne bir kırılganlık ne bir gücenme yaratmış. Aksine gururlanıyor bu yaşına rağmen yaşadıkları dünyeymiş gibi.

Bize Türkler’in Eskişehir’e yerleşmesi ile ilgili anlattığı hikâye ise gerçekten de çok hoş.

“Türkler Bizans’ın bu sayfiye yerini ele geçirip buraya bir kent kurmaya karar verdiklerinde şehrin

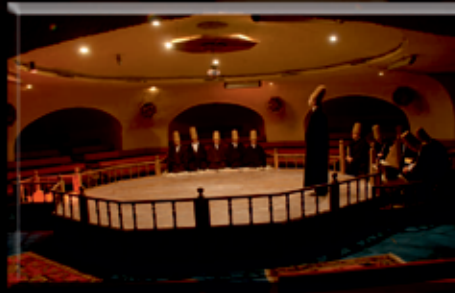
3 bölgesine ciğer asarlar. Birini Kaplıcalar merkezi denen şimdiki Hamam Yolu’na, diğerini Yediler’deki Alaaddin Camii’nin bulunduğu yere, üçüncüsünü de şimdiki Odunpazarı semtine.

Bu asılan ciğerlerden sadece Odunpazarı’ndaki ciğer bozulmaz. Çünkü Odunpazarı bölgesi havadar ve serin bir yerdir. Bunun üzerine Türklerin ilk yerleştikleri yer Odunpazarı semtidir.”

Tarihi Odunpazarı Evleri, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Kaya oyma mekânımıza adım atar atmaz kendinizi adeta bir sema dergâhında buluyorsunuz. Koridorları geçip ayin salonuna ulaştığınızda, sahnenin oturma bölümlerine olan yakınlığı, antika aksesuarlar, mekânın bu işin ruhunu yansıtabilmek için mimari açıdan ne kadar iyi planlandığını gösteriyor. Ayin başlayıp da dergâh eğitimi almış semazenler sahnede huşu içinde döndüklerinde tennurelerindeki rüzgârı hissediyor, mimiklerine dalıp gidiyorsunuz... Onların ruhundaki ilahi huzur hemen size de geçiyor. 45 dakikalık ayini içinizi kaplayan huzur ve enerji ile izliyorsunuz. Ayin sonunda semazenlerle sohbet etmek, ikram edilen şerbeti içmek de ayrı bir keyif veriyor. Güzel bir Kapadokya gününü böylesine anlamlı bir akşamda sonlandırmaktan mutluluk duyuyor, Motif'in kusursuz hizmet vermeyi hedef edinen profesyonel ekibine teşekkürü borç biliyorsunuz...

Tel : +90 384 511 48 59 - Fax : +90 384 511 38 93
Yeni Mah. Hasan Kalesi Mevkii No: 1 AVANOS / NEVŞEHİR

www.kapadokya-motif.com

*Fasulye fasıl olur
Yemesi nasıl olur
Ver baba sevdiğimi
Bak geçimim nasıl olur*

Tarihi Odunpazarı Evleri, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Recai Eriten (Koca Usta), Fotoğraf: A. Zeki APALI

Eskiden diyor Koca Usta,

"Herkes birbirini tanırdı, komşuluk bir başkaydı Eskişehirde. Hafta sonları toplanılır, çoluk çocuk pikniklere gidilirdi. Erkekler balık tutmaya meraklıydı benim gibi." diyor. Porsuk Barajı ve Sakarya Nehri'ndeki Kavuncu Köprüsü'ne

giderdik evladım. Sizler bilmezsiniz ama bu Kavuncu Köprüsü İstiklal Savaşı döneminde Yunanlılar tarafından yapılmış ve hala kullanılmaktadır. İşte biz buralarda Kara Sazan, Yayın, Karagöz ve Kızılkanaat avlardık. Nerde şimdi o balıklar, sular pis akıyor çocuğum pis..."

Sulardan bahsetmişken Eskişehir'le özdeşleşmiş Kalabak suyunu soruyoruz Recai Usta'ya;

"Atatürk geldiğinde ikram edilen suyu beğenmedi, su araştırılması talimatı üzerine 'Türkmen Dağı' eteklerinden bulunup getirilen sudur Kalabak.

Eskiden tankerlerle dağıtılır biz de bidon bidon saklardık evimizde, şimdi kızım telefon ediyor eve kadar getiriyorlar damacanalarla ..."

Aslında öğrenilecek çok şey var, bu yaşlı ama gönlü hala taptaze Eskişehir sevdalısı ustadan. Öğreniyoruz ki 20-25 yıl önceymiş, TRT rahmetli işadamı Aziz Bolel'in *"Ya bizim bi koca usta vardı Eskişehir'de; bulun onu."* tavsiyesi üzerine, Altın Yıllar belgeselinde yer vermiş Recai Usta'ya.

Aziz Bolel'i anıyoruz gözleri doluyor *"Şimdiki gençler fazla bilmiyorlar ama Eskişehirspor'un ilk başkanı ve kurucularındandır.*

Gayanın altıpınar
Elimi soksam donar
Ne kız oldum ne gelin
Yüreem ona yanar

Tarihi Odunpazarı Evleri, Fotoğraf: A. Zeki APALI

*Hatta Eskişehirspor'un amblemini
kendi eliyle çizmiş, tasarlamıştır."*

Biz de Aziz Bolel gibi Eskişehir'e
emeği geçen tüm büyüklerimizi
saygıyla anıyoruz...

Eskişehirli Ünlü Kişiler ve Eserleri

Yunus Emre:

Hak ve halk şairi Yunus Emre, 1240 (Hicri 638)
yılında Eskişehir'in Mihaliçcik ve Sivrihisar
ilçeleri arasında kalan ve bugün kendi adıyla
anılan Sarıköy'de doğmuştur.

Odunpazarı'nda Sabah, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Kardeşlik, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Seyit Battal Gazi Külliyesi - İç Avlu, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Pek çok önemli şiirini içinde bulunduran Risalet-ün Nushiyye isimli mesnevisini 1307 - 1308 (Hicri 202) yıllarında yazdığı anlaşılmaktadır. Şiirlerini biraraya getiren Divan'ı ölümünden sonra sevenleri tarafından düzenlenmiştir.

Yunus, Mevlana'nın büyük oğlu Sultan Veled'le arkadaşlık etmiştir. Her ikisi de Mevlana'dan ders almıştır. Mevlana ölünce Yunus çok perişan olmuş, ardından içli gözyaşları dökmüş, tesellisz, ışiksiz bir ömür sürmeye başlamıştır. O günlerde Mevlana'nın mezarı üzerine bir türbe yapılmış...

Aşık Yunus, inşaatın gönüllü ır-gatı... Sabahtan akşama kadar omzunda taş tuğla taşıyarak vecd içinde çalışıyormuş. Bir seher vak-ti erken, baş mimar inşaatı kontrole gelmiş. Bir de ne görsün, bir işçi yerden bir tuğla alıyor, "Allah, Hak!" diyerek yukarı fırlatıyor.

Tuğla havada birkaç devir yaptıktan sonra, kubbeye yerini buluyor. Mimar hayretler içinde kalır. Biraz daha yaklaşarak "Kimsin sen?" diye bağırır. Bu sırada işçi, yerden aldığı tuğlayı yukarı fırlatır. Fakat bu tuğla yerini almadan yere düşüp parçalanır. Mimar işçinin yanına yaklaşır. Bu Aşık Yunus'tur. Yunus'un kerameti meydana çıkmıştır artık... Konya'da fazla durmaz. Sultan Veled'i ziyaret edip elini öper. Sultan Veled ona, "Git Yunus, git de türbe değil, gönül bünyad et!.." der. Yunus bundan sonra efsanevi çilesini çekmek üzere Taptuk Emre'ye ısmarlanır...

Bütün bunlar sebebiyle kimi araştırmacılar Yunus Emre'nin bir Mevlevi dervişi olabileceğini söylemektedirler. Fakat bu yorumlara rağmen Yunus'u Mevlevi olarak göstermek doğru değildir. Her ikisi de aynı hizmet yolunda, yaşadıkları asrın iki büyük ışığıdır.

Bu öylesine ince bir kader sırrıyla gerçekleşir ki, tasavvuf öğretisi bu iki coşkulu aşıkta derinlikli yorumunu ve estetik anlatımını bulur.

Birlik çağrısı birinde Farsça ile diğerinde Türkçe ile yapılır. Mevlana, ilmin irfanın da başkenti olan Konya'da yapmaktadır irşad görevini. Bu durum onu Farsça söyler. Yunus ise şehir insanı değildir. Halkın içinden fakir bir rençber olarak çıkıp geldiği bu ilim ve irfan noktasında içinden çıktığı sosyal çevreye göre başka bir lisanı tercih eder. Özbe öz Türkçe söyler...

Nasreddin Hoca:

Türk-İslam kültürünün büyük bilgisi ve gülmece ustası Nasreddin Hoca, 1208 yılında Eskişehir'in Sivrihisar ilçesine bağlı, adı sonradan "Nasreddin Hoca Beldesi" olarak değiştirilen 'Hortu' köyünde doğdu.

Öküz aldım pazardan
Çatladı gitti nazardan
Konuşmuyorsun kız Fadime
Yeni mi çıktın mezardan

Seyyit Battal Gazi Külliyesi - İç Avlu, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Babası Abdullah Efendi, annesi ise Sıdıka Hanım'dır. Nesreddin Hoca, ilk bilgilerini din görevlisi olan babasından öğrendi. Daha sonra Sivrihisar ve Konya medreselerinde öğrenim gördü. Kendi köyünde ve Sivrihisar'da imamlık ve vaizlik yaptı. Bilgisini artırmak amacıyla daha sonra Akşehir'e gitti. Burada Seyyid Mahmut Hayrani,

Seyyid Hacı İbrahim Veli gibi devrinin tanınmış bilgin ve arif kişilerinden dersler aldı. Öğrenimini bitirdikten sonra Akşehir'e yerleşti. Asıl görevi hocalık olmasına rağmen, katiplik, müderrislik, kadılık, mahkemelerde bilirkişilik de yaptı. Kimi zaman geçimini çiftçilikle, bahçivanlıkla, pazarcılıkla kazandı. Durumun böyle

olmasında Hoca'nın bir halk adamı olarak yaşamak istemesinin yanı sıra devrin ekonomik şartlarının da etkisi vardır. Hocanın ilk evliliği Akşehir'de olmuştur. Hoca, bu hanımının ölümünden sonra ikinci defa evlenmiş ve bu evlilikten Fatma isimli bir kızı olmuştur. Hoca'nın diğer bir kızı ise Dürr-i Melek Hatun'dur. Fıkralarından bir de Ömer isimli oğlu olduğu anlaşılmaktadır. Nasreddin Hoca, 1284'de 76 yaşında iken Akşehir'de vefat etti ve Akşehir'in en eski Selçuklu mezarlığına gömüldü. Mezarı, daha sonra türbe haline getirildi. UNESCO, 1996 yılını Nasreddin Hoca Yılı olarak ilan etti. Çeşitli etkinlikler, özel yayın ya da dergilerin özel sayılarıyla kutlanan yıl kapsamında, ülkemizde sempozymlar düzenlenmiştir.

Seyyid Battal Gazi:

8. yüzyılda yaşadığı tahmin edilen ve hakkında çeşitli inanışlar bırakmış bir liderdir. Farklı kaynaklarda etnik kökeni Türk, Arap veya Anadolu yerli halkından

Seyyit Battal Gazi Külliyesi - İç Avlu Çeşme, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Seyit Battal Gazi Külliyesi - Kitabeli Pencere, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Kitabeli Pencere Detayı

olarak belirtilmiştir. Babası Arap kökenli ve annesinin Adıyaman(?) kökenli olduğu halde, kendisinin Malatya'da doğduğuna ve yetiştiğine yeterince kaynak var. Doğduğu ve yaşadığı evin yeri halen mevcuttur. Yıkıntı halinde korunmaktadır. Uzun yıllar halka yemek dağıtılan hayrat yeri olarak kullanılmıştır. Evliya Çelebi seya-

hatnamesinde bahsedilmektedir. Battal Gazi hakkında bugüne ulaşabilmiş kaynaklar sadece mesnevi tarzı yazılmış, birbirini hem destekleyen hem de çelişen olgular içeren destanlar ve halkın hafızasında kalmış olan bilgilerdir. Battal Gazi Destanı'nda ve halk hikayelerinde, Emeviler zamanında Arap ordusuyla birlikte İstanbul'u kuşattığı anlatılmaktadır. Kuşatma hem denizden hem karadan yapılmış, fakat başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Destanda Battal'ın düşmanı, Arap komutanına oyun oynayıp kuşatma başladığında İstanbul'a geçerek imparatorluğunu ilan eden İmparator Leon'dur.

Arap tarihinde II. İstanbul kuşatmasının tarihi (717-718) olarak belirtilmektedir. Bizans tarihindeki veriler de bu tarihi doğrular niteliktedir. Ayrıca Bizans tarihinde İmparator III. Leon'un tahta çıkma tarihi 717 olarak belirtilmiştir, bundan dolayı destandaki Leon'un İmparator III. Leon olma olasılığı üzerinde durulmaktadır. Destanda Battal Gazi'nin kuşatma sırasında yirmili yaşlarında olduğu söylendiği için, Battal Gazi'nin doğum yılının (690-695) civarı olmasının olası olduğu düşünülmektedir. Battal Gazi'nin ölüm yılının 740 olduğunda tarihçiler mütabakata varmışlardır.

740 yılında Eskişehir'in Seyitgazi ilçesi yakınlarında savaşta aldığı yara sebebiyle şehit olmuştur. Anadolu'da İslam'ın yayılmasına büyük katkıları olmuştur.

Seyit Battal Gazi Külliyesi - Pencere Kitabesi, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Aradığınız her şey burada...

“Antalya-Demre arası hem dinlenmek hem alışveriş için kısa bir mola”

ŞAH-HAN

Yepyeni bir anlayış ve
hizmet standartımızla
karşınızdayız!..

Belen Köy Mevkii, No: 10 Kumluca - ANTALYA
Tel: 0242 892 50 73 - 74 / Faks: 0242 892 50 75

Seyit Battal Gazi Külliyesi - Dışarıdan, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Ahmet Üryaniddün ve Burhaneddin Erdebili Türbesi - Yazıdere Köyü, Fotoğraf: A. Zeki APALI

Şeyh Sücaeddin-i Veli:

Hacı Bektaş-i Veli Halifelerinden olup, yaşadığı tarihler bilinmemekle birlikte türbesinin 1515 yılında, Yavuz Sultan Selim zamanında Mürvet Ali Paşa tarafından yaptırıldığı kesindir.

Bir adı da “**Varlıklı Sultan**”’dır. Horasan’dan geldiği ve Anadolu’da birçok yer gezdikten sonra Seyitgazi İlçesi Arslanbeyli Köyü’ne yerleştiği söylenir.

Sekizinci İmam Rıza soyundan, dünyadaki dört Veli’den birisi ola-

rak kabul edilmektedir. Külliyesinde kendisi dışında Mürvet Ali Paşa Türbesi, aşevi, cem evi gibi bölümler vardır. Adına her yıl Haziran ayında şenlikler düzenlenir.

Şeyh Edebali (1206 - 1326):

Osmanlı Devleti’nin kuruluş yıllarında yaşamış bir İslam ilahiyatçısı-din bilgini, Ahi şeyhi, Osman Gazi’nin kayınpederi ve hocası, Orhan Gazi’nin dedesi, bir anlamda da sonradan imparatorluk olacak Osmanlı Devleti’nin fikir babasıdır. Ciddi kaynaklara göre, aslen Karamanlı’dır. İlk tahsilini mem-

leketinde yapan Edebali, tahsilini Şam’da tamamlamıştır. Tefsir, hadis ve özellikle İslam hukukunda uzmanlaşmıştır. Mevlana gibi, zamanın büyüklerinin sohbetinde bulunmuştur. Tasavvuf yoluna girdiği, Baba İlyas halifelerinin ileri gelenlerinden olduğu belirtilmektedir. Doğum tarihi kesin olmamakla beraber, 1206 yıllarında doğduğu tahmin edilmektedir. Alim, faal, varlıklı, çevresi için örnek teşkil eden bir kişi olan Şeyh Edebali, Eskişehir yakınlarında İtburnu denilen köyde yaşar, yaptırmış olduğu zaviyede öğrenci yetiştirir ve halkı aydınlatırdı. Bilecik’te bir dergah yaptırmış, Osman Gazi’yi de birçok defa burada misafir etmiştir.

Rivayete göre, Osman Gazi’nin dergahta bulunduğu bir gece, rüyasında Şeyh Edebali’nin göğsünden bir ayın çıkıp kendi göğsüne girdiğini ve göğsünden bir büyük ağaç bitip dallarının alemini kapladığını, altından birçok nehirlerin çıkıp insanların bu sulardan geçtiklerini görmüştü. Sabah olup rüyayı anlatınca, Şeyh Edebali rüyayı şöyle tabir etmiştir:

“Sen, Ertuğrul Gazi oğlu Osman, babandan sonra bey olacaksın. Kızım Malhun Hatun’la evleneceksin. Benden çıkıp sana gelen nur budur. Sizin soyunuzdan nice padişahlar gelecek ve nice devletleri bir çatı altında toplayacaklar. Allah nice insanın İslam’a kavuşmasına senin soyunu vesile edecektir.”

Gerçekten de öyle olur, altı asırdan fazla devam edecek olan bir imparatorluğun temelleri Osman Gazi ile atılır ve bunun ilk müjdecisi Şeyh Edebali olur. 1326’da 125 yaşlarında Bilecik’te vefat etmiş, dergâhının yanında gömülmüştür. Eskişehir’de de adına bir türbe yapılmıştır. Vefatından bir ay sonra kızı, dört ay sonra da damadı Osman Gazi vefat etmiştir.

Gelenek ve Görenekleriyle Eskişehir

Eskişehir ve yöresinde çeşitli dönemlerdeki göçler nedeniyle çok değişik geleneklerin yerleştiği bilinmektedir. Yerleşimin ilk dönemlerinden bu yana varlığını sürdüren merkez ilçe, Odunpazarı, Muttalıp köyü, Aşağı Söğütönü, Yukarı Söğütönü, Sultandere, Çukurhisar, Keskin, İnönü gibi bölgelerin ortak kültürel özellikleri Eskişehir'in gelenek ve göreneklerini oluşturmuştur.

Hidrellez

Eskişehir'deki Hidrellez eğlencelerinin kökü Friglere dayanır. Eskişehir ve yöresini baş şehir edinmiş olan Frigler, Pesinus (Ballıhisar) köyünde bahar tanrısını karşılamak üzere şenlik yaparlar, kırlara çıkarlar, tanrıça Kibele mabetini dönerler, ateş üzerinden atlayarak günahlarının döküleceğine inanırlar, kapalı bir kaptan niyet çekerek kaderleri üzerinde tahminde bulunurlardı. Günümüzde ise yeşile olan tutkudur Hidrellez. Bu büyük halk bayramını karşılamak için daha güneş doğmadan on binlerce Eskişehirli çay ve dere kıyılarına, kırlara akın eder.

Törensiz, programsız içtenlikle kutlanan bu şenliğin tarihi 6 Mayıs'tır. 5 Mayıs gecesi ateşler yakılır. Yakılan bu ateşten en az üç kez atlanılır. Ateşten atlarken dilek tutulur. Eğlenceler yapılır. Hep birlikte çalınır, söylenir, oynanır. Yapılan bu eğlenceler geç saatlere kadar sürer. Diğer eğlenceleri görmek için gruplar halinde gezintiye çıkar.

6 Mayıs sabahı erkenden çay ve dere kıyılarına gelinir ve bu sularla yüz yıkanılır. Piknik yapılır. Sabahın alaca karanlığında söğüt dalları ile birbirlerinin başına vuran gençler nasiplerinin açılmasını, muratlarının yerine gelmesini dilerler. Bahçe kapılarına yeşillikler asılır. Gençler niyetleri yazılı kağıtları Porsuk Çayı'na atarlar.

Büyükler niyetlerini gül dalının altına koyarlar. Ayrıca Hidrellez dolayısıyla çeşitli oyunlar tertiplenir. Bunlardan biri **"Küpten kader çekme oyunudur."**

Akşamdan hazırlanan içi su ve yeşillik dolu küpün içine herkes, bilezik, toka gibi madeni şeyler atar. Küp bir gül ağacının yanına konur. Sabah kır eğlencelerinden dönülünce, küpün başında toplanılır. Mani söyleyecekler hazırlanır. Küpün başındaki çocuk elini içeri uzatır. Ne denk gelirse çeker. O sırada ilk mani söylenir. Çocuk, tuttuğunu küpten çıkarmaz. Mani biter bitmez elindekini çıkarır. Böylelikle kişinin niyeti ortaya dökülür.

Hidrellez;

Yalnız Hızır ile İlyas'ın buluştuğu anı görebilmek için insanların kırlara koşuşması değil, biraz da yeşile olan özlem ve ümitlerinin doğuşu, kadere inanis, geleneklere bağlılıktır.

Doğum Gelenekleri

Doğum bir şenlik, sevinç nedeni olarak karşılanır. Kırsal kesimlerde doğumlar genellikle evde olur. Doğumu ebe yaptırır. Doğum sırasında, ebeye yaşlı kadınlar yardımcı olur. Doğum evlerde yaptırıldığından oğlan olunca göbek bağı kesilerek cami avlusuna gömülürse **"okuyup adam olacağına"**, kız olunca evin bir köşesine gömülürse **"evcimen"** olacağına inanılır. Doğum sonrasında al basmaması için anneyi yalnız bırakmazlar. Başına al yazma veya kırmızı kurdele bağlayıp nazarlık takarlar. Kırkinci gün kaynamış suya altın batırarak bu suyla anne ve çocuğu yıkarlar. Buna **"kırklama"** denir, **"kırkı çıkmış"** olur. Ertesi gün sabah çocuk ve annesi bir akrabaya gezmeye ya da pikniğe götürülürler. Bu arada iki yeni doğum

yapmış kadının birbirlerini görmeleri gerekir. Yoksa **"kırk basmasına"** uğrayacağına inanılır. Eğer yine de karşılaşırlarsa, kırk basmaması için öpüşüp kucaklaşarak iğne değişmeleri gerekir.

Sünnet Gelenekleri

Sünnet günü geldiğinde bir at temin edilir. Ayrıca yeter sayıda fayton bulunur ve sünnet çocuğu ata sünnet kıyafeti ile bindirilir. Şapkanın üzeri altınlarla ve ailenin durumuna göre daha değişik mücevherlerle süslenir. Çocuk atın üzerine bindirildikten sonra akrabadan bir delikanlı atın başını tutar ve arkadaki faytonlarda çocuğun arkadaşları, akraba çocukları olduğu halde yola çıkarlar. Atın arkasındaki faytonda çalgıcılar (davul-zurna ya da cümbüş, keman, klarnet, darbukadan oluşan ince saz) ve zeybekler bulunur. Şehir gezisi bitip eve dönülürken faytonlardaki çocuklar "beş dakika kaldı, Ahmet fitili aldı" diye hep bir ağızdan bağırlar. Sünnet alayı eve gelir. Bu sırada evde okunan mevlit bitmiştir. Baba, anne ve akrabalar kapının önüne çıkarak çocuklarını karşılarlar. Çocuk babasından büyükçe bir hediye almadan attan inmez. Diğer akraba ve yakınları da çocuk attan inmeden önce bir takım hediyeler, altın ve para verirler. Paralar ve altınlar genellikle çocuğun elbisesine iğnelenir.

Bu törenler sırasında çalgılar sürekli çalarlar. Çocuk attan iner, babası ve diğer akrabaları ile oynar, zeybekler gösteri yapar, çocuğu oynatırlar. Çocuk anne ve babası ile diğer akrabalarının ellerini öptükten sonra kirve tarafından kucaklanıp içeriye alınır. Tekbirler eşliğinde sünnet edilir.

Gelen misafirlere ve yoksul kişilere ikram olarak toğga çorbası ve sünnet pilavı verilir. Konuklar dağılına kadar eğlence devam eder.

Evlenme Gelenekleri

Önceki yıllarda evlenmek isteyen kız ve erkek bunu anne ve babasına söyleyemezdi ve evlilikler genellikle görücü usulü ile olurdu. Şimdi ise gençler kendi eşlerini kendileri seçmektedir. Görücü usulü bile olsa gençler birbirlerini tanıdıktan sonra evlenmeye karar vermektedir.

Dünür gitme, kız isteme:

Oğlan evinden oğlanın annesi, babası, amcası, dayısı, yakın akrabaları beş altı kişi toplanır; bir kutu şeker, yemiş alır giderler. **“Allah’ın emri, peygamberin kavli ile kızı ister ve bir mendil günü”** tayin ederek ayrılırlar.

Söz kesme, söz mendili, mendil günü:

Mendil gününde oğlan tarafının akrabaları toplanır, kız tarafına mendil almaya gidilir. Kız tarafında da toplanılır, gelen konuklar karşılanır, ağırlanır. Yemek yenilip eğlenildikten sonra, oğlan babası **“Şu bizim emaneti verinde gidelim!”** der. Kız tarafından damada hazırlanan, gömlek, kravat, iç çamaşırı ve söz mendili (bu mendil pullu, sim işlemeli, büyükçe bir mendildir) bir bohçaya konur, ayrıca büyük bir tepsi içinde de gelen konuklar sayısınca mendil konularak oğlan babasının önüne getirilir. Oğlan babası tepsinin içine para atarak bir mendil alır ve bütün konuklara tepsi sıra ile dolaştırılır. Mendili alan tepsiye bir miktar para atar. Bu iş bittikten sonra nişan günü tayin edilerek kız evinden ayrılır.

Nişan:

Kız ve oğlan anneleri nişan gününe kadar kızın takılarını alır. Nişan günü, oğlan evi kız evine nişan için **“davet harcı”** gönderir. Bu harçta bulgur, nohut, yağ, şeker, un ve bir de koyun bulunur. Davet harcının yanında bir de yemek pişirecek aşçı gönderilir. Kız evi davet yemeği olarak nohutlu bulgur pilavı, un helvası, yufka ekmeği yapar.

Oğlan evi tüm yakınlarını nişana davet eder, hediyelerini sandıkla getirir, ortaya koyar. Kızla oğlan gelir, nişan yüzükleri oğlan evinin en yaşlısı tarafından takılır. Oğlan babası kızı takacaklarını takar, elini öptürür. Sonra kız oradaki herkesin elini sırayla öper. Eli öpülen hediyesini takar. Sonra erkekler evi terk eder, eğlenmeye giderler. Kaynana sandığı açar, oğlan evinden iki yenge hediyeleri gösterir. Kız evinden bir yenge de **“bu sarkası, bu gelinliği, bu ayakkabısı, bu havlusu, bu divan örtüsü”** diye bağırarak gösterilenleri söyler. Sonra kız tarafı takacaklarını takar ve nişan sona erer.

Nişandan on gün sonra kız tarafı oğlan tarafına nişan karşılığı götürür. Nişan karşılığında başta damat olmak üzere yakın akrabalara nişan bohçası ve bir iki tepsi baklava getirir. Oğlan evi bunları taşıyanlara bahşiş verir.

Düğün Töreni:

Oğlanın anne ve babası, akrabaları, kız evine gelip ağırlık (başlık) konusunu görüşürler. Pazarlık yapılır. Evin diğer eşyaları kararlaştırılır. Resmi nikah kıyılır. Daha sonra düğün günü saptanır. Düğün gününden bir hafta önce kız evinden kardeş kızları, oğlan evinden de arkadaşları tarafından bir tepsiye şeker, fındık, fıstık, leblebi, üzüm vb çerez doldurularak ev ev dolaştırılarak dağıtılır. Düğün günü haber verilir, köy davet edilir. Buna **“oku dağıtma”** denir. Oku dağıtıldığı gece kardeş kızları kız evinde toplanır, yemek yer eğlenirler. Birkaç gece sonra kına gecesi için bütün konu-komşu akraba kadınları toplanır. Kızın başına kına yakılır. Kına türküsü söylerler, yas tutar, ağlaşırlar.

Kına yakılırken oynayan kızların kollarına yazma bağlanır.

En çok bilinen kına türküsü:

**“Ağlama koyun, meleme de vazgeç kuzundan
Çok anneler ayrı düşer kızından”**

Kına gecesinden sonraki günlerde akrabaları kızı sırasıyla yemeğe çağırırlar. Kardeş kızları düğünden üç gün önceden komşuları, akraba kadınları, kızlarını, **“Şu gün hamamımız var!”** diye davet ederler. O gün oğlan tarafı hamamda yemek verir, eğlenilir. Kardeş kızları ertesi akşam yine, **“Bu gece çeniz sercez, çeniz görme gelin!”** diye komşuları dolaşırlar.

Kız evinde çeyiz odası hazırlanır, gösterilir. Ertesi gün de çeyiz oğlan evine götürülerek orada serilir. Oğlan evinde de oğlanın Oku’su dağıtılınca, düğünden üç gün önce akraba ve komşulara **“danışık yemeği”** verilir. Danışık yemeğine gelenlere oğlan babası düğün gününü hatırlatarak, dışardan çağırılan konukları herkese paylaştırır. Her ev kendine düşen konuyu düğün süresince ağırlar. Çeyiz serildikten hemen sonraki gün kardeş kızları, **“Bu akşam gelini görme gelin!”** diye gezerler. Gelin alıcılar gelmeden bir gün önce kardeş kızları gezerek akşama kız kinasına çağırırlar. Oğlan tarafı da çağırılır. Kınayı kocasıyla en iyi geçinen yengelerden biri hazırlar.

Gelin kibleye döndürülür, abdest alır. Türkü eşliğinde gelinin ellerine ve ayaklarına kına yakılır. Kına günü sabah ezanı ile birlikte gelin suya götürülür, iyi olsun diye türkü söylenir. Danışık yemeğinden bir gün sonra oğlan evinin üstüne davullu zurnalı, çalgılı bir törenle bayrak dikilir ve kurban kesilir.

Bu, düğünün başladığının işaretidir. Gelin alma günü oğlan tarafı çalgıcıları getirir, konuklar gelir, eğlenmeye başlarlar. İki gün eğlenildikten sonra Pazar günü üstü kilim örtülü bir araba ile kabile halinde gelin almaya gidilir. Arabalara ve oğlan sağdıçlarına basma yemeni ve havlu bağlanır.

Gelin evden çıkarılırken kardeş kızları önüne dikilirler, hediye almadan gelini vermezler. Dua edilir, gelin arabasının üstüne yemiş, bozuk para atılır, arkasından su dökülür,

GOMEDA HOTEL, 1997'den beri sizlere Azizler diyarı Gomedada Vadisi'nde hem muhteşem bir tatil, hem de geçmişten günümüze doyumsuz bir yolculuk sunmaktadır...

GOMEDA HOTEL

Göreme, Türkiye
Tel : 0384 353 50 50
Faks : 0384 353 54 59

Sinasos Kasabası,
Ayvalı Yolu Üzeri,
Sinasos, Ürgüp - TÜRKİYE

info@gomedahotel.com.tr
www.gomedahotel.com.tr

üç defa mezarlık dolaştırılarak oğlan evine yollanır. Gelin, oğlan evine gelince içeriye girmeden önce ayağı kazana bastırılır. İçerde üç kez döndürülür. Bu arada türküler söylenir:

**“Durnam gelir gona gakla
Ganadında gümüş halka
İşte geldim gidiyorum
Durnalar hey...”**

Daha sonra koltuğunda üç kere ekmek çevrilir. Akrabalarına yarımşar dilim verilir. İkindiden sonra imam nikahı kıyılır. Akşam üzeri damat imam nezaretinde dua ile giydirilerek, sağdıcı ve arkadaşları ile yatsı namazını kılmak üzere camiye gider. Camiden dönüşte bütün cemaat, oğlan evine otuzkırk adım kala tekbir getirmeye başlarlar. Cemaatle birlikte kapıya gelindiğinde hoca dua eder. Sonra arkadaşları, damadın sırtını yumruklayarak içeri iterler. İçeriye girerken ip gerilir, bir tas su konur. Damat ipi koparıp, tası devirerek içeriye girer. İçeride oğlan yengesi vardır, damatla gelini el ele tutuşturur çıkar.

Birkaç gün sonra gelin, kaynanası ve evin diğer gelinleriyle oğlan akrabalarının elini öpmeye, ta-

nışmaya çıkar. Gelin, oğlan evine geldikten birkaç gün sonra su almaya götürülür. O gitmeden önce iki yenge suyun kenarına tarak ve bıçak bırakırlar. Gelin tarağı bulursa kızı, bıçağı bulursa oğlu olacağına inanılır. Suya gidenler eğlenirler, geline arpa, buğday saçtırılır. Herkes eve bereket getirsin diye toplar. Sonra eve dönülür ve gelinin çeyizinden birer hediye alınır.

Askerlik

Askere gidecek gençler, gitmelerine az bir süre kala yakınları tarafından yemeğe davet edilir. Gencin cebine harçlık koyup, hediyeler verirler. Arkadaşları ile birlikte eğlenceler düzenlerler. Gideceği gün akraba ve komşularını gezerek helalleşir. Aynı gün tüm akraba ve arkadaşları tarafından davul ve zurna eşliğinde asker ocağına uğurlanır. Gencin akrabaları vedalaşma sırasında harçlık olsun diye cebine para koyarlar.

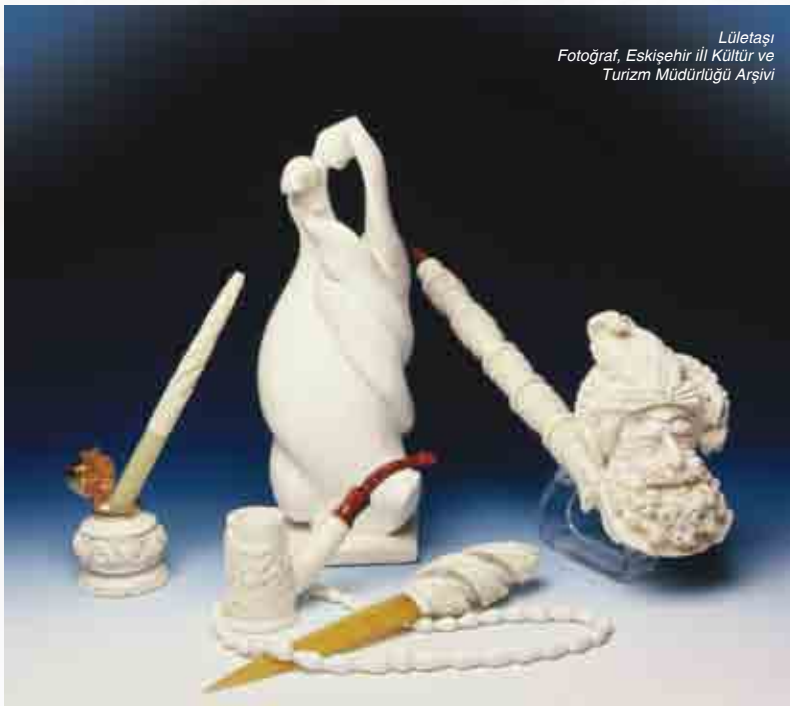
Ölüm Gelenekleri

Komşuların karşılıklı dayanışmasını ortaya çıkaran bir olaydır. Böyle durumlarda, genellikle ölenin yakınlarına hiçbir iş yaptırıl-

maz. Ölü evinde üç gün yemek pişmez. Cenaze alayı çok kalabalık olur. Duyan herkes cenaze namazına katılmayı sevap ve ödev sayar. Kabristandan gelen halka lokma ve helva ikram edilir. Kadınlar yedi gün boyunca ölü evinde Tebareke Süresi'ni okurlar. Evde veya camide kırkinci ve elli ikinci günü de mevlit okunur.

Bayram Gelenekleri

Bayram telaşı arife gününden başlar. Arife günü hamur yoğrulur ve yağda pişirilir. Komşulara ve fakirlere dağıtılır. Kabir ziyareti yapılır. Bayram sabahı her ailenin erkeği bayram namazına gider. Evde çocuklar ve kadınlar giyinirler ve erkeklerin camiden çıkmasını beklerler. Ailenin reisi kapıda karşılanır. Aile içinde önce büyüklerle, sonra küçüklerle bayramlaşırlar. Anne ve baba varsa dede, nine evde gelen gidenleri bekler, onlara ikramda bulunurlar. Çocuklar ve gençler akrabalara, komşulara ve tanıdıklara giderek bayramlaşırlar. Büyüklere şeker, baklava, çay, kahve; çocuklara ise çeşitli yemişlerden ikram edilir. Çocuklar da ellerinde tuttıkları naylon torbalara bunları doldururlar.

Lületaşı
Fotograf, Eskişehir İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü Arşivi

Türkiye'deki 40
milli parka karşılık
dünya üzerinde
toplam 6555
ulusal park
bulunduğunu
biliyor muydunuz?

Kaynakça:

- * Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi
- * Eskişehir Valiliği Arşivi
- * Bizim Yunus, Mustafa Özçelik
- * ETİ Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü Arşivi
- * Arkeoloji Dünyası
- * Frigküm
- * Zeki Eriten, Mimar

KAFTAN SİGORTA

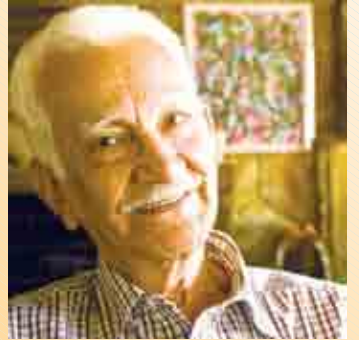
ARO

üyelerine

BÜYÜK
AVANTAJLAR

“Keşke” Demenin
Ağırlığı Yerine
“Yapı Kredi
Sigortalı’yım”
Demenin Rahatlığını
Yaşayın!

KAFTAN
Sigorta Aracılık Hiz. Ltd. Şti

kaftan@yksigorta.gen.tr

Kiriş Mah. Karabucak Mevkii
Kemer, ANTALYA
Tel : 0242 814 60 90 - 91
Faks : 0242 814 60 92

 YapıKredi
Sigorta

PREHİSTORİK

ÇAĞDA

Anadolu'nun En Eski Avcıları

Prof. Dr. Oktay BELLİ

Dağ Keçisi

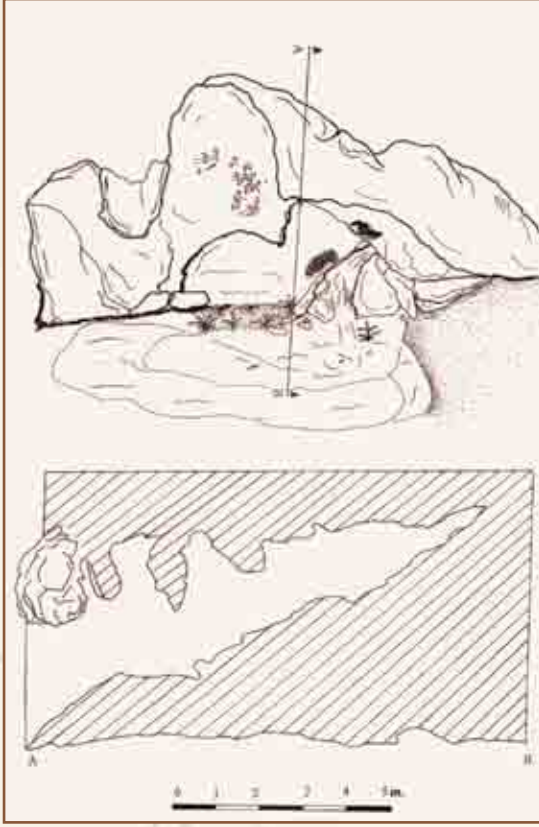
Günümüzden yaklaşık olarak 13.000 - 14.000 yıl öncesine tarihlenen Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı resimleri, Diyarbakır'ın Çermik İlçesi'nin 36 km kuzeybatısında yer almaktadır. Kayaaltı Sığınağı resimlerinin ünlü Çayönü ören yerine uzaklığı 39 km, Diyarbakır'a olan uzaklığı ise yaklaşık 85 km kadardır. Kayaaltı Sığınağı resimlerine en yakın yerleşim merkezi, 1 km kuzeydoğuda yer alan Sakaltutan Köyü Mezrası'dır.

Tarih öncesi dönemin en önemli kaya üstü resimlerinin bulunduğu Kayaaltı Sığınağı'na Çermik-Çüngüş karayolunun 7. kilometresine kadar bir araç ile, buradan 1 km kuzeybatı yönüne ise ancak Sinek Çayı Kanyonu içinden yaya olarak ulaşılabilir.

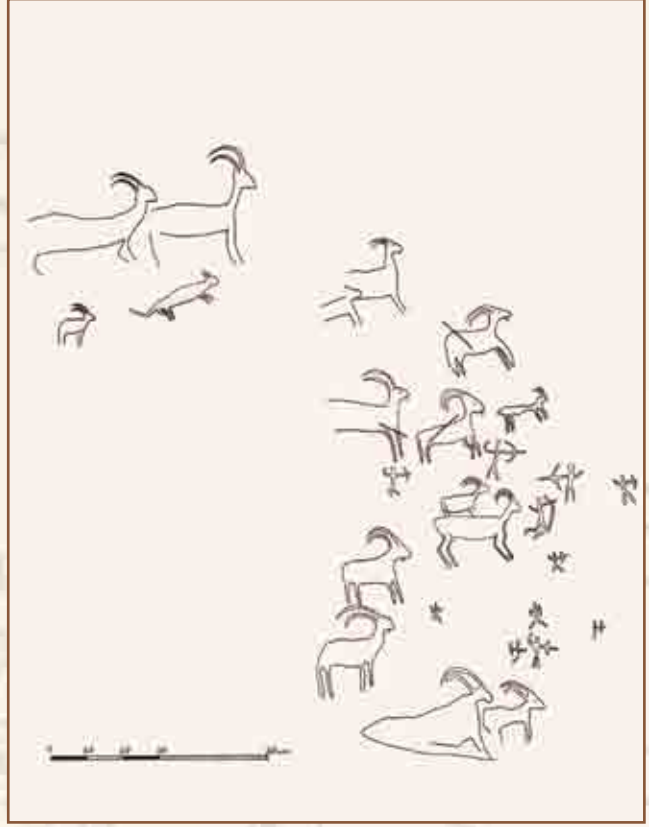
Ancak kanyon, geçit vermez çalılık ve yabani meyve ağaçları ile kaplı olduğundan, oldukça zor görünmektedir. Bu yüzden Kayaaltı Sığınağı resimleri, insanlar tarafından görülememiştir. Yeni keşfetmiş olduğumuz bu önemli kaya üstü resimlerinin, Sinek Çayı'nın hemen kuzeydoğu eteğinde, hatta kıyısında bulunmasından dolayı, prehistorik

çağın bu önemli sanat merkezini "Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı Resimleri" olarak adlandırmayı uygun bulduk.

Kayaaltı Sığınağı resimlerinin bulunduğu Sinek Çayı Kanyonu'nun deniz seviyesinden yüksekliği, 610- 640 m arasında değişmektedir. Birkaç güçlü kaynak tarafından beslenen Sinek Çayı, kalker kayalıklar arasından güneybatı yönüne doğru hızlı bir şekilde akarak, 5 - 6 km sonra bölgenin en güçlü su kaynağı olan Fırat Irmağı'na karışmaktadır. Yüksek tepelerdeki kalker arazinin içine sızan kar ve yağmur suları, Sinek Çayı Kanyonu'nda resimli Kayaaltı

Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı'nın Plan ve Kesiti

Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı, Resimlerin Genel Görünümü

Sığınağı'nın yakınlarında kayalıkların içinden yüzeye gürleyerek çıkmaktadır. İlkbahar mevsiminde Sinek Çayı çok daha güçlü akmasına karşın, sonbahar ve kış mevsimlerinde su biraz daha azalmaktadır. Aslında Sinek Çayı'nın debisi, kışın yüksek tepelere yağan kar ve yağmur sularının azlığına ya da çokluğuna bağlıdır.

Bölge çok zengin kalker yığışmaları ile kaplıdır. Bu kayalık araziye oyarak parçalayan en önemli su kaynağı, Sinek Çayı'dır. Kalker kayalıkları kuzey - güney doğrultusunda geniş ve derin bir biçimde oyan Sinek Çayı, geçtiği yerleri neredeyse küçük bir kanyona dönüştürmüştür. Kanyonun bazı yerleri çok dik ve sarp, bazı yerleri ise alçaktır. Kanyonun doğu ve batı yüzünde, çeşitli yüksekliklerde mağara ve kaya altı sığınakları göze çarpmaktadır. Kalker arazideki çatlakların içine sızan kar ve yağmur suları, kayalıkları oyarak buraları mağara ve kaya altı sığınaklarına dönüştürmüştür. Mağara ve

kaya altı sığınaklarının hemen hepsinin ağız kısmı, Sinek Çayı Kanyonu'na açılmaktadır; yani kayalıkları oyan sular, boşalma ağızlarını oluşturarak Sinek Çayı'na doğru akmaktadır. Kanyonun batı yüzü ortalama 60 - 90 m, doğu yüzü ise 250 - 400 m yüksekliğe sahiptir. Hatta Sinek Çayı Kanyonu'nun doğusunda ve batısında yer alan kayalık tepelerinin yüksekliklerinin 890 m ile 1091 m arasında değişmesi, Sinek Çayı'nın araziye ne kadar

aşındırarak oyduğunu açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Oldukça yüksek bir görünüme sahip olan kayalıklar, Sinek Çayı Kanyonu'na dik olarak değil, kademeli bir şekilde doğal teraslar halinde alçalmaktadır.

Yakın çevre oldukça sık çalılık, yabani meyve ağaçları ve insanların keserek budamış olduğu bodur ağaçlar ile kaplıdır. İnsanların ulaşamadığı sarp ve yüksek kayalık alanlarda ise,

Gövdesine Ok Saplanmış Dağ Keçisi

balta artığı meşe ağaçları küçük kümeler oluşturmaktadır. Günümüze değin varlığını koruyabilen çalılıklar ile bodur meşe ağaçları, eskiden çevrenin çok sık bitki topluluğu ile kaplı olduğunu göstermektedir. Ayrıca çevre köylerdeki yaşlı insanlar, bölgedeki bitki örtüsünün eskiden çok daha gür olduğunu söylemektedirler. Günümüzde bile yakın çevredeki köyler ile Çermik ve Çüngüş'deki konutların kışlık odun gereksinmesi ile fırın ve tandırların yakıt gereksinmesini, bölgedeki ağaçların karşıladığını göz önüne alacak olursak, orman alanlarının hızlı bir şekilde ortadan kalkmasında yakacak gereksinmesinin en önemli etken olduğu kolayca anlaşılr.

Orman alanları ve sık koruluklar ile kaplı olan bölge, av hayvanları yönünden de oldukça zengindir. Eskiçağ'da var olan panter, kaplan, geyik, benekli çakal, dağ keçisi, dağ koyunu, ceylan, domuz, ayı gibi av hayvanlarının soyu avlanma yüzünden ne yazık ki ortadan kalkmış gibi görünmektedir.

Otlak ve korulukların fazlalığı, su kaynaklarının zenginliği, iklimin çok elverişli olması ve hayvanların sığınacakları doğal kaya altı sığınağı ve mağaraların fazlalığı, kara av hayvanları için çok elverişli bir yaşam ortamı sunmuştur. Günümüzde bölgede yalnızca tavşan, tilki, kurt, vaşak, sansar, su samuru, bildircin ve keklik gibi av hayvanları bulunmaktadır.

Tarih öncesi dönemde geyik, dağ keçisi, dağ koyunu, ceylan, domuz gibi hayvanlar, besin değeri çok yüksek av hayvanlarını oluşturmaktadır. Avcı insanlar bu hayvanların hem etinden, hem de derisinden, boynuz ve kemiklerinden yararlanmışlardır.

Sinek Çayı Kanyonu (Kuzeyden)

Ağaçlar ile Kaplı Sinek Çayı

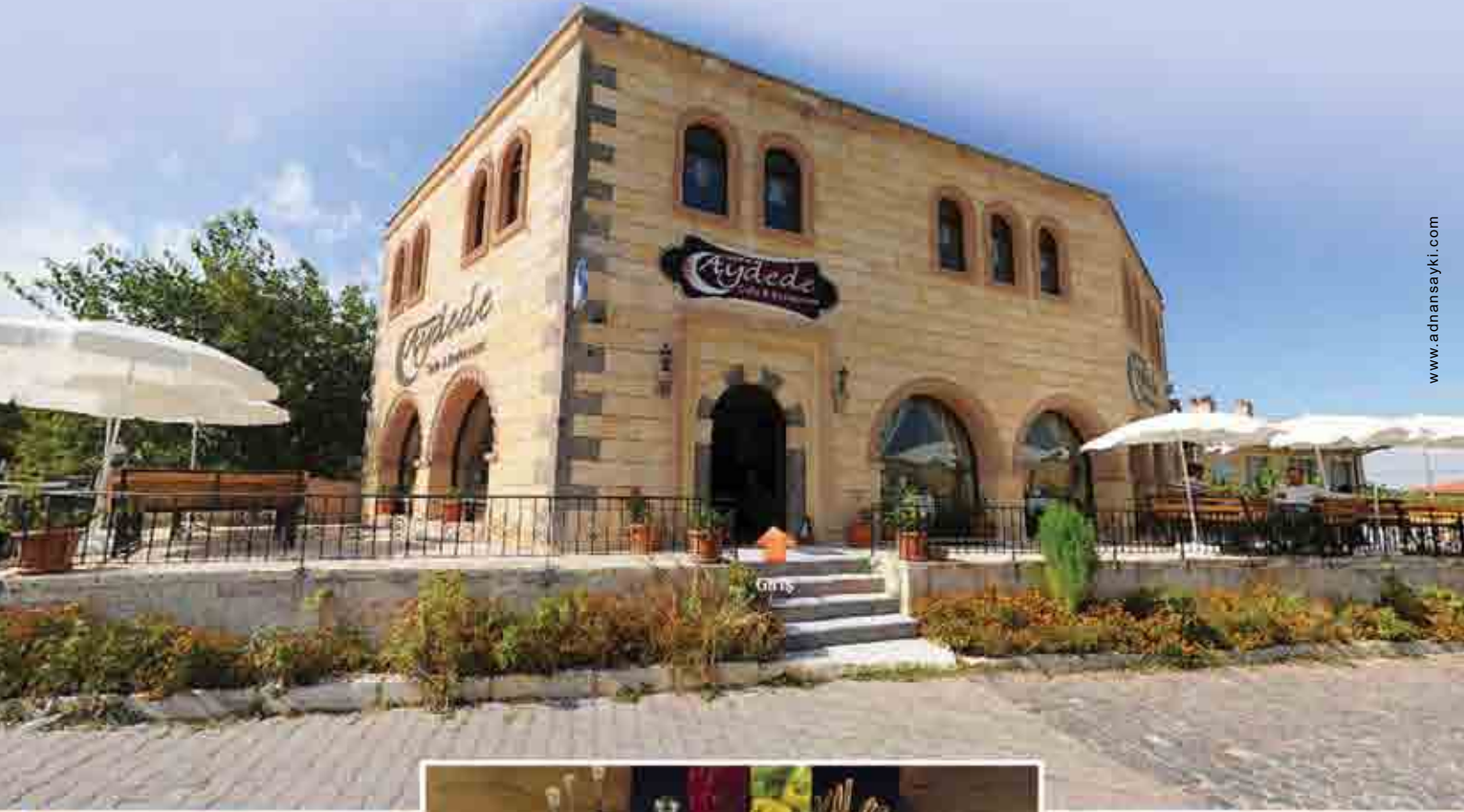
Sinek Çayı

Yüksekliğin fazla olmaması nedeniyle, Sinek Çayı Kanyonu ve çevresinde iklim oldukça elverişli özelliklere sahiptir. Bölgedeki

insanlar kışın yüksek tepelere karın yağdığını, ancak Sinek Çayı Kanyonu'nun kar tutmadığını belirtmektedirler.

Farkı Lezzetinde, Tadı Damagınızda!

www.adnansayki.com

AYDEDE RESTAURANT

Göreme, Türkiye

Tel: 0384 271 30 43 - Faks: 0384 271 30 44

aydede@aydederestaurant.com

www.aydederestaurant.com

Sinek Çayı ve Kayaaltı Sığınağı (Batıdan)

İklimin çok elverişli olması yüzünden, bölge meyve ağaçlarıyla da kaplıdır. Yetişen meyveler arasında çilek, vişne, kiraz, üzüm, dut, kayısı, erik, elma ve armut bulunmaktadır. Tarih öncesi dönemden beri iklimin çok elverişli olması, zengin su kaynakları ile meyve ağaçları ve yabani av hayvanlarının çokluğu, ilk üretimciliğe geçiş aşamasında insanların kolayca besinlerini sağlaması yönünde çok elverişli bir yaşam ortamı sunmuştur.

Tarih öncesi dönemin önemli resimlerinin bulunduğu Kayaaltı Sığınağı, Sinek Çayı'nı oluşturan asıl kaynağın 35 - 40 m kadar güneyinde yer almaktadır.

Güney yönüne doğru çok güçlü bir şekilde akan Sinek Çayı'nın hemen doğu kıyısında bulunan resimli kayaaltı sığınağının kuzeybatı ucu da, suların içindedir. Bu yüzden çay suları hem Kayaaltı Sığınağı'nın alt kısmındaki toprağı aşındırmış, hem de kalkerden oluşan kayalığı aşındırarak parçalamıştır. Hatta Kayaaltı Sığınağı'nın içinden ve güneydoğu köşesinden çıkarak akan kaynak suları da kayalığı aşındırmıştır.

Sinek Çayı'nın batısından resimli Kayaaltı Sığınağı'na ulaşmak için, suyu geçmek gerekmektedir. Güney yönüne doğru bakan Kayaaltı Sığınağı'nın ağız kısmı

11 m uzunluğunda ve yüksekliği de ortalama 2,5 - 4 m arasında değişmektedir. Ortalama 11,30 m uzunluğunda olan Kayaaltı Sığınağı'nın içi de 1,5 - 2 m yüksekliğindedir. Sığınağın içi tümüyle kayalık olup, yukarıda da belirttiğimiz gibi güneydoğu kısmından kaynak suları çıkarak Sinek Çayı'na karışmaktadır.

Kayaaltı Sığınağı'nın tavanı, yukarıdan sızan suların oluşturduğu sarkıt ve dikit türü çıkıntılar ile kaplıdır.

İçeride en küçük bir ateşin yakılmadığı anlaşılmaktadır. Yani sığınağın içerisi barınmak için

Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı

Yerden Çıkan Sinek Çayı'nın Kaynağı

kesinlikle elverişli değildir, zaten içerideki yüksek kayalık çıkıntısı da doğudan batı yönüne doğru çok büyük bir eğim içindedir.

Tarih öncesi döneme ait resimler, Kayaaltı Sığınağı'nın dışındaki güneybatı yüzünde yaklaşık olarak 1,60 x 2,40 m büyüklüğündeki bir alana yapılmıştır. Resimlerin yapıldığı alanda kaya yüzeyindeki çıkıntıların çok büyük bir özenle düzeltildiği görülmektedir. Hatta insan ve hayvan resimlerinin yapıldığı kaya yüzeyinin doğu kısmı cilalanmış gibidir. Bu yüzden en çok resim de bu kesime yapılmıştır. Kuzeybatı kesimde yer alan resimlerin üzerine yukarıdan yağmur sularının getirdiği kalker tabakası, resimlerin üzerini yer yer kapatmıştır.

Kaya yüzeyine toplam 16 adet hayvan figürü ile 11 adet avcı insan figürü çizilmiştir; ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi bazı figürlerin üzeri ince bir kalker tabakası ile kapandığından resimlerin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Hayvan türlerinin hemen hepsi, değerli meslektaşım arkeozoolog Prof. Dr. Vedat Onar tarafından saptanmıştır. Hayvanların 14 tanesini dağ keçisi, 1 tanesini oğlak oluşturmakta, 1 tanesinin ise türü kesin olarak belli olmamaktaysa da, bunun kedigillerden bir hayvan türüne ait olduğu sanılmaktadır. Hayvan figürlerinin yapımında iki farklı yöntem uygulanmıştır; bunlardan ilkinde figürlerin gövdeleri tümüyle dövme tekniği ile oyulmuş, ikincisinde ise figürlerin gövdelerinin dış konturları kalın ve derin bir çizgi ile belirtilmiştir.

Gövdelerinin içi tümüyle dövme tekniği ile yapılan hayvan sayısı birkaç tanedir ve bunlar diğer hayvanlara kıyasla çok daha hareketli olarak betimlenmiştir. Ancak bunların hangi hayvan türünü kesin olarak yansıttığı belli değilse de, yukarıda da belirttiğimiz gibi birinin kaplan, panter gibi kedigillerden hayvan türüne ait olduğu

Dağ Keçilerine Ok Atan Avcılar

Gövdelerinin Yarısı Çizilmiş Dağ Keçisi ve Avcılar

Dağ Keçisi

sanılmaktadır. Diğer hayvan ve insan figürleri ise ortalama 1 cm genişliğinde ve 0,5 cm derinliğinde kazıma tekniği ile yapılmıştır.

Ancak vücut konturlarının içine kalker dolduğu için bazı resimlerin gövde hatları tam belli olmamaktadır.

Yerden 3 m Yükseklikteki Resimlerin Çizimi

Avcı sanatçılar, çok büyük bir olasılıkla obsidyen ya da bölgede zengin olarak bulunan çakmak taşından yapılmış sivri uçlu kalemler ile insan ve hayvan resimlerini çizmişlerdir.

Kalkerden oluşan kaya yüzeyini derin ve geniş bir biçimde kazıyarak yaptıkları resimler, oldukça gerçekçi ve başarılıdır. Avcı sanatçıların yeteneği karşısında şaşırılmamak olanaksızdır.

Kaya yüzeyine yapılan resimlerin ana konusunu, çeşitli av hayvanları ile bunları yay ve ok ile avlayan insan figürleri oluşturmaktadır. Hayvan figürlerinin en önemli özelliği, hemen hepsinin soldan sağa doğru (batıdan doğu yönüne doğru) yapılmış olmalarıdır, oysa insan figürleri hem soldan sağa, hem de sağdan sola doğru bir süre avı içinde hayvanlara ok atarken gösterilmiştir.

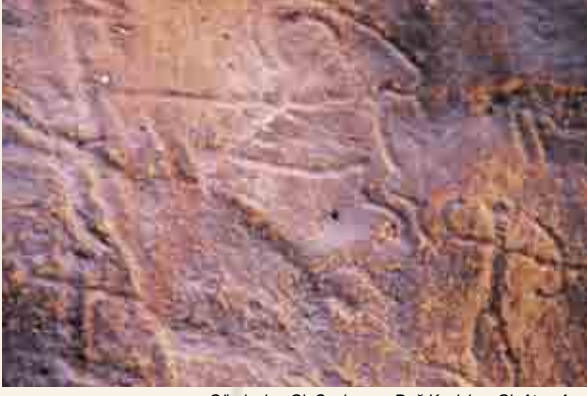
Kaya yüzeyinin kuzeybatı (sol taraf) ve en üst köşesine doğru yapılan dağ keçisi figürlerinin

yerden yüksekliği 3,20 - 3,30 m arasında değişmektedir. Resimlerin ilk yapıldığı sıradaki yerden yüksekliğinin bu kadar olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak çay sularının tabanı oyup derinleştirmesi sonucunda, resimler insanların ulaşamayacağı bir yükseklikte kalmıştır. Resimlerin konturları, yukarıdan aşağıya doğru akan kar, yağmur ve sel sularının getirmiş olduğu kalker tabakası ile yer yer kapanmıştır. Soldan sağa doğru yürür durumda betimlenen dağ keçilerinin en önemli özelliği, kaya yüzeyinin biraz aşağısına (sağ tarafına) yapılan diğer hayvan figürlerine kıyasla oldukça büyük olarak çizilmiş olmalarıdır.

Dağ keçilerinin yükseklikleri 18 - 25 cm, genişlikleri de 30 - 36 cm arasında değişmektedir. Hemen hemen benzer büyüklükteki dağ keçisi resimleri, kuzeyde Kağızman Alacaatlı ve Kars Borluk Vadisi kaya üstü resimlerinde de görülmektedir. Ancak Kağızman Karaboncuk'taki dağ keçisi resimleri, Anadolu'da tarih öncesi dönemde betimlenen dağ keçilerinin en büyük olanlarını

oluşturmaktadır. Hayvan resimleri büyük yapılmasına karşın, gövde oranlarının uyumlu olduğu görülmektedir. Çok büyük olasılıkla büyük olarak betimlenen dağ keçilerinin, aşağıda bulunan diğer dağ keçisi ve insan figürlerinden daha eski olduğu anlaşılmaktadır.

Hayvan gövdelerinin bazı kısımları, ya yukarıdan inen yağmur sularının getirmiş olduğu kalker tabakası ile kapanmış ya da çizilmeden yarım bırakılmıştır. Ancak aşağıda ve sağ tarafta da bazı dağ keçilerinin gövdelerinin, özellikle arka ayaklarının çizilmediği görülmektedir. Avcı resamlar için asıl önemli olan, dağ keçilerinin belirleyici özellikleri olan gövdelerinin ön kısımlarının, baş ve boynuzlarının belirgin olarak çizilmesidir. Bu tür yarım olarak betimlenen hayvan figürlerinin benzerleri, Anadolu'da, Kars'ın 5 km güneyindeki Borluk Vadisi'nde, Kağızman'ın 10 km kuzeyindeki Çallı'da, Avrupa'da da Üst Paleolitik Çağ'a tarihlenen Bedeilhac, Freres, Niaux, Font-de-Gaume, Combarelles

Gövdesine Ok Saplanmış Dağ Keçisi ve Ok Atan Avcı

En Büyük Avcı Figürü

ve Lascaux mağaralarının duvarlarında görülmektedir.

Yukarıdaki dağ keçileri daha büyük ve seyrek yapılmasına karşın, bunun yanında ve aşağısındaki dağ keçileri ve insan figürleri yer darlığından dolayı yan yana ve üst üste gelecek şekilde karışık olarak betimlenmişlerdir. Bazı dağ keçilerinin baş kısmı, bazılarının da ayakları bir başka dağ keçisinin gövdesinin üstüne gelecek şekilde çizilmiştir. Ayrıca yukarıda insan

figürleri yapılmamasına karşın, aşağıdaki av hayvanlarının arasına çok sayıda avcı insan figürü çizilmiştir. Hayvan figürleri hep soldan sağa doğru yapılmışken, hayvanlara ok atan insan figürleri hem soldan sağa, hem de sağdan sola doğru betimlenmiştir. Soldan sağa doğru ok atan insan figürü sayısı 9 adet iken, sağdan sola doğru ok atan insan figürü yalnızca iki tanedir. Yani burada kaynak suyu içmek için aşağıya inen ve tuzağa düşürülen av hayvanları ve dağ keçilerine ok

yağdıran avcı insanların, büyük bir süre avı düzenlediği betimlenmek istenmiştir.

İnsan figürlerinin uzunlukları 0,9 - 14 cm arasında değişmektedir. İnsanların yuvarlak olarak gösterilen baş kısmındaki yüz ayrıntıları işlenmemiştir. Bacakları ayrı olarak işlenen insanların, gövde oranları uyumludur. İnsanların hemen hepsinin ince ve uzun boylu oldukları görülmektedir. Her avcı insanın ileriye doğru uzatmış olduğu sol ya da sağ

“İkinci Adresiniz”

Sultan Cafe Restaurant, İbrahim SÖYLEMEZ
Kervansaray Karşısı - Sultanhanı, AKSARAY

Tel: 0382 242 24 14 - Faks: 0382 242 22 86

Cep: 0542 653 10 43 - 0543 787 10 43

e-mail: isoylemez1@hotmail.com

kolu, yarım ay biçimli yay ve ok birleşik olarak gösterilmiştir. Yay ve okun oldukça abartıldığı görülmektedir. Avcının arkaya doğru uzattığı sağ kolu da, yukarıya doğru kıvrık olarak gösterilmiştir. Sanki avına ok atan insan figürü, canlı bir gözleme dayanılarak gerçekçi bir yöntemle çizilmiştir.

Bu ilginç betimleme yöntemi, Anadolu'da ilk kez karşımıza çıktığından, bugüne değin benzerine rastlanılmayan farklı bir stili yansıtmaktadır. Ortada gösterilen avcı insan, diğerlerinden daha büyük yapılmıştır. 14 cm uzunluğunda olan insan figürü, ileriye doğru uzattığı sol kolu, yayı ve oku ile 15 cm genişliğindedir. Buna karşın bazı insan figürleri de küçük yapılmıştır. Öyle anlaşılmaktadır ki, süre avına çeşitli yaşta ve büyüklükte olan erkeklerin hemen hepsinin katıldığı anlatılmak istenmiştir.

Bazı avcı insan figürleri diz üstü çökmüş vaziyette oldukça hareketli olarak gösterilmiştir.

Anadolu'da benzerine rastlanılmayan bu tür hareketli sahneler, süre avına oldukça gerçekçi bir görünüm kazandırmaktadır.

Aslında Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı resimlerinin en belirleyici özelliğini, yay ve ok taşıyan 11 avcı oluşturmaktadır. İlginçtir ki bu insanlar, şimdilik Anadolu'nun en eski avcılarını yansıtmaktadır. Bu tür süre avını betimleyen benzer sahnelerin varlığına ise Anadolu'da henüz rastlanılmamıştır.

Elinde ok ve yay bulunan avcı resimleri, Anadolu'da Kars Borluk Vadisi'nde, Kağızman Çamuşlu'da ve Van Gölü'nün güneyindeki Kahn-ı Melikan kaya üstü resimlerinde görülmektedir. Ancak bunlar hem daha geç bir döneme aittir hem de tek olarak betimlenen bu tür avcılar, Si-

nek Çayı Kayaüstü resimleriyle kıyaslanmayacak derecede du- rağandır.

Dünyada ise bu tür süre avının en yakın benzerine, Mezolitik Çağ'a tarihlenen İspanya'nın Castellon Bölgesi'nde 7 yaylı avcının yaban domuzu avını gösteren sahnede rastlanılmaktadır. Bu bölüme yapılan dağ keçilerinin üç tanesinin gövdesine ok saplanmış durumdadır. Oklar uzun olarak gösterilmiştir. Avcı ressamların en büyük amacı, dağ keçilerinin tinsel olarak avlanması sahnesini yansıtmak olduğundan, bunun gerçekleşmesi için büyüye de gereksinme duymalarıdır.

Bu yüzden avcılar, gövdelerine ok saplanan dağ keçilerinin avlanacağına inanmaktadırlar. Oğlak ve dağ keçilerinin gövde oranları oldukça uyumludur. Ayrıca bazı hayvanların ön ve arka ayaklarının kıvrımlı olarak gösterilmesi, bunların sanki koşar durumda betimlendiklerini göstermektedir. Özellikle hayvanların baş kısmı, göz ve çenenin altında sakalları ile boynuzları çok büyük bir özenle çizilmiştir. Bir dağ keçisinin ayaklarındaki toynaklar ise büyük bir özenle işlenmiştir.

Bölgede bol olarak bulunan dağ keçileri, su içmek için Sinek Çayı Kanyonu'na, özellikle suyun en soğuk ve lezzetli olduğu kaynak kısmına inmektedir. Avcılar da hayvanları avlamak için, Sinek Çayı kaynağında bunlara tuzak kurmuştur. İnsanlar, avlarının başarılı geçmesi için, Sinek Çayı kaynağının yanındaki bu kaya altı sığınağının duvarlarına, avlayacağı hayvanın gövdesine ok saplanmış olarak çizmiştir. Böylece kaya altı sığınağını bir kült merkezi olarak kullanan avcı insanlar, aynı zamanda avın başarılı geçeceğine büyüsel olarak inanmış olmalıydılar.

Dağ keçilerine benzer resimler,

yaklaşık olarak 110 - 120 km güneybatıda ve Adıyaman'ın 6,7 km kuzeydoğusunda yer alan Palanlı Mağarası'nda da görülmektedir. Benzer teknikte ve hemen hemen aynı büyüklükte yapılan Palanlı Mağarası dağ keçileri, Üst Paleolitik Çağ'a tarihlenmektedir. Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı'na en yakın arkeolojik ören yeri ise, yukarıda da belirttiğimiz gibi 39 km güneydoğusunda yer alan ve çanak çömleğin henüz keşfedilmediği Çayönü ören yeridir.

Öyle anlaşılmaktadır ki Çayönü henüz yerleşmeye sahne olmadan önce, insanlar çevredeki mağara ve kaya altı sığınaklarında yaşamaktaydılar ve çevrede toplayıcılık ve avcılık yaparak yaşamlarını sürdürmekteydiler.

Kaya yüzeyinin sol ve üst kısmında oldukça büyük olarak, gerçekçi bir biçimde yapılan dağ keçilerinin gövdelerine ok saplanmadığı gibi, bu bölüme avcı insanlar da çizilmemiştir. Dağ keçilerinin büyüklüğü ve çizim tasarımı, Palanlı Mağarası ve Tırşın Yaylası'ndaki hayvanlara benzemektedir.

Bu yüzden buradaki resimler, henüz ok ve yayın keşfedilmediği Mezolitik Çağ öncesine, yani günümüzden 15.000- 14.000 yıl öncesi Üst Paleolitik döneme ait olmalıdır. Sağ tarafta oldukça hareketli olarak betimlenen av sahnesinde avcılarının kullandıkları ok ve yaydan dolayı, bunların da Mezolitik Çağ'a ait olabileceğini düşünmekteyiz.

Sonuç olarak Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı Resimleri, Anadolu'da ilk kez 11 yaylı avcının düzenlenmiş olduğu bir süre avını yansıtmaktadır. Şimdilik Anadolu'da benzerine rastlanılmayan bu ilginç süre avını düzenleyen insanlar, aynı zamanda günümüzden 13.000 - 12.000 yıl öncesine ait en eski avcılarını oluşturmaktadır.

Seydişehir - Konya Yolu, 2. km
T: 0332 581 08 06 - 0332 582 08 06
Restaurant: 0332 582 27 00
F: 0332 582 81 91
www.gunaydintesisleri.com

Balıklarımız

Levrek Balığı

Atilla Şükrü NİLGÜN, Rehber & Balık Adam

Atilla NİLGÜN ve Levrek - Kefal

Yerli, gezici balıklardandır. Güçlü, asil, kurnaz, meraklı, lezzetli ve ekonomik değeri yüksek bir balıktır.

Perciformes sınıfına girer. Bilimsel adı Labrax labrax'dır. Almanca'da Wolfsbarsch, Seebarsch; İngilizce'de Commonbas- se, İtalyanca'da Peseelupo şeklinde adlandırılır.

2 ayrı cinsi ve 6 farklı türü vardır. Göllerde tutulana Sudak diyoruz. Almanca'da Zander denir. Alman turistlerin kıydan uzak yaşayanları genelde levreği sadece tatlı su balığı olarak bilirler.

Levrek balığı denizin içinde de çok görkemli ve tetiktir. Obur bir balık olmakla birlikte yutacağı yemi tadarak beğenmezse ağzından dışarıya doğru tükürür.

Uyanık balıkların önde gidenidir. Sığ sular, sazların arası, lagünlerin içi, denize bağlı sığıklar, nehir

ağızları en sevdiği yerlerdir. Levreklerin gümüş balıklarına dalışlarını hayranlıkla izlerim. Levrek kıpırdamadan durur, sonra sert bir hamle ile gümüş balığı topunun içine dalar ve avlanır. Sert bir kafası ve maksimum açılan bir yutağı vardır. Avını tüm olarak yutabilir.

Karadeniz ve Marmara Denizi'nde 14-15 kg kadar olanları; Saroz ve Ayvalık, Altınoluk, Dikili, Çandarlı tarafında 1,5 m boyunda 20-25 kg arası gelen büyük trofeler tutulmuştur.

Son 10 yıldır 25 kg'lık bir levrek yakalandığını hiç duymadım. Avlanma arttıkça balıklarda artık daha güvenli olabilecek sahalara sığınmaya başladılar. Örneğin, rafinerilerin bölgelerine ya da balık tutmanın yasak olduğu marinalara ve tabii ki askeri yasaklı alanlara sığınmışlardır.

Balıklar akıllı yaratıklardır, unutmazlar. Çok kez denedim; elimde zıpkın ya da benzeri bir nesne olduğunda derhal kaçan balık, ellerim boş ve paletsiz iken beni yakınına kadar sokabiliyor. Balık kendisine zarar verecek nesneyi tanıyor, biliyor.

Balıkların hareketleri besin bulma ve su sıcaklıkları ile doğru orantılıdır. Levrek, deniz balığı ve tuzlu su canlısı olmasına rağmen nehirlerin içerilerine ve bağlantı göllerine kadar gidebilir.

Levrek her şeyi yer, yeter ki canlı ve de hareketli olsun. Menüye sadece karides, küçük balıklar değil hamamböceği, çekirge, fare, kurbağa her şey girer. Dalgalı havalarda dalganın kıydan söktüğü kabukluları kaparlar. Eğer yağmurlar çok yağmış ve nehirler de coşarak denize dökülüyorsa, sürüklenerek gelenlerin yenmesi

Deniz Levrekleri, Doğançılı

olayında levrek her daim hazırdır. Levreğin en sevdiği canlı olmak kaydı ile gümüş, kaya balığı bilhassa kömürkün kaya balığı, teke (çimçim) karidesi yemleridir.

lak siyah renk hakim renktir, yanak çizgisi düzdür, karnının altı beyazdır. Levrek yukarıdan aşağıya avına kule tipi inip, kalkarken hafif yan döner ve beyaz karnı ışıltı ışıltı parlar.

Levreği su içinde sıkıştırmaya çalışırsanız çoğu kez daha sığlık bir alana kaçar. Birçok kere 20 cm suda karaya oturmuş, en olmadık anda dalganın kırıldığı yerde büyük trofelerle karşılaşmışlardır. Bazen sazların içine yatıp hareketsiz, kamufle bekleyişte yanınızda biter ve 30 cm'den sizi süzer, ilk hareketinizde de kaşla göz arasında kaybolur. Bazen de sizinle kafasına göre takılır.

Dalış sırasında diyelim 10 m mesafede güzel bir parça gördünüz ve sanki onunla alakanız yokmuş gibi sert olmayan hareketlerle yaklaşmaya ve menzile girmeye çalıştınız. Fakat akıllı balık ne yapar, o da aynı şekilde aynı hızla sizden uzaklaşır. Balığı 200 m takip et, iki koy bir burun geç, balıkla aradaki mesafe yine 10 m. Bu şekilde spor yapmış olursunuz.

En akıllıcası her zaman pusudur. Tahkimli bir yeri seçip, kamufle olmalı ve agoşon yaparak çağrı sesleri çıkarmak en zekicesidir. Çünkü sakar insanoğlu başka bir dünyada, suda eriyen oksijeni soluyarak yaşayan, en ufak titreşim ve su dalgalanması ile atik bir şekilde kaçan canlılara karşı çok şans bulamaz ama bol bol spor yapma imkanına sahip olur.

Aklını kullanarak ve en azından 18'lik lastikle çalışan 100'lük bir zıpkın (malzeme önemlidir), levrek

Levreklerin ufağına ispendek denir.

İspendek halindeki levreğin üzerinde benekler vardır ki balık büyüdükçe, irileştikçe benekler yok olur. İspendek 300 gramdan büyük, 600 gramdan küçük olanına verilen addır.

Levreğin büyük pulları vardır. İca-bında pulları sökülmeden ızgaraya konup, suyunun içinde kalması sağlanabilir. Büyük balıklarda bu çeşit pişirme zor olur, çünkü içi çiğ kalabilir.

En uygunu 1 kg'ı geçmeyen balıklardır. Orta boy gözleri vardır; par-

Levrek

Levrek, Akya, Orfoz

önünüzden geçerken sakın bir tetik düşürme ile göz arkası ya da omurganın ortasına bir vuruşla avınızı söndürebilirsiniz.

Levrek balıklarının 7 adet sırt ışınları vardır. Bunları kılçığın sert, sivri ok ucu gibi düşünebilirsiniz.

Her balık yakalandığında ya da kendini zorda hissettiğinde vücudunu saran tüm sivrilikleri alabiliğince dik duruma getirir.

Bu da bazen yaralanmalara sebep olur. Benim de başımdan böyle tatsız bir olay geçti.

Karadeniz'in Doğancıllı denen mevkiisinde sabahın erken saatlerinde dalıştayım, uzaktan 3 adet silüetin dik olarak üzerime geldiğini gördüm ve yavaş bir hareketle yakındaki kayanın alt yamacına süzıldüm. 1 m kadar önümden geçerlerken sürü başını vurdum.

3 kg'lık güzel bir parça; levrek debelenip şişten kurtulmaya çalışırken ben de başından tutayım dedim. Balık kaydı; bu sefer balığa sarılayım dedim, o esnada sağ baş parmağımda bir yanma oldu.

Neyse levreği söndürüp balık ipine astım. Zaman içinde parmak sancım artmaya başladı ve sudan çıktım. Parmak incelemesi yaptım bir şey görünmüyor, fakat

ağrı artmakta, toparlandık döndük. Hemen hastaneye gittim. Parmak röntgeni çektirdim; sonuç kemiğin içine 7'lik çivi gibi sivri bir ok ucu, sırt ışını baş parmağıma saplanmış ve derinin altından kırılmış.

Müdahale nasıl olmalı? İlk seçenek başparmak kesilip ışın saplandığı yerden çekilir ve parmağın kesik yeri dikilir. İkinci alternatif hiç bir şey yapılmaz. Nasıl yani? Parmağı oynatamıyorum, şişlik had safhada.

Aklınızda olsun, insan metabolizması öyle mükemmel çalışıyor ki, vücuduna giren tüm hayvansal oluşumları, vücut belli bir zaman içinde kendi kendine eritiyor. Ben estetik olan ikinci şıkkı seçtim ve bir ay sonra vücut o sert ışını yok etti. Levrek ile ilgili böyle bir anım oldu.

Levrek aynı zamanda çipura ile birlikte en çok üretilen çiftlik balıklarının başında gelir. Bilhassa Ege ve Akdeniz'de çok miktarda levrek çiftliği vardır. Onlar olmasa levreği soframızda biraz zor görürüz.

Otelciler ve mavi yolculuk yapan firmalar, bu çiftliklere kirlilik oluşturmaları nedeni ile karşılar-haksız da sayılmazlar-; çiftlik kenarlarındaki kirlilikten oluşan sis perdesi nerdeyse görüşü sıfırlar.

Sonuçta balık çiftlikleri koy içle-

rine değil de biraz daha masraflı olmasına rağmen açık denize konuşturılırlarsa daha uygun olur kanaatindeyim.

Levreğin olta avı, hafif yollu giden tekneden rapala çekmek ya da canlı yem ile alabalık yavrusu, gelincik, kaya balığı, karidesi oltaya takmak ile olur. Bedenler mümkün olduğunca ince olmalıdır.

Levrek sürü olarak gelirse birbirlerinden de etkilenecek çok oburca hareket ederler. Almanlar bu balığa "kurt" ön ekini boşuna vermemişlerdir.

Saroz'da bildiğim, yıllarca yüksek yamaçlardan levrek sürülerine patlayıcı maddeler atarak avlanıldığıdır. Bugün jandarma ve kolluk güçleri sayesinde eskisi kadar aleni, böyle fütursuzca katliam yapılmamaktadır.

Levrek taze yenmelidir; tuzlaması, kurutulması olmaz.

Umarım denizlerimizin bu asil, güzel ve de lezzetli balığı bizleri terk etmez ve yokluğunu göstermez.

Nurettin GÜNALIN, İstanbul Büyükkada'da avladığı 6 kg.lık Levrek

Dokuz ulusal parkla Akdeniz Bölgesi'nin; 4 ulusal parkla Antalya'nın en çok ulusal parka sahip bölge ve kent olduklarını biliyor muydunuz?

Derviş Evi

“Kapadokya”

DERVİŞ EVİ

Göreme Kavşağı, Ortahisar Kasabası
Ürgüp 50650 NEVŞEHİR

Tel : 0384 343 20 80

Faks : 0384 343 20 90

GSM : 0532 486 32 54

www.dervisevi.com

e-posta: dervishhouse@hotmail.com

Derviş Evi

“Denizli”

DERVİŞ EVİ

Fatih Mh. Atatürk Cd. Oteller 6/108 Sk.
Karahayit 20290 DENİZLİ

Tel : 0258 271 40 50

Faks : 0258 271 40 49

GSM : 0530 371 85 99

www.dervisevi.com

e-posta: dervishhouse@hotmail.com

“Kolonizasyon” ve “Doğu Hellen” Kavramlarına Eleştirisel Bir Bakış

Cevat Şakir, Sabahattin Eyuboğlu ve Azra Erhat'a

Prof. Dr. Fahri IŞIK

En erken Sidece belgeden de ikiyüz yıl gibi önceki bir zamandan, MÖ 5. yüzyıldan, bir Attika çömleği üzerine kazılı altı harfin, Perge halkının Sidece'ye benzer yerli bir dil konuşmuş olabileceği konusunda ipuçları verdiği de “tek örnek” gerekçesiyle inanmak istemez⁴².

Sıkça karşılaştığımız, “görüşlerinize yönelik Batı'nın tepkisi nedir?” sorusunun açık yanıtını sanıyorum ki Lykia ve Pamphylia'da, daha önce Hattuşa ve Gordion araştırmalarına ilişkin yayınlarda sergilenen tavır vermektedir. Bilimin yönlendirdiği yolda doğru yürüdüğümüzün yanıtı; kendi elleriyle buldukları arkeolojik malzemeye belgelendiğinde bile, bu sonucu daha önce araştırıp bulanlar, bu görüşü ilk kez ortaya atanlar “yokmuş” gibi, tercih ettikleri anlamlı “suskunluk”ta okunmalıdır, demek isterim. Doğruluğu belgelensin ya da henüz belgelenmiş olmasın,

tutum ve davranışlarda bir fark olmayışı olgusunu, her iki durumda da yeğlenen “sükûtu”, herhalde artık “ikrar”dan saymak gerekecektir. 25. Avrupa Parlamentosu Sergisi, “Europa im Zeitalter des Odysseus” adıyla düzenlenmiş ve çağdaş Avrupa bu tercihle kendisini, Troia'yı aklıyla fetheden bu çok bilmiş Hellen kahramanının “çağımızın büyük keşiflerine yol açan arayıcı, bulucu ve yaratıcı zekası” ile simgelemek istemiştir. “Odysseus Avrupası”nı iyi okumalı; Mustafa Kemal'in “hayatta en hakiki mürşit ilimdir” öğüdünün peşinde, özgüvenle ve “Batı ne der” baskısına aldırmızsızca “Atina merkezci” dogmaları sorgulama eyleminden geri durmamalıdır. Bu nedenle 1930'lu yılların zor ekonomik koşullarında özgürce düşünmeyi, araştırmayı, sorgulamayı ve yazmayı öğretilenler ve ulusun geleceğini sağlam bilimsel temellere oturtsun, Batı'yla yarış içinde olsunlar diye yurt dışına gönderdiği gençlerin Sirkeci Garı'nda açtıkları zarftan çıkan imzalı mektubunda, gitmekte karsısız bir Sadi İrmak'ı derinden etkileyen, “bir kıvılcım olarak gönderiyorum, bir alev olarak geri döneceksin” satırları okunur.

Yeni bulgular ışığında bilimsel olarak doğrulanan görüşlerimizin bir dipnot da bile kayda düşülme-yişine karşı aldığım tavır⁴³ hiçbir şeyi değiştirmemiş olsa da; bunun Anadolu'da Ege ve Akdeniz uygarlıklarının yerli kökenine ilişkin öngörülerin kazı ve araştırmalarla giderek güçlendiği gerçe-

ğini değiştirmeyeceği, artık belli olmuştur. Eğer bugün J. Latacz gibi “yaşayan en ünlü” bir Homeros uzmanı: “Yunanların ‘anatol’ sözcüğüyle ‘güneşin doğduğu yeri’ yani Doğu'yu tanımladıklarını bilen özellikle biz eskiçağ bilimcileri, ‘Avrupa kültürünün en güçlü köklerinin Anadolu'dan sürdüğü’ tümcesiyle dost olmalıyız; çünkü gerçekte, Avrupa'nın anakenti Atina değil Milet'tir” diye yazabiliyorsa Avrupa'nın en saygın bir gazetesinde⁴⁴, izini sürdüğümüz tarihsel bir gerçeğin altı çizilmiş ve önü aydınlık bir yola girilmiştir.

Çünkü Latacz gibi Troia ekibinin bilimsel üyesi olan ve araştırmalarını İonia'nın kuzeyinde, “Aioli Hellenleri'nin yurdu” sayılan bölgede yoğunlaştıran C. B. Rose da daha yenilerde yayımlanan Aioli göçleri konulu bir makalesinde özetle⁴⁵, “Anadolu'nun kuzeybatı kıyılarının MÖ 1100 dolaylarında Kuzey Hellas'tan gelen Aioller tarafından (Res. 11) kolonize edilmiş olamayacağını; böyle bir hedefe yönelik büyük ve toplu bir göçün MÖ 5. yüzyıl Atinası'nın propaganda amaçlı mitoslarının işi olduğunu” yazmış ve bu görüşünü, “sömürgecilik kanıt” olarak gösterilen çömleklerin tecimsel bağlantısıyla belgelemiştir. Bununla Rose, kazıcısı Akurgal tarafından da “Aioli gri” adıyla Hellenleştirilen Smyrna buluntusu tek renkli çömleklerin (Res. 12), artık “Minyas” değil “Anadolu Grisi” adı verilen yerli Tunç Çağ mallarının

44 J. Latacz, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 9 Ekim 2001.

45 Rose 2008, 399-430.

46 Işık 2007b, 203vd; karşılaştırma için bkz. bu makale içinde dn. 66.

42 Martini 2003, 179, 181.

43 Işık 2003a, 197 d; Işık 2003b, 21; Işık 2007a, 61.

Resim 14, Byzantion - Geç Tunç - Erken Demir Çağı Çömlek Parçaları. (Fıratlı 1978, Lev. 163)

(Res. 2) “Demir Çağ’daki devamı üretimler olduğu” savımızı da dolaylı olarak doğrulamış olur⁴⁶. Ve ayrıca Amerikalı bu tanınmış bilimcinin “kolonizasyon” bağlamında Aiolia için öngördükleri, güney komşusu İonia için yazdıklarımızla da örtüşür⁴⁷. Çünkü mitoslara göre soy akrabası her iki halkın Hellas’tan Anadolu kıyılarına göç nedeni aynıdır. Fark anayurtlarında ve göçün zamanlamasındadır: Aioller çoğunlukla Kuzey Yunanistan’dan ve 50 yıl kadar önce gelmiş olan Thessalia halklarındandır⁴⁸, İonlar ise sözde MÖ 1000 yılları dolaylarında savaşla ele geçirdikleri Orta Batı Anadolu kıyılarına adlarını veren Atinalılardır (Res. 11)⁴⁹.

Mitosların tarihsel gerçekleri yansıtmadığı, Ege’nin Altın Çağı’nda “Atina Klasiği”nin en baş hazırlayıcısı (Res. 5) ve “Hellenlerin sanat-öncüsü”⁵⁰ sayılan Anadolu İon halklarını Herodotos tanıklığında (1, 147) “Atina soylu” olduklarına inandırmaya yönelik bir propaganda amacı içerdiği görüşü⁵¹, İonia adının daha yenilerde çok daha eskilere gittiğinin bilinmesiyle de anlaşılmıştır. Firavun III. Amenophis’in Theben Ölü Tapınağı’ndaki kolosal heykelinin altlıkları üzerinde betimlenen yabancı halklar arasında İonlar ilk kez, “İunia A’a/Büyük İonia” olarak ve Luvi ile Mitanni arasında betimlenmiş olarak çıkar karşımıza (Res. 13)⁵². Ve adları aynı tek blok

üzerinde okunan son iki halkın Anadolu’luğu gösterir ki ortada betimlenen üçüncüsü, Büyük İonia, da Anadolu’dadır; hem de MÖ 14. yüzyılın erken bir evresinde, Atinalılar sözde sömürge amaçlı olarak Anadolu’ya gelmeden 350 yıl kadar önce. İonia sözcüğünün, İon soylu Atinalı Hellenler tarafından göçle taşınarak Anadolu’daki yeni yurda ad olduğu konusunda kesin inançlı olan eskiçağ bilimi, 2005 yılında gündemine “büyük sensasyon” başlığı altında düşen bu yazılı belge karşısında anlamlı bir suskunluk içindedir; belli ki zamansal olarak “Büyük İonia” tanımı ile Atinalılar ve göç arasında bir bağlantı kurulamayacağıının, yer olarak da o toprak parçasının Hellas coğrafyasında aranamayacağıının bilincindedir⁵³. İonların Anadolu’nun yerli kıyı halklarından olduğunu, Theben yazıtından önce eskiçağ tarihçisi P. Högemann da öngörmüştür⁵⁴; onların Anadolu kökeni 155 yıl önce E. Curtius’un da görüşü olmuş⁵⁵, kimseleri inandıramamıştı.

Anadolu’yu kendi yerli halkından koparan Batı kaynaklı önyargıların bizleri bile bilimsel gerçeklerden nasıl kopardığının bir somut belgesi var ki burada değinmek istemedim. İstanbul’un Konstantinopolis olmadan önce ilk kez Byzantion

adıyla MÖ 658 yılında Megaralılar tarafından kurulan bir Hellen yerleşimi olduğuna ilişkindir bu önyargı; yukarıda değindiğim gibi, “Romalı” olan bir halk adının “Byzans” olarak değiştirilmesine gerekçedir de. Yerli adları, sözde “kent kurucu” Hellen masal kahramanlarının adına uyarlanarak yabancılaştırılan daha nice başkaları gibi⁵⁶, buna ilişkin önyargılar da bilimin gerçeğine dayanmamış; antik yerleşimin akropolü olarak bilinen Sarayburnu üzerindeki tepenin kuzeybatı yamacında 1968 yılında başlanan kazılar sonucunda “parçalanmıştır”. Çünkü bu çalışmalarla orada “Hellen kuruluşu”ndan çok önceki bir tarihin ürünü olan ve yerleşimin varlığını “Geç Tunç Çağ” sonları ile Erken Demir Çağ başları arası” bir zamana çeken buluntular çıkmıştır günyüzüne (Res. 14). Bu büyük keşfin malzemesi 1973 yılında kongre bildirisi olarak bilim dünyasına sonuçlarıyla birlikte tanıtılmış, az zaman sonra da yayınlanmıştır⁵⁷. N. Fıratlı, “Hellen öncesi” kazı buluntularıyla belgelediği bilimsel gerçeğin ayrıca, orada “Byzantion’un öncülü Lygos adlı bir yerleşimin bulunduğu” haberini veren Pilius ile de doğrulandığını yazar⁵⁸.

O günden bu zamana “acaba bilimsel değerlendirmeler mi yanlıştı” vehmine kapılacak denli “sus-kun” olan biz ve arkeoloji dünyası, İstanbul’un çok eskilere giden yerli bir kuruluş olduğunu sanki ilk kez 2007 yılında, Fıratlı’dan 40 yıl sonra, Yenikapı kazılarıyla biliriz.

46 Işık 2007b, 203vd; karşılaştırma için bkz. bu makale içinde dn. 66.

47 Işık 2007b, 206vd.

48 Akurgal 1983, 15vd, 20vd; İrem 2003, 1.

49 Akurgal 1983, 16, 20; Lemos 2007, 713d.

50 Hanfmann 1953, 23.

51 Lemos 2007, 714.

52 Sourouzian – Stadelmann 2005, 82vd, Res. 6.

Aynı blok üzerinde tam okunamayan üçüncü halk adının “Mitanni” olabileceği öngörüldü.

53 Sourouzian – Stadelmann 2005, 83. “Grek Miken leri Peloponnes ve Girit’e sahip oldukları sırada Batı Anadolu’yu da ele geçirmişlerdi. İonlar geç zamandaki gibi bu süreçte de Milet merkezli Güneybatı Anadolu kıyılarına yerleşmiş olmalıydı.” Akhaların “Milet odaklı” olarak Güneybatı Anadolu’ya yerleşmiş olmadıkları artık bilinmektedir, Greaves 2003, 97: “...Büyüklüğü ne olursa olsun, belli bir miktar Myken kültürel kalıntısının bulunduğu tek yerleşim hala Miletos’tur.” Bu durumda, Akhaların ticaret üssü olarak Girit’ten miras aldıkları Milla-vanda/Miletos ise tek başına resim yazısında okunan “Büyük” sıfatıyla örtüşmez.

54 Högemann 2005, 13; Högemann 2001, 62: “İonlular adının kökeni bilinmez; Anadolu kökeni önceliklidir.”

55 Curtius 1855, 8vd.

56 Işık 1996, 26dd. Byzantion’un kurucu kahramanı Poseidon oğlu “Byzas” için bkz. Erhat 19721, 77; Grimal 1997, 126.

57 Fıratlı 1978, 565-574.

58 Fıratlı 1978, 570.

Resim 15 Samos,
İon pişmiş toprak yontucuk parçası
(Jarosch 1994, Nr. 952).

Resim 16 Alişar,
Hitit pişmiş toprak yontucuk parçası
(Von der Osten 1937, Res. 234).

Görsel kitaplar başarız “Gün Işığında İstanbul’un 8000 Yılı” diye; yazılı ve görsel medyada büyük haberler yaparız, “Yenikapı kazıları İstanbul’un Yunan kuruluşu olmadığını ortaya koydu⁵⁹” diye. Ve de düzmece bir tarihi, Yenikapı gibi başka bir alanda değil, Byzantion’un akropolünde değiştiren çok daha belirleyici bilimsel sonuçlara geçmişte susarak, şimdilerde de Yenikapı ile hatırlamayaarak çağdaş ulusal müzeciliğin de öncülerinden çok değerli bir bilimcinin emeğine yazık ederiz.

-IV-

Batı kültür ve sanatını yaratan, düşüncesini biçimlendiren İon Uygarlığı’nı denizin öte yakasındaki Atina merkezli Hellen Uygarlığı ile özdeşleştiren yaklaşımı sorgulayışım 1980’li yılların başlarına dayanır. Prehistorya ve Önasya Arkeolojisi derslerini yürüten arkadaşlarımız Batı’ya dönünce Erzurum’dan ve erken Anadolu uygarlıklarının uzmanı olmadığım konularını içeren derslerini üstlenmek durumunda kalınca ve de öğrenmek için derinliğine inince bu konuların, gördüm ki, biz “Yunan-Roma” arkeologlarının Ege Göçleri’yle (Res. 11) başlatılan kültür ve sanata değgin

59 Örneğin Yalçın Doğan, Hürriyet, 27 Eylül 2008: “... Marmaray kazısı sırasında, Yenikapı-Yedikule hattında kiliseler, gemiler, bir liman ve bir nehir bulunuyor: Bosfor nehri. Nehrin yanında neolitik çağdan kalan yerleşim yerleri bulunuyor. İlk İstanbul. Bu, İstanbul üzerine şimdiye kadar bildiğimiz bütün tarihi değiştiren yeni bir bilgi. İstanbul’un şimdiye kadar 2600 yıllık tarihi bilinirken, bu son kazı ile, İstanbul tarihi 8000 yıl geriye gidiyor... Çok başka bir açıdan Yunanistan’ın İstanbul iddiasını kökünden çürüten bir bulgu. Bilinen tarihi tersini çeviren bir miras.”

Batı’daki her şeye ödünsüzce yakıştırdığımız “Hellen” kavramında bir terslik vardır. Zaman içinde daha bir berraklıkla, fakat inanmakta güçlük çekerek görülen oydu ki, nedeni ancak Dor İstilas olabileceğine göre, MÖ 12. yüzyıl içinde başlaması beklenen Ege Göçleri ardından Anadolu’nun batı kıyılarında yaratılan sanat ne biçimiyle ve ne de biçimde Hellas’tan gelen değildir, Anadolu Geç Tunç Çağ’ında bilinenlerin devamıdır; kendi öz değerlerinin, yerli geleneğinin ürünüdür. Sorunun odağında Akurgal’ın tüm arkeoloji dünyasını tartışmasızca inandığı iki sav vardı ki yukarıda kısaca değindiğim⁶⁰, onlar çözülmeden Anadolu Ege’sinde kimlik sorununu çözebilme zordu: “Hititlerin MÖ 1200 dolaylarında yıkılmasından sonra Orta Anadolu’da yaşanan 400 yıllık Karanlık Çağ” ile o toprakların yeni sahibi Phryglerin “bu karanlığın geçmişle bağları koparması sonucu, kültür ve sanatlarını Hellenlere borçlu olduğu” savlarıydı bunlar.

“Phryglerin her şeylerini aslında Anadolu’ya borçlu olduklarını belgeleyen ve özellikle Yeni Hititlerin kültürel mirasçısı olarak üstlendikleri aracılık rolüyle İon, kültür ve sanatının yaratılışındaki büyük pay sahipliğini ortaya koyan çalışmalarım, çözümün önünü açma amaçlı olarak ilk aşamanın ürünleridir. Ve bugün arkeolojide ne bir “Anadolu Karanlığı”ndan söz edilir ve ne de “Phryglerin kültür ve sanatta Hellenliği”nden.

60 Bu makede bkz. dn. 28-31 ile bağlantılı metin.

Resim 17, Hattuşa - Hitit Kralı Kapısı.
(Bittel 1976, Res. 267)

Varılan bu sonuçla anlaşılmıştır ki: Anadolu kültür ve sanatını Neolitik Çağ’ıyla gözlemlemeden; genel hatlarıyla bir Kalkolitik ve Tunç Çağ resmi oluşturmada belleklerde; göçlerle başlayan Ege’nin Demir Çağı için doğru bilimsel sonuçlara varılamaz. Bir Urartu, Yeni Hitit ve Phrygi öğrenmeden de İon’un Ege uygarlıkları içindeki yeri sağlam temellere oturtulamaz, kültürel kimliği gerçeğiyle tam belirlenemez; “Doğu Hellen” sanılır. Klasik Arkeoloji öğrencileri için “Eski Anadolu Uygarlıkları” dersi koymamız bu uygulamanın ürünüdür; çünkü zaten Akurgal, kurduğu kürsüye “Klasik Arkeoloji ve Çağdaş Anadolu Arkeolojisi” adını vermiş; Erken Demir Çağ Ege Arkeolojisi’nin “başka türlü yapılamayacağı” yönünde izlenecek yolu çizmiştir.

Aynı bilimsel nedenlerle o dersin bir devamı olarak “Ege Uygarlığının Doğuşu” da vardır; Minos, Myken, Dor ve İon kültürlerini konu alır.

Çünkü Ege’nin her iki yakasını, yarattığı uygarlıklar bütünü içinde bilmeden, Anadolu’nun Ege kıyılarında Batı uygarlığının temellerini atanların gerçek kimliğini saptamanın yanlışa götürdüğü görülmüştür. Örneğin, Erken Demir

ÖZUMUT

OFSET & MATBAA

Hüseyin YAYAN

Kalite Ayrıntılarda Gizlidir.

Çözümü

Özumut'ta!

“Yılların deneyimi ile profesyonel hizmet...”

Son 20 yıldır yaptığı çalışmalarla müşterilerinin takdirini kazanan ve herbiri konusunda sektörün en iyileri personeliyle büyümesini hızla arttıran Öz Umut, matbaa sektöründe hizmet vermekte ve bunların dışında da her biri kendi konularında Türkiye'nin en iyileri olan yaklaşık 300'ü bulan kurum ve kuruluşlara matbaa hizmeti vermektedir...

ARO ÜYELERİNE % 30 İNDİRİM !....

Tel : 0 242 312 35 38 Fax : 0 242 312 55 90 Gsm : 0 532 431 92 90

Sinan Mah. 1258 Sok. Uğur Apt. 11/ 2

Ant. 2000 Plaza Arkası-İlhami Tankut İlköğretim Okulu Yanı A N T A L Y A

E-mail:husyay@hotmail.com

Resim 18, Adana Müzesi - Yeni Hitit mezar taşı. (G. Tiryaki)

Çağ pişmiş toprak İon yontucuklarının biçim ve biçiminde gözlemlenen şekilselliğin (Res. 15), salt Olympia yapıtları örnekliğinde Dor yontucukları etkisiyle yorumlanamayacağı; ancak Orta ve Geç Tunç Çağı içinde Troia ve Hitit ürünü pişmiş toprak yontucuklarıyla Anadolu'da benzer bir biçimin hem de gelenek süren varlığı bilindiğinde mümkün olabilir (Res. 16); kültürel kimlikte belirleyici olan bu geçiş dönemi insan ve hayvan betilerinin Anadolu kökeni ancak uzuvlarda yansılan dokusal doğrallıkla ayırt edilir⁶¹. Çünkü İonlular yontucular yapıtlarına Anadolu geleneği içinde vermeyi hedefledikleri doğal biçim ve biçimleriyle farklıdır. Dorları "izleyen" değil, onlara "öncülük eden" vasıflarını bu yolla kazanmışlar ve bu yolla adı "Atina Klasiği" olan sanat devriminin gerçekleşmesinde başı çekmişlerdir⁶². Çünkü o büyük devrimi yaratan üç boyutluluk, hareketlilik ve doğrallık, Hellen "ideal" resminin değil; daha başlangıçta, Nevali Çori'nin Neolitik heykellerinde (Res. 4), sanki 7500 yıl önce ondan doğmuş bir Arka-

ik kuros doğrallığıyla dışa vuran Anadolu "gerçekçiliği"nin gereği olabilir. Çok sonrasında, Geç Tunç Çağı sonlarında, tek cephelik bacaklarda kırılmış; Hattuşa Kral Kapısı'ndaki tanrı resmi bununla ve yüzün ayrışan doğal dokusuyla dönemi içinde inanılmaz bir başka ilke ilk adımı atmıştır (Res. 17)⁶³. Ve izleyen zamanın Anadolu yontucuları bu kez; duyguların dışa yansıdığı, kıvrımın giysiden çözüldüğü ve kabartma resimlerin zeminden kopmaya başladığı ve hatta yüz yıl kadar ileri bir tarihe verilebilecek denli zamanın aşıldığı Yeni Hitit yapıtlarıyla "Klasik"e öncü, İonlular yontuculara rehber olacaklardır (Res. 18)⁶⁴. İonia'nın Hellas'a yabancı olan ve ilk Smyrna kazılarıyla günyüzüne çıkan oval evleri (Res. 19),

63 Bittel 1976, Res. 267. Tek cepheliliğin kırılması özellikle dizkapağının farklı dokusunda hemen göze çarpar; doğrallık hem bu yapıtın ve hem de Hattuşa Yerkapı Sifenksi'nin, Bittel 1976, Res. 265, yüz uzuvlarında da okunur.

64 Yeni Hitit'in sanatta "ilk"leri ve İon sanatına Phryg aracılığıyla öncülüğü için bkz. Işık 1998b, 20-24, Res. 25-29, 38, 40; özellikle: Işık 2003e. İçerdiği "Erken Klasik" gibi geç özellikler ve "Pers etkisi" nedeniyle "MÖ. 5. yüzyıl ilk yarısına" tarihlenen Maraş Steli için bkz. Bruns-Özgan 2005, 53-62, Res. 1-3: "Der Bildhauer muss Stilprinzipien gekannt haben, die in der westlichen Reliefskunst der 1. Hälfte des 5. Jhs.v.Chr. entwickelt worden waren" (age. 59). Buna karşın, benim de katıldığım, Maraş stellerinin kendi içinde kesintisizce izlenebilen gelişim dizisi; içinde bir "Yeni Hitit'in geç evre yapıtı" olarak bkz. Tiryaki 2010.

Resim 19, Smyrna - Erken Demir Çağı'ndan oval ev (Akurgal 1983, Lev. 5)

aynı topraklarda -ve hem de Erken Demir Çağı örnekleriyle bir arada- Tunç Çağı'nın Limantepe ve Phokaia yerleşimlerinden sürer sürgünü (Res. 20); ve Troia megaron'u, Samos ve Ephesos'da sütunlarla çevrelenerek bir "Hellen Tapınağı"na bu topraklarda dönüşür Geometrik'in, geç evresinde⁶⁵.

Nasıl ki Troia'dan Smyrna'ya uzanan toprakların çok sevilen tekrenkli çömlekleri Tunç Çağı'nda "Minyas Grisi" adı altında Hellenleştirilmiştir (Res. 2), izleyen Erken Demir Çağı'nda da "Aioli Grisi" tanımıyla benzer yazgıyı paylaşmış olmaları doğaldır (Res. 12). Ancak şimdi, Troia araştırmalarının ardından, onların da Tunç Çağı üretimlerinin devamı "Anadolu Grisi" olabilme olasılığı ilk usa gelendir; gelenek süren yerli biçimlerin yanında Dor çömlek biçimlerinin varlığı da, yine örneğin Geç Tunç Çağı'nın Beşiktepe'sinde saptandığı gibi, ticaretle gelen ve sevilen tekrenkli ve boyalı Hellen kaplarının yerli taklitleri olarak yorumlanabilir.

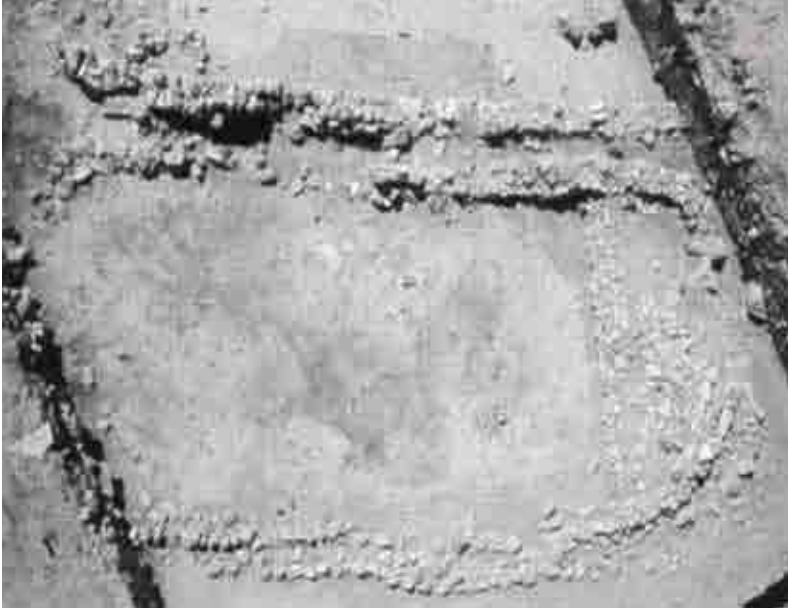
Geometrik bezekli Dor boyalı çömlekleri ise sayısal olarak gri mallara oranla çok azdır İonia'da ve bunların da büyük çoğunluğu ticaretle tanınan Hellen üretimlerine bakılarak -yine tıpkı Geç Tunç Çağı Troia'sında belgelendiği gibi- yerli çömlekçiler tarafından beğeniyle taklit edilmiş olmalıdır⁶⁶. Geometrik Dönem sonrasında da (Res. 21) zaten Atina ve Korint'in kendi adlarıyla anılan boyalı özgün mallarından kökten farklıdır İon üretimleri; Batı Ege'nin aksine, geometrik bezeme geleneğinin sürdüğü, Phryg biçimiyle de (Res. 22) örtüşen bir yol izlemişlerdir. Aslında bilim, W.-D. Niemeier'in

61 Işık 2007b, 204-206. Troia örnekleri için bkz. Sazcı 2001, 386, Res. 433.

62 Işık 1998b, 16-25; bu makale içinde bkz. dn.50

65 Işık 2005, 21-42.

66 Işık 2007b; Işık 2009, 16. Troia için bkz. Latasc 2005, 61; Basedow 2001, 415-418.

Resim 20, Limantepe - Geç Tunç Çağı'ndan oval ev. (Kazı Arşivi)

tanımladığı doğruya yönelmiştir ve buna göre salt “pots are people” yönteminin, yani “nerede Hellen çömleği orada Hellen kolonisi” kolaycılığının ya da en azından bulunduğu yerde “Hellenleşme” yakıştırmalarının, arkeolojide geçerliğini artık yitirmiş olduğunun farkındadır; geç bile kalınmıştır, çünkü J. Mellaart'ın, “...*simple bead-rim bowls discovered at Old Smyrna (Bay-raklı Tepe) were hailed as confirming Hittite culture up to the West Coast! On coastal sites every Mycenaean sherd was photographed as evidence for Mycenaean penetration, colonisation, presence or what have you, but the bulk of local Anatolian pottery was virtually ignored*” uyarısı üzerinden tam bir nesillik uzunca bir zaman geçmiştir⁶⁷. Geç kalınmış da olsa bu yol Erken Demir Çağ Anadolu'sunda da izlenmeli; sonuçlarıyla geleceksel görüşü değiştirmesi olası bilimsel sorgulamalar, sözde bu kez “İon kolonizasyonu”na kanıt

olarak sunulan, Protogeometrik ve Geometrik çömlekler için de mutlaka yapılmalıdır.

Ve de bir “sömürge” tanımı için başta yaşam ve düşünce biçimi, din ve tapınım olmak üzere ana-kent ile koloniler arasında ortak kimliğe yönelik başka bağlantılara da gerek olduğu unutulmamalıdır: “Hellen” kökenli sandığımız tüm büyük tanrıçalar, Hera, Demeter, Aphrodite, Athena, Artemis ve Leto (Res. 5), Anadolu Ana Tanrıçası'ndan türemişlerdir⁶⁸.

Anadolu Gök Tanrısı Tarhu'ya da Teşup salt ad değiştirerek Zeus'a dönüşür⁶⁹. Yeni Hititler'de “Üzüm Bağının Tarhunzas'ı” ve -Euripides'e göre de- Lydia'nın “Bakkhos”u⁷⁰ ile Troialıların “Appaluinas”ı ve Lykia'nın yerli adı bilinmeyen baştanrısı⁷¹, buralardan Ege'nin batı yakasına göçerek Dionysos ve Apollon adlarıyla “Hellen tanrıları” olurlar⁷². “Demokrasinin ilk adımları Aiol ve İon kent devletciklerinde atılmış; Ege Bölgesi, demokrasinin gelişmesinde anavatan Hellas'a öncülük etmiştir”⁷³. Çağdaş bilimin ve özgür düşüncenin ataları, “Hellen felsefesinin kurucuları” da

Anadolu'da doğmuşlardır⁷⁴.

Bu gerçek, günümüz Yunan yolcu gemilerine asılı Anadolu haritalarının üstündeki “sanat ve bilimin ataları Yunanlardır” üst-başlığıyla çarpıtılarak ve bununla “Anadolu'nun sahibi benim” gibi politik bir amaç güdülerek Yunanca ve uluslararası bir dilde kendi halkının ve dünya insanının belleğine işlenirken (Res. 1a-b); göze hemen çarpan bir tersliğe, “tüm çağdaş değerlerin atası Yunanlardır da, ata toprağı Yunanistan haritanın neresindedir?” sorusuna, inandırıcı bir yanıt bulabilmede zorlanacakları bellidir. Miletoslu Thales'in babası Heksamyas ile Halikarnassoslu Herodotos'un babası Lykses ve amcası Pan-yasis, adlarıyla “yerli Kariyalı” iseler⁷⁵, yani Luvi soylu; oğulları “Hellen”den saymak mümkün müdür? Smyrna'da, hem de MÖ 7. yüzyıl gibi “kolonizasyondan” 400 yıl sonraki bir zamanda, çömlekler üzerine çiziltilmiş Karia dilinde graffitolar da vardır⁷⁶. Assur Kralı Nebukadnezar II'nin MÖ 6. yüzyıl ilk yarısı içinde “İonlar” olarak tanımladığı kişi adlarının Hellence değil Luvice olması olgusu da⁷⁷ tek başına, “yazı Hellence, halk da Hellen” yargısını tartışmaya açmak ve sorgulamak için yeterli bir başka önemli nedeni oluşturmaktadır.

“En yakın benzeri” sayılan Phryg yazısı başta olmak üzere, çağdaşı tüm Anadolu halklarının yazılarını “Hellence'ye borçlu oldukları” savı da tartışılmaya başlanmıştır, çünkü Gordion'un yeni kronolojisi Phryg yazısını bilinen en erken Hellen yazısından yüz yıl önceye

67 Niemeier için bkz. Cobet 2007, 743 (Diskussion).. J. Mellaart'ın görüşleri için bkz. Ünal 1989, 36, dn. 63: “Bu konuda J. Mellaart'ın Afo Beiheft 19 (1982) 372vdd.'ındaki haklı uyarı, tenkit ve taşlamaları herkesin ibretle okuması ve kulağına küpe yapması gerekir.” Ünal'ın bu konudaki kendi görüşü için ise bkz. Ünal 1989, 26: “...Ancak her Myken kabı bulunan yerde bir Myken yerleşmesi olabilmüş gibi ciddi bir yanılgıya Hititlerle ilgili olarak ta düşmemek için, söz konusu seramik türünün, mevcut diğer mallara olan oranı da her halikarda belirtilmelidir.”

68 Bosch 1937, 6; Fleischer 1973; Işık 2008c, 33-68. 69 Işık 2000, 117-134.

70 Tiryaki 2001/2002, 59-71.

71 Taşlıkioğlu 1954; Korfmann 1998, 471-488.

68 Bosch 1937, 6; Fleischer 1973; Işık 2008c, 33-68.

69 Işık 2000, 117-134.

70 Tiryaki 2001/2002, 59-71.

71 Taşlıkioğlu 1954; Korfmann 1998, 471-488.

72 Işık 1998b, 25.

73 Akurgal 1998, 318.

74 Akurgal 1998, 332vdd.

75 Akurgal 1998, 332. 337. Miletos halkının bilinen Kariyalılığı'na karşın, Amasra'nın Sesamos adıyla Miletoslu kolonistler tarafından kuruluşunu antik kaynakların “Karia” ile de ilişkilendirmesi ve bunun Kaisareia Hadrianopolis'ten yeni bir yazıtlı belgelenmesi, Miletos halkını Kariyalı'dan saymayan eski çağ bilimcileri için nasıl da bir sorun oluşturmakta ve bunun çözümü için onları nasıl da değişik yorumlara zorlamaktadır, bu gereksiz çabaları anlayabilmek zordur: Marek 1993, 16vd. Homeros tarafından bildirilen “barbar bir dil konuşan Milet ve Mykale yöresi halkının Kariyalı olduğu” haberini Herodotos'un da (1, 142) “Milet, Myus ve Priene” ile onayladığı konusunda bkz. Bean 1985, 10d.

76 Akurgal 1961, 229.

77 Högemann 2005, 13, dn. 73.

çekmiştir (Res. 10)⁷⁸. Anadolu genelinde sözde “Hellence” ile örtüşen harfler, Fenike yazısını olduğu gibi taklit eden Hellas alfabesi ile değil, değiştirilen ve eklemelerle zenginleştirilen İon alfabesiyle ilişkilidir (Res. 23)⁷⁹. “İon sanatı ve kültürü Phryg, Lydia, Karia, Lykia sanat ve kültürünün doğmasını sağlamış”⁸⁰ ise eğer, yazı bunun içindedir. MÖ 402 yılında Atina’da tüm Hellen halkları için “ortak yazı”ya dönüşen ve bugün “Hellence” olarak bilinen harfler de zaten İon alfabesinin kendisidir⁸¹. Yukarda yöneltilen, “yazı Hellence” ise, bu “İon halkı da Hellendir ve salt o dili konuşur” anlamına mıdır sorusu önemlidir, çünkü Hellenlerin denizciliği bağlamında dilin bir ticaret dili olarak daha Akhalar zamanında Aiolia ve İonia’ya girmeye başlama olasılığı vardır ve bu öngörü, “sekiz dilin konuşulduğu” Geç Tunç Çağı’nın en büyük ticaret üssü Ugarit gerçeğinde⁸² bulur kanıtını. Luvice’nin yoğun biçimde adlarda yansması da, kendi yerli dilinin unutulmadığını gösterir⁸³. Bilinir ki Luvice özellikle Isauria ve çevresinde Roma Çağı içlerine kadar konuşulur; MÖ 7. yüzyıldan sonra kendi resim yazısı olmayan bu dilin, MS 6. yüzyıla dek inen 1300 yıllık bir süreçte konuşulması, unutulmaması, konuşma dilini yazı dilinden bağımsız düşünme gerçeğine götürür; ve ayrıca Phryg yazısının “Büyük İskender’in gelişyle tamamen ortadan kaybolmasına karşın, dilin MS 2. ve 4. yüzyıllarda oldukça sınırlı bir şekilde yeniden doğması, belirli bir yazı modeli olmaksızın konuşma

dilinin dört yüzyılı aşkın bir süre devam edebileceğini en iyi örneğini verir”⁸⁴. Ayrıca, salt “yazı ve dil” Hellence diye, “kültür ve sanat” da Hellen kimliğiyle kimliklenemez. Öyle olsaydı eğer, Phrygia, Lydia, Karia, Lykia ve Pamphylia gibi yazısı ayrı dili ayrı uygarlıklara “Hellen” yakıştırması yapılamazdı. Yazı ve dil “kültürü yaratsaydı”, Anadolu kentleri Roma Çağı’nda eski dokusunu değiştirmez, bütünüyle Roma’ya benzemezdi. Koloni kuruluşu için önemsenen takvim ve dinsel şölenlerin ortaklığı bağlamında da etkinin karşılıklı olabileceği görüşü artık dile getirilmeye başlanmış; ve hatta “İon Hellenlerinin” en muhteşem festivali olan Apaturia’ya göre konulan bir ay adının Attika’da eksikliği, etki yönünün Ege’nin doğu yakasından batıya doğru olma olasılığını öne çıkarmıştır⁸⁵.

“İon kolonisi” tanımını ilk ortaya atan ve İonların Atinalı Kodros’un oğulları önderliğinde Anadolu’yu hedefleyerek Ege’ye açıldıklarını yazan Herodotos’tur (1, 142-148); ancak onun “Atina sevdası”nın büyüyle bu konuda da yanlı davranma olasılığı vardır. Çünkü kitabında okunan ve Ksanthos halkını toplu intihara sürükleyecek denli acımasız gösterilen bir Lykia-Akhamenid ilişkisi ile gerçekte yaşanan çelişmekte; yiğit ve özgürlükte ödünsüz Ksanthos hanedanı -sözde herşeyini yitirdiği- Pers komutan Harpagos’un adını taşıyabilirken, MÖ 460’lı yıllarda bir Kimon ve Peloponnes Savaşı başlarında bir Melasander olayı tek başına, Lykia’da yağıca ilişkilerin aslında Atinalılarla yaşandığını göstermektedir. Ege tarihinin Herodotos’la, onun Atina tutkusu ve Pers düşmanlığı açmazında, gerçeğinden çarpıtılmış olabileceği yorumu, İonların “Atinalılığı” ve göçün “koloni” amaçlı olduğu konusunda yazdıklarının bilinen-den değişik yorumunda da düşündürmeli, yönlendirici olmalıdır. Batı

Resim 21, Smyrna - İon çömlek parçaları.
(Özgünel 2003, Lev. 20)

uygarlığını Anadolu’nun batısında yaratanların, “gerçek İonlar”ın, Atina soydaşı Hellenler olduğu savı, önemi nedeniyle yukarıda da sıklıkla değinildi ki, tarihsel gerçeklere dayanmaz; çünkü MÖ 1200-800 arası süreçte yazı yoktur. Bilinenler, Ege Göçleri’nden 700 yıl kadar sonra Atina’da yazılan mitoslara ve o ortamda kaleme alınan Historia’ya dayanır (Hrd. 1, 147). Söz konusu Atina olduğunda Herodotos taraftır, mitos ise tarih değildir. İnanılması zor olsa da, Batılı eskiçağ bilimcileri, uygarlığının kökenini Hellenlere bağlama uğruna “masalı” tarih gerçekliğinde yorumlamakta bir sakınca görmemiş; bunu da, yukarıda yerli çömlekçilerin taklidi olarak yorumlanan, çok az sayıdaki Protogeometrik biçim ve biçimdeki kabın İonia’da MÖ 11. yüzyıl sonlarında başlayan varlığıyla belgelemeye çalışmışlardır⁸⁶. Mitoslardan çıkarılan, büyük göçün acımasız bir savaşın ardından geldiğidir ve bu boyutta yıkıcı bir savaşın da İonia’daki en erken Attik çömleğinden en az yüz yıl kadar önce yaşandığıdır (Res. 11)⁸⁷. Dor Hellenleri’nin MÖ 12. yüzyılda gerçekleştirdiği saldırıların acımasızlığında canını kurtarabilen Akhaların Hellen beyleri, Latacz’ın deyişiyle, “*adaldaki dostlarına*

⁷⁸ Bu makale içinde bkz. dn. 29-30.

⁷⁹ Işık 2009, 13vd, Res. 22.

⁸⁰ Akurgal 2000, 113.

⁸¹ Wachter 2001, 79, Res. 83. Anadolu’da çeşitli yazı türlerinin, bu bağlamda Hellence’nin “Hellenlerin akültürasyonu” sonucu doğduğunun tartışılması gerekliliği konusunda bkz. Tekoğlu 2006, 159; Anadolu dillerinin bu uzman ismine göre, “bu süreci özellikle okur yazar Helen ve Onasya dünyalarına karşı yerel halkların kendi kimliklerini ifade etme çabası şeklinde anlayabiliriz.”

⁸² Cornelius – Niehr 2004, 24, 37; Işık 2009, 13.

⁸³ Bu makale içinde bkz. dn. 75-77. Bu bağlamda Hipponaks’ın Ephesos’ta yoksul halk ve işçilere, hayat kadınlarına yönelik yazdığı dizelerinde Luviceye akraba bir dil olan Lydçe’nin ağırlıklı oranda kullanılması önemlidir, Bowie 1998, 606, çünkü M.Ö. 6. yüzyılın ortaları gibi sözde “kolonizasyon”dan yüzlerce yıl sonrasında bile halkın yerli dilini unutmadığına tanıklık eder.

⁸⁴ Luvice: Starke 1999, 528; Tekoğlu 2006, 157. Phrygce: Tekoğlu 2006, 158.

⁸⁵ Konunun uzmanı W. R. Connor’ın bu görüşü için bkz. Cobet 2007, 738. Herodotos’a göre (1, 147),

⁸⁶ Akurgal 1983, 20: “Die Funde der beiden Orte (Smyrna und Milet) vermitteln unseres Erachtens auch das Gründungsdatum der ionischen Kolonien an der Westküste Kleinasien, das etwa 1000 v. Chr. anzusetzen ist.”

⁸⁷ Mansel 1963, 89.

* “gerçek İonlar aslı Atinalı olanlar ve Apaturia bayramlarını kutlayanlardır.”

O Ağacın Altı

Dinlenme Tesisleri

*Cafe - Restaurant
Hediyeelik Eşya
Yöresel Şaraplar*

O Ağacın Altı Tesisleri,
Göreme - Uçhisar Arası,
Göreme / NEVŞEHİR

Yaşar ÖZDEMİR
0532 232 27 74

sığınmış, kendi haline bırakılan halk da kurtuluşu Ege adalarına ve oradan Anadolu'ya kaçışta bulunmuştu"⁸⁸. J. Boardmann'a göre de savaş mağduru bu halk, "malı mülkü elinden alınmış, her şeyini yitirmiş" bir çaresizliktedir"⁸⁹.

Çizilen tüm bu gerçekçi göç resmi-ne karşın, Atinalı mitos yazarları, belli ki Akha kent beylikleri arasında sıradan bir Atina'nın gücünü ve konumunu MÖ 5. yüzyıl erişilmezliğinde hayal ederek, yitirilmiş bir savaşın perşanlığında Hellen halklarının orada büyük ve organize bir güç olarak toplandığını yazacak; onlar Ege adalarını tek tek ele geçirdikten sonra, Anadolu kıyılarında savaşçılıkları ile ünlü Kariyalılara karşı kazandıkları utkuyla iki Menderes'in suladığı bereketli topraklara ve kuzeyde İzmir Körfezi'ne genişleyen korunaklı limanlara sahiplenerek Samos, Ephesos ve hatta -Geç Tunç Çağ Akha yerleşimine karşın Homeros zamanında Karia dilinin konuşulduğu- Miletos gibi güçlü Luvi kentlerinde Batı'yı yaratan büyük bir uygarlığın temellerini atacaklardır!

Ayrıca en son çizilen ve eskiçağ biliminde onay gören Geç Tunç Çağ Batı Anadolu ha-ritasında (Res. 3) "Karia"ya da yer yoktur; MÖ 1200'lerde Parha-Millavanda arası topraklar Lukka Ülkesi'nindir, kuzeye doğru Mira, Seha-Irmak ve Viluşa uydu krallıkları sıralanır; Apasas / Ephesos başkentliğinde İonia'yı elinde tutan Mira bir "Büyük Krallık" sıfatıyla onlar arasında en güçlü olanıdır"⁹⁰.

Tarihte yaşanan odur ki savaştan yenilgiyle çıkanlar ve her şeyini yitirenler, yeni bir yurda ancak "sığınmacı" olarak gelebilirler; bereketli topraklara daha iyi bir yaşam umarak çıkılan göç, ancak bir "umut göçü" olabilir. Neden bu

Resim 22, Hattuşa - Phryg çömleği. (Seher 2000, 54, Res. 16)

göç bir "kültür göçü" olamamış, onlar bu yeni yurttaki kültür ve sanatta, daha güçlü "yabancıların" bile yaşadığı gibi, "Anadolulaşma" yazgısını yaşamak durumunda kalmışlardır; geliş koşullarından daha iyi anlaşılmaktadır.

Demek isterim ki göçle gelen, krallıklar yıkan ve büyük devletler kurabilecek denli güçlü olan Hitit ve Phryg halklarının kültür ve sanatını, düşüncesini biçimlendirebilen bir Anadolu'nun, sığınmacı Hellenlere de yurt olan İonia'da da kültür ve sanatın, düşüncenin ana kaynağı olması beklenmelidir.

Çünkü "tıpkı Hititler ve Phrygler'de olduğu gibi, yazı olmasa eğer, göçle geldiklerinin ayırımına bile varılamayacak, onların da kimliği bilinemeyecekti. O güçte bir "Anadolulaşma"ydı ki bu, sanki Anadolu'ya hiç göç olmamış, Hint-Avrupalı halklar Anadolu'da doğmuşlardı"⁹¹.

Eskiçağ biliminin günümüzde sunabildiği bulgu ve verilere dayandırmaya çalıştığımız yukarıdaki değerlendirmelerin, Batı uygarlığının doğduğu topraklar için "Anadolu-İon" tanımını öne çıkarmasına karşın"⁹²; Batı ve o etkide biz neden "Doğu Hellen" ya da "Doğu Yunan" deyiminde ısrar eder, yitirilen acımasız bir savaş sonrasında zor

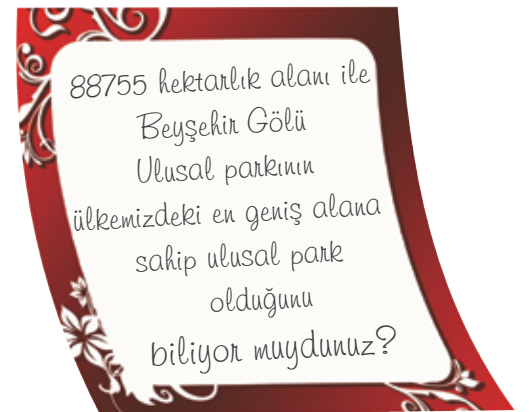
Fenike, Hellen ve İon alfabeleri. Troia Kat. 2001

koşullarından doğan bir "sığınma" ve "umut" göçünü mitosların gizeminde "kolonizasyon" sanıp "İon" uygarlığını "Yunan" uygarlığı ile özdeşleştiririz; sorgulamak şarttır.

Bilgiler özdeksel kültüre dayalı arkeolojik bir temele oturtulmadan ve de özellikle tarihin yazılmadığı ve "mitos"un ikiyüz yıl boyunca sanki "tarih"miş gibi yorumlandığı bir konuda çok yönlü tartışılmadan, doğrulara yaklaşılamaz.

Fakat görünen odur ki "söylenmesi gereken" zaten söylenmiştir de, tartışmak gerekmez, çünkü sonuç değişmez!

Böyle de olsa unutulmamalıdır ki özgür düşünce ile birlikte bilim ilk bu topraklarda filizlenmiş, Batı'ya buradan kök salmıştır; tartışmadan olmaz...

88 Latacz 2005, 179.

89 Boardman 1964, 45.

90 Starke 2001, 34-45, Res. 41 (harita). Tekoğlu 2006, 159: "Kariyalıların Tunç Çağı Anadolu'sundan kalan halklardan oldukları görüşü genel kabul gö-rür. Adları Hitit çağındaki Kargisa/Karkia ve Perspe "horoz ibiği" anlamına gelen Karka/ya) kelimeleri ile ilişkilendirilmektedir."

91 Işık 2007c, 232.

92 Bu konu, yayımı için Asia Minor Studien dergisinde gönderilen, F. Işık - M. Atıcı - R. Tekoğlu, "Die nachhethitische Königsstele von Karakuyu beim Karabel-Pass. Zur kulturellen Kontinuität vom bronzezeitlichen Mira zum eisenzeitlichen Ionia" başlıklı makalede kapsamlı olarak irdelenmiştir.

Translation Office
Бюро Переводов
Übersetzungsbüro

Tüm
Dillerde
Yeminli
Tercüme
Hizmetleri

- * Yurtdışından gelen tüm belge ve yazışma çevirileriniz
- * Yurtdışına gönderilecek tüm belge ve yazışma çevirileriniz
- * Web sayfası, katalog, broşür ve tanıtım çevirileriniz
- * Yabancıların Noterlerde yapılan vekâlet ve şirket kuruluş işlemlerinde,
- * Yabancıların tapu idarelerinde gayrimenkul alım, satım ve ipotek işlemlerinde,
- * Nüfus Müdürlüğünde Yabancı ülke vatandaşları ile evlilik işlemlerinde,
- * Yabancıların Adliye, Karakol ve diğer resmi kurumlardaki işlemlerinde,
- * Seminer ve toplantılarınızda, yeminli tercümanlık hizmetleri yapılmaktadır.
- * Ayrıca, Noter ve Apostil işlemlerinizi de takip edilir;

Lara
TERCÜME

DANISMANLIK & DİL EĞİTİM HİZMETLERİ

Yeşilbahçe Mah. Dınarlı Cad. 1453 Sk. Eyiler 7 Apt. No. 1/3

(Kırmızıgül Çiçekçilik Yanı - 15. Noter üstü) ANTALYA

T. +90 242 311 81 02 • F. +90 242 316 47 00

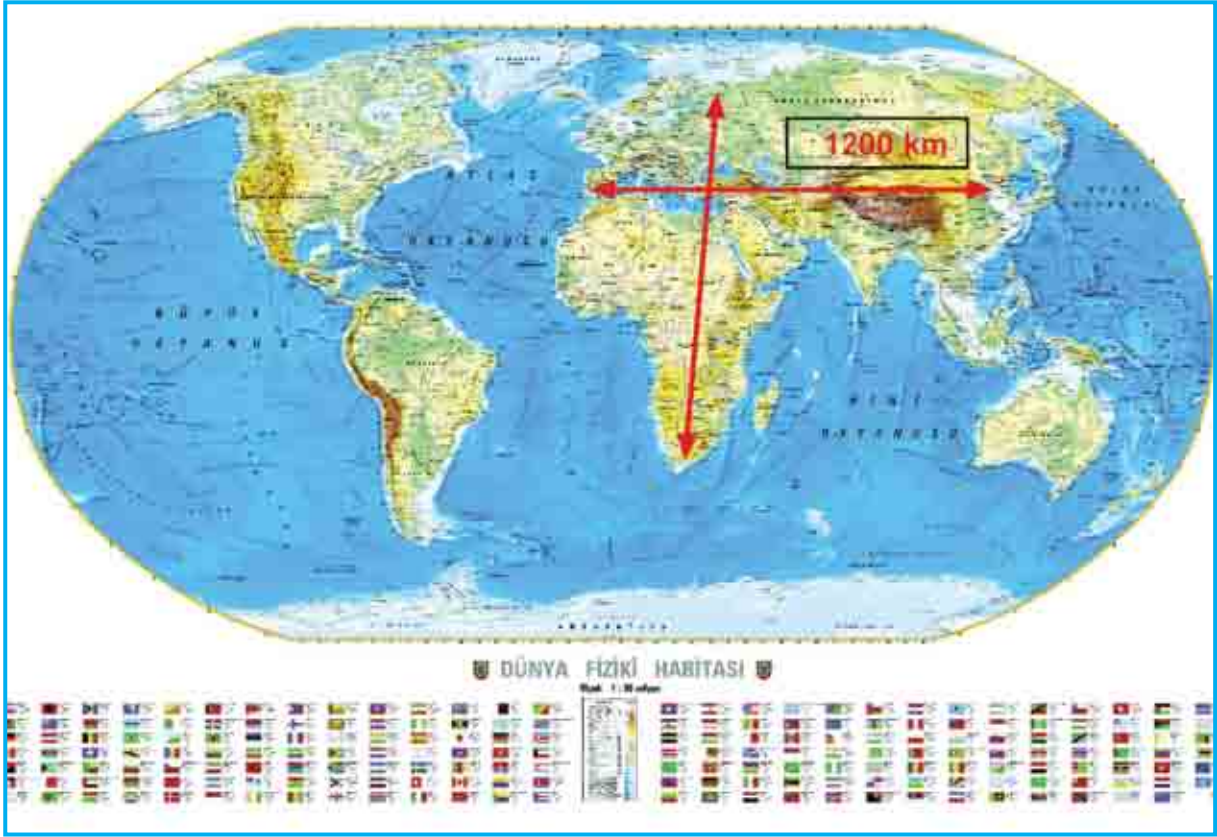
G. +90 533 566 81 43 • +90 544 590 10 69

laratercume@hotmail.com - laratercume@gmail.com

www.laratercume.com

ANADOLU; Eski Dünyanın Merkezi

Prof. Dr. Tuncay NEYİŞÇİ

Giriş

Ülkemizde ve dolayısıyla Antalya'da, bana göre turizmin turizm, rehberliğin rehberlik olduğu o başlangıç dönemlerinde, birkaç kez kongre açılışlarında Türkiye konusunda tanıtıcı konferans vermek üzere çağırılmışım. Yüz kişi ile birkaç yüz kişi arasında değişen, farklı ülkelerden gelmiş,

çoğunlukla uzmanlardan oluşan topluluklar karşısında gerçekleştirilen bu konferansların değişmez balığı **"Bildığınız Ülke; Türkiye"** idi. Daha ilk yansıyı (buna slayt da deniyordu ve o dönemlerde henüz bilgisayar sunumları yoktu) ekrana düşürmeden yaptığım ilk iş katılımcılar arasında daha önce Türkiye'yi

ziyaret etmiş konuk olup olmadığını keşfetmeye çalışmak olurdu. El kaldırıp onay belirtenlerin sayısı genellikle bir elin parmaklarını geçmezdi ve bunların hemen tamamına yakını ya gemi ile Efes'e uğramış ya da İstanbul'da birkaç gün geçirmiş olanlardan oluşurdu. Konferans konusunu açıklamadan önce değişmeyen ikinci sorumu da sorardım. **"Bu ülkeyi, Türkiye'yi biliyor, tanıyor musunuz?"**. Bu soru hep, sözle ya da vücut diliyle ama koro halinde hiç de şaşırtıcı olmayan **"hayır"** yanıtı ile karşılanırdı.

Bu kısa, interaktif girişten sonra konferansına **"Bu ülkeyi biliyorsunuz, tanıyorsunuz ancak farkında değilsiniz!"** iddiasını ortaya atarak başlar, bembeyaz karlarla örtülü zirvesiyle görkemli Ağrı Dağı yansıısını perdeye düşürürdüm. Salonun loşluğuna karşın, istisnasız her bir katılımcı

cının yüz ifadesinden Ağrı Dağı'nı, onun çağrıştırdığı Nuh'un Gemisi ve efsanesini bildiğini, tanıdığını açıklıkla okuyabilirsiniz. Bunu, kısa açıklamalarla ardı ardına perdeye düşen Dicle ve Fırat Nehirleri-Mezopotamya; Truva; Fes; Homer; Eşek Kulaklı Kral Midas; Efes Artemis Tapınağı ve Bodrum (Halikarnas) Mozolesi (Dünyanın yedi harikasıdan ikisi olarak); "Karun Kadar Zengin" deyimi; lokum, Tales; Ayasofya; parşömen kağıdı; Bereketli Hilal; Para; gibi en azından 50-60 yansı takip ederdi. Her bir yansından sonra "işte burası Türkiye" vurgusunu yineler katılımcıların büyük bir bölümünün duydukları ve gördüklerine aşina olduklarını gözlemlemekten ve yansılarla birlikte merak ve ilgi artışına tanık olmaktan büyük keyif alırdım. Eğer bu gösterilenler biliniyor ve tanınıyorsa bunun bu coğrafyanın, yani Anadolu'nun, yani Türkiye'nin de bilinip tanındığı anlamına geldiğinin altını çizerek sunumu noktaldım. Çünkü bunların tümü ve daha fazlası Anadolu'ya, Anadolu insanına, bugünün Türkiye'sine ve Türklere aittir.

Konferans sonunda katılımcıların azımsanamayacak bir bölümü mahcubiyetlerini saklamaya çalışarak yanıma gelmiş bu ülke hakkında bunca şey biliyor olmalarına karşın, bunları bu ülkeyle ilişkilendirememiş, özdeşleştirememiş olmalarının inanılması zor bir gerçek olduğunu itiraf edip teşekkür etmişlerdir. Katılımcılardan büyük bölümün bu ülkeye hepimizin bildiği olumsuz imajlar ve küçümseyici önyargılarla gelmiş olduğundan adım gibi emindim. Zaten pek çoğu bunu saklamaya gerek görmeden davranışları ve ifadeleriyle dışa da vururlardı. Bir saati bile bulmayan bir sunumun ardından aynı katılımcıların yüzlerinde bu kez gizleyemedikleri ya da gizlemekte zorlandıkları şaşkınlık ve mahcubiyet ifadelerini okumak beni çok mutlu ederdi. Bu haz birkaç aylık bir eğitim ve sınav sonucu edindiğim "rehber" kimliğim

mi, uzun ve zahmetli çalışmalarla hak edilmiş akademik kariyerimle eş değerde tutmamın da temel nedenini oluşturur. Farkında olursa da olunmasa da, Türkiye ya da daha doğru bir ifadeyle

Anadolu, böyle bilinmediği kadar bilinen, bilindiği kadar da bilinmeyen gizemli, özgün ve anaç bir coğrafya parçasıdır.

Eski Dünyanın Merkezi

Coğrafi bir terim olarak Eski Dünya, keşifler öncesinde yerkürenin bilinen kara parçaları olan Avrupa, Asya ve Afrika'yı birlikte tarif etmek için kullanılır. Anadolu tam da bu eski dünyanın üç kıtasının birleştiği bir noktada konuşlanmış, bu kıtalardan etkilenmiş ve bu kıtaları etkilemiş bir coğrafya parçasıdır. Bu nedenle Anadolu, mavi gezegenimizde başka hiçbir coğrafya parçasına nasip olamayacak biçimde, biraz Asyalı, biraz Avrupalı ve biraz da Afrikalıdır.

Hem evrimsel ve hem de kültürel açıdan ele alındığında insan tümüyle coğrafyanın, bir başka ifade ile doğanın ürünüdür ve tümüyle coğrafya ya da doğa tarafından biçimlendirilmiştir. İnsanın bir uzantısı olarak kültür, insanın coğrafyayı yani doğayı biçimlendirme ve biçimlendirirken sürekli yeniden biçimlenme sürecinden öte bir şey değildir. Dağ zirvesinden okyanus dibine, atom altı parçacıklardan Mars'a geniş bir alan, doğrudan ya da dolaylı olarak insanı etkilemiş, insan tarafından etkilenmiş ve "kültür"e dahil edilmiştir. Anadolu Yarımadası bu olgunun en tipik, en belirgin ve en çarpıcı örneğidir.

Kronolojik bir biçimde, Eski Dünya'nın kıtalarından birinde, Afrika, insanın evrimi (yaklaşık 2 milyon yıl önce) gerçekleşmiş, birinde Asya, neolitik (tarımsal) devrim (yaklaşık 10 bin yıl önce) yaşanmış ve diğerinde de Avrupa, sanayi devrimi (yaklaşık 200 yıl

önce) gerçekleştirilmiştir. Birbirine kesintisiz karasal yollarla bağlı, insanın en yoğun ve en hareketli olduğu ve diğer kara parçalarına yayıldığı bu coğrafyanın Kuzey Buz Denizi'nden Hint Okyanusu'na uzanan kuzey-güney eksenini ile Büyük (Pasifik) Okyanus'tan Atlas Okyanusu'na uzanan doğu-batı eksenini yaklaşık eşit (≈ 12.000 km) uzunluktadır. İlginç olan, Anadolu Yarımadası'nın bu iki eksenin birbirleriyle kesiştikleri noktada konuşlanmış olmasıdır (Harita 1). Üstelik bu özel konum Anadolu Yarımadası'na, ister istemez, kıtalar ve kültürler arası köprü niteliği ve işlevi de yükleyen, dünyamızın doğu-batı yönünde uzanan tek yarımadası olma ayrıcalığını da kazandırmaktadır. Anadolu Yarımadası'nı baştan başa gezmiş ve izlenimlerini "Bir Gezginin gözüyle Anadolu Uygarlıkları, Türkiye'nin Tarihi" adlı kitabında toplamış olan bir gezgin (Seton) iskeletini oluşturan dağlarıyla Anadolu Yarımadası'nı yüksek korkuluklu, güvenli bir köprüye benzetmektedir. Bu nedenlerle Anadolu, mavi gezegenimizde başka hiçbir coğrafya parçasına nasip olamayacak biçimde, biraz doğulu, biraz batılı, biraz kuzeyli ve biraz da güneylidir. Anadolu her kıtanın ve her yönün birlikte yaşandığı, üç efsanevi denizle -Karadeniz, Akdeniz, Ege Denizi- kuşatılmış coğrafyadır.

Anadolu başlı başına bir dünyadır.

Eski Dünya'da hangi kıtaya ya da hangi yöne gitmek isterse-niz isteyin, yolunuzun Anadolu Yarımadası'ndan geçmesi neredeyse kaçınılmazdır. Bu, insanlar için olduğu kadar, daha önceki yazılarımızdan birinde de değindiğimiz gibi, bitki ve hayvanlar için de böyledir. Doğu-batı eksenini tümüyle 38-40 kuzey enlemleri koridoruna paralel olarak uzanır ve Anadolu üzerinden geçer. Bu ana eksen, bazı yüksek geçişler dışında, önemli sayılabilecek iklim

farklılıklarının yaşanmasına izin vermediğinden hem insanların hem de bitki ve hayvanların görelili olarak daha kolay ve daha hızlı hareket edebilmelerini ve daha da önemlisi istedikleri yerde kök salabilmelerini mümkün kılar. Avrupa-Asya ya da Asya-Avrupa arasındaki her hareketin, insanlar, bitkiler ve hayvanlar için en uygun iklim ve ekolojik koşullara sahip Anadolu Yarımadası köprüsünü kullanma zorunluluğu vardır. Bu yolculuklar için Karadeniz'in kuzey kıyıları fazla soğuk ve ıslak, Akdeniz'in güney kıyıları fazla sıcak ve kuraktır.

Atalarımızın (*Homo erectus*) Afrika'da evrimleştiği ve yaklaşık 1,5-1 milyon yıl önce başlayan göç hareketleriyle Asya ve Avrupa kıtalarına yayıldığı tezi bilim insanları arasında genel kabul görmektedir. Anadolu Yarımadası, ilk gününden başlayarak bu göç ve yayılma sürecinde de kesintisiz, önemli roller oynamıştır. ARO Dergimizin 4. sayısında arkeolog arkadaşım sayın Erdem'in kaleme aldığı "**Antalya'da İlk İnsanın Doğuşu; Karain Mağarası**" adlı makalesinde ayrıntılı olarak işlediği gibi, bu göç ve yayılma hareketinde Anadolu Yarımadası'nın oynadığı "baş rol" Karain Mağarası'nda gün ışığına çıkarılan ve 500 bin yıl öncesine tarihlenen avcı-toplayıcı

atalarımıza ait izlerle kanıtlanmaktadır. Karain Mağarası büyüklüğü ve paleolitik çağdan klasik çağa kadar sürekli iskan görmüş olması dikkate alındığında, paleolitik dönemin toplu konutu olarak da kabul edilebilir.

Batı Toros Dağları'nın güneye bakan yamaçlarında yer alan bu paleolitik toplu konutun, Karain Mağarası'nın, kuş uçuşu yaklaşık 170 km kuzeydoğusunda ancak aynı dağların bu kez güneye bakan eteklerinde bir başka yerleşim yeri, Çatalhöyük yer almaktadır. Dokuz bin yıllık geçmişi ve beş bini aşan nüfusuyla Çatalhöyük neolitik yerleşimlerin tartışmasız başkentidir. İlk şehir planı ya da haritaya ek olarak, tüm sanat tarihi ders kitaplarında (ve ayrıca Guinness rekorlar kitabında da), bir peyzaj içinde insanı gösteren ilk "resim" (tablonun) üretildiği yerleşim olarak gösterilen

Çatalhöyük, döneminin nüfus büyüklüğü ölçü alındığında, günümüzün İstanbul'u ya da New York'una eşdeğer bir yerleşim yeridir.

Anadolu hem paleolitik ve hem de neolitik dönemin ilk ve en büyük yerleşimlerine ev sahipliği yapmış

bir coğrafyadır. Anadolu Yarımadası ve onun anakaraya bağlanma noktasını oluşturan, yazı ve tekerlek gibi insanlık için son derecede önemli keşiflerin gerçekleştirildiği "Bereketli Hilal" ilk bitki ve hayvan türlerinin evcilleştirildiği, ilk tarım ürünlerinin üretildiği, ilk kez yerleşik düzene geçilen ve bu nedenle neolitik (tarımsal) devrimin gerçekleştirilebildiği bir coğrafyadır.

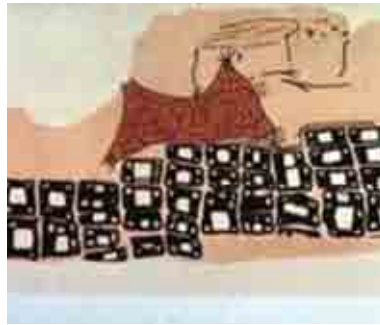
İlk kez buğday tarımının yapıldığı ve köpeğin evcilleştirildiği yerleşim yeri olarak bilinen Çayönü, gerçek boyutta bilinen en eski insan heykelinin bulunduğu Nevalı Çori, günümüzden 12 bin yıl öncesine tarihlenen bilinen en eski tapınağı inşa etmiş olan Göbekli Tepe, vb. yerleşimler bu devrimin bilinen tanıklarından bazılarıdır.

Dikkat çekici ve bir o kadar da ilginç olan, Karain Mağarası ve Çatalhöyük de dahil, bu yerleşimlerin tümünün Toros Dağları ile bağlantılı olmasıdır.

O Toros Dağları ki adını Çatalhöyük'te kutsanan güç ve bereket simgesi "Boğa"dan alır ve insanlığın ilk uygarlığını gerçekleştirdiği Mezopotamya topraklarına can veren efsanevi Dicle ve Fırat nehirlerine analık eder.

Çatalhöyük, Boğa

Çatalhöyük, Şehir Planı

Çatalhöyük, Ana Tanrıça

İpek ve baharat gibi malların taşınmasına olduğu kadar bilgi, teknoloji ve kültür değişimine de önemli katkılar sağlayan eskinin İpek ya da Baharat Yolu'nun ana rotası da, büyük ölçüde, eski kıtanın doğu-batı eksenini

ile çakışmaktadır. Anadolu Yarımadası, doğu kültür ve yaşam biçimi ile batı kültür ve yaşam biçiminin en yoğun biçimde etkileşime girdiği ortamı oluşturarak günümüz melez kültürünün, bir anlamda "Ana Rahmi", "Gerdek Odası",

işlevini görmüştür. Her ne kadar eski Yunan'a (Helen) bağlanıp saf batı kültürü olarak adlandırılmaya çalışılsa da bu, aslında, Eski Dünya'nın üç kıtasının binlerce yılda yaratmış olduğu birikimin Anadolu Yarımadası'nda bir araya

gelerek yeni bir kalıba dökülüp yeni bir içeriğe kavuşturulduğu melez bir kültürdür ve tabii ki Anadolu ağırlığı ve damgasını taşır. Diğer kanıt ve tartışmalar bir yana, dünyamızın bilinen üç antik kütüphanesinden ikisinin - Bergama, Efes - Anadolu (Asya) ve birinin de Afrika (İskenderiye) kıtalarında olması dikkat çekicidir.

Ayrıca, isim babalığını İzmirli, tarihin babası Herodot'un yaptığı ve Sidonlu (Lübnan) Antipatros tarafından listelenen,

Dünyanın Yedi Harikası'ndan üçünün Asya (Babil'in Asma Bahçeleri, Artemis Tapınağı, Kral Mausollos'un Anıt Mezarı), ikisinin Afrika (İskenderiye Feneri, Keops Piramidi) ve diğer ikisinin de Avrupa (Rodos ve Zeus Heykelleri) bulunuyor olması adı geçen kıtaların bu melezlikteki gerçek katkıları konusunda fikir verebilecek nitelik ve açıklıktadır.

Efes Kütüphanesi

Anadolu Yarımadası'nın ayrıcalığı burada da kendini göstermektedir. Rodos Adası'nın ne kadar Avrupa'ya, ne kadar Anadolu'ya (Asya) ait olduğu da tartışmaya açık bir konudur.

Anadolu sözcüğünün Yunan dilinde "doğu" ya da "güneşin doğuşu" anlamına gelen anatole sözcüğünden türemiş olduğu iddiası hem gerçek ve hem de mecazi anlamda Anadolu Yarımadası'nın ve Asya'nın ağırlığını onaylarken, "Işık Doğudan Yükselir" deyimine de gönderme yapar.

Belki de Helenizm'i doruk noktasına çıkardığı için hakkında onlarca film yapıp yüzlerce kitap yazılan Büyük İskender, biraz da öç almak düşüncesiyle doğuyu merak etmiş, hakkında çok az yazılıp çizilen ve MÖ 490'da Yunanistan'ın kalbine sefer düzenlemiş doğunun güçlü Pers İmparatorluğu'nu fethetmeyi hedeflemişti.

Günümüz dünyasında yaklaşık 3 milyar kişinin ana dil olarak konuştuğu ve İngilizce, İspanyolca, Hintçe, Almanca, İtalyanca, Fransızca,

Kral Mausollos'un Anıt Mezarı

Rusça, Portekizce gibi en çok konuşulan 20 dilden 12'sinin dahil olduğu Hint-Avrupa dil ailesinin Anadolu'da neolitik devrimin (MÖ 7-6.000) bir sonucu olarak artan tarımsal nüfusun göç hareketleriyle, buradan önce Avrupa'ya ve daha sonra da tüm yönlerine ve

kıtalara dağıldığı bilimsel olarak kanıtlanmış bir geçektir. Bu bilim dilinde Anadolu Hipotezi olarak adlandırılır.

Örneğin, Hititçe Hint-Avrupa dil ailesine ait bir dildir.

Bu dili çözen Horzny'nin tercüme ettiği ilk cümle "Ninda-an ezza-teni watarra ekutteni", "Ekmeği yiyeceksiniz suyu da içeceksiniz" dir. Bu cümlede yemek anlamına gelen "ezza" sözcüğünün İngilizce'deki "eat" ve Almanca'daki "essen" sözcükleriyle; watarra sözcüğünün "water" ve "wasser" sözcükleriyle; içmek anlamına gelen "eku" sözcüğünün Latince su anlamına gelen "aqua" sözcüğü ile olan benzerlikleri Anadolu hipotezini güçlendirici örneklerdir.

Artemis Tapınağı

Kültürün en önemli bileşenlerinden biri dildir ve dünya nüfusunun yarıya yakın bir bölümünün konuştuğu dil Anadolu Yarımadası'nın armağanıdır.

Anadolu Yarımadası Avrupa kara parçasından iki doğal sınır olan İstanbul ve Çanakkale boğazları ile ayrılır. Batıda Afrika ile Avrupa arasında yine doğal bir sınır

oluşturan Cebelitarık Boğazı ile Çanakkale ve İstanbul boğazları arasında kalan kara parçası, aralarındaki küçük farklılıklara karşın, tek bir yaşam biçimi, batılı yaşam biçimi ve tek bir kültürden, Hristiyan kültüründen oluşur. Yine İstanbul ve Çanakkale boğazlarından başlayıp, bu kez önce doğuya sonra güneye ve nihayetinde doğuya dönerek Akdeniz kıyılarını takiben Cebelitarık Boğazı'na kadar uzanan coğrafya parçası

da tek bir yaşam biçimi, doğulu (oryantal) yaşam biçimi ve tek bir kültürden (İsrail istisnası dışında) -İslami kültür- oluşur. Bu bakımdan Anadolu Yarımadası dünyanın iki büyük kültürü (Hristiyan ve İslam) ve yaşam biçiminin (doğu ve batı - orient ve oksident) birbiriyle temas ettiği ve birbirinden etkilendiği ara kesitte bulunmaktadır. Anadolu Yarımadası her iki kültür ve yaşam biçiminin birlikte var olabildiği ve yaşanabildiği bir

coğrafyadır. Tarihin hangi döneminde olursa olsun, Anadolu'ya yerleşen ya da yolu Anadolu'dan geçenler Anadolu'dan etkilenmiş, Anadolu'yu etkilemiş, Anadolu'dan almış, Anadolu'ya vermişler ve böylece kısa sürede Anadolululaşmışlardır. Anadolu Yarımadası yaratan, üreten, dönüştüren bir coğrafyadır.

Bin yılı aşkın süredir üzerinde yaşamakta olduğumuz bu topraklar verdiklerimiz ve aldıklarımızla bizi Anadolululaştırmıştır. Örneğin, kültürün en önemli bileşenlerinden biri olan dilimiz, bugünkü konuşulan biçimi ve yapısıyla, öz Türkçenin Anadolu versiyonu olarak kabul edilebilir. Anadolu'da konuşulan farklı dillerden etkilenmenin kaçınılmaz bir sonucudur bu. Dilimize karışmış Farsça, Arapça, Hattice, Yunanca vb. kelimelerin bolluğu bu etkileşimin bir yönünü kanıtlarken, örneğin Orta Doğu ve Balkan ülkeleri dillerindeki Türkçe kelime bolluğu da diğer yönünü belgeler. Türkçe'nin özüne yakın biçimde konuşulduğu Azerbaycan gibi ülkelerde böyle bir durum söz konusu olamaz. Çünkü bu ülkeler coğrafi bakımdan Anadolu ile kıyaslanamayacak ölçüde dış etkilere kapalıdır. Kültürün bir başka önemli bileşeni olan inanç içinde geçerlidir bu. Türkiye Cumhuriyeti'nin İslam dünyasının tek demokratik ve laik ülkesi

olması her şeyden çok Anadolu Yarımadası'nın bu dönüştürücü ve etkilere açık yapısıyla ilişkilidir. Çok farklı etnik kök, kültür ve inanca sahip kişilerin binlerce yıldır birlikte yaşadığı bir coğrafya için kaçınılmaz bir sonuçtur bu ve komşu diğer İslam ülkelerinin neden demokrasi ve laiklik ilkeleriyle tanışamadıklarını açıklayabilir.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyım. Bundan gurur duyuyorum. Ama ben aynı zamanda kendimi Türk ve de Anadolulu Türk Vatandaşı olarak da tanımlıyorum. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının geçmişi henüz bir yüzyılı bile doldurmadı. Türk vatandaşlığında bu geçmiş yaklaşık bin yıla uzar. Oysa Anadolulu Türk Vatandaşlığı bu geçmişi milyonlarca yıl ötelere götürdüğü gibi üzerinde yaşayanları yarattığı, ürettiği, dönüştürdüğü her şeyin sahibi, mirasçısı ve tabii ki emanetçisi kılar. Anlayana

Anadoluluk ruhu tükenmez bir hoşgörü ve özgüven kaynağıdır.

Anadolu Yarımadası geçmiş zamanların öncü bireysel seyyahlarının olduğu kadar, günümüzün kitlesel turistlerinin de uğrak yeridir. Günümüzün en büyük endüstri dallarından biri haline dönüşen ve

milyarlarca kişinin katıldığı turizm olgusu Anadolu'nun da kıyısında bulunduğu Akdeniz çanağında başlamış, gelişmiş ve buradan başka coğrafyalara yelken açmıştır. Doğu ile batı, Asya ile Avrupa kara parçalarının "0" sıfır noktasındaki İstanbul, Yaklaşık 150 yıl önce Avrupa'nın göbeğindeki ve Doğu Ekspresi'nin diğer ucundaki Paris ile birlikte turizmin ilk "Marka" destinasyonlarından biriydi.

Üzerinde yaşadığımız coğrafyayı derinlemesine anlayıp özümsemeden o coğrafyanın bir parçası olmak, o coğrafyayı sahiplenmek olası değildir. Önceleri Anadolu'ya gelen turistler şimdilerde falan-feşmekan Travel Agent aracılığıyla falan-feşmekan Resort Hotel'lere geliyorlar. Türk kahvesi içen turistlerin yerini ekspreso ya da nescafe içenler aldı. Zaten yok sayılmış Türk Hamamları spa'lara hükmen mağlup oldu. Dünyanın en zengin üç mutfağından biri olarak bilinen Türk Mutfağı'nın başına gelen ise tam bir hezimet. Sektörün yaratıcı kanaat önderleri "Disneyland", sektör yatırımcıları vergi indirimi, teşvik vb projeler peşinde koşturuyor. Rehberlik giderek güçleşiyor.

Umarım en kısa sürede Anadolu'ya döner Anadoluluğumuzu ve onun bize verdiği özgüven duygusunu anımsarız.

*Aro Dergi olarak
Cumhuriyetimizin 88. yılını ve
Zurban Bayramınızı
kutlarız...*

KUTLAMA

ipekyolu tesisleri

*Günümüzün modern çizgileri ile birlikte,
tarihin nazik dokusunu da içinde barındıran İpekyolu,
Konya'da misafirlerinizi ağırlayabileceğiniz nezih bir ortam.*

Dağ Turizmi

İsmet ÖZTÜRK, Rehber

Akdeniz iklimi ile İç Anadolu'nun step iklimi arasında bir geçiş alanı oluşturur. Dağ, flora ve fauna bakımından oldukça zengin bir çeşitlilik gösterir.

Baharda Aladağlar, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Aladağlar Milli Parkı;

Jeolojik oluşum süreciyle ortaya çıkan benzersiz yeryüzü yapısı, bölgenin iklimik özellikleriyle birleşerek vejetasyon ve yaban hayat türleri açısından da az rastlanan doğal bir ortama dönüşmüştür.

Aladağlar Milli Parkı, 35° 03'-35°26' doğu paraleli, 37°43' - 37°56' kuzey meridyeninde yer almaktadır. Kayseri, Niğde ve Adana illeri sınırları

Aladağlar Milli Parkı;

Demirkazık Tepesi, Yedi Göller, Hacer Ormanı, Kapuzbaşı Şelaleleri ve Acısu gibi doğal güzelliklere sahip olup, bunlardan Yedigöller, Hacer Ormanı ve Kapuzbaşı Şelaleleri Kayseri ili sınırları içerisinde yer almaktadır.

içerisindedir. Bölge geneli Toros sıradağlarının orta kesiminde bulunan dağlık bir bölge olup, jeolojik ve jeomorfolojik bakımdan ilginç özelliklere sahiptir. Akdeniz iklimi ile İç Anadolu'nun step iklimi arasında bir geçiş alanı oluşturur.

Dağ, flora ve fauna bakımından ol-

dukça zengin bir çeşitlilik gösterir. Aladağlar'ın 54.524 hektarlık bölümü 1995 yılında "Milli Park" ilan edilmiştir.

Kayseri il sınırları içerisinde kalan bölümü 31.358 hektardır. Alan büyüklüğü itibarıyla ülkemizin en büyük milli parkları arasındadır.

Günbatımında Aladağlar, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Aladağlar, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Bölgenin Jeolojik Formasyonu

Aladağlar Milli Parkı, değişik zamanlara ait formasyonlarla temsil edilmekle birlikte en yaygın formasyon mesozoik yaşlı kireç taşlarıdır. Bunun yanında sahada entrüsf volkanizmanın ürünü olan gabro, prikosenit gibi kayalara ve daha genç dönemleri karakterize eden tersiyer ve kuaterner oluklarına da rastlanmaktadır.

Aladağlar Milli Parkı sınırları içinde kalan bölge jeolojik olarak 3. zamanda oluşmuş olup, gerçek anlamda bir **“jeomorfolojik açık hava müzesi”** ‘dir. Altta 2. tabaka olarak serpantin gibi yeşil taşlar grubuna rastlanmaktadır. Yörede bu iki unsura ait değişik morfolojik birimlere rastlamak çok doğaldır. Yörenin belli başlı jeomorfolojik karakteri vadilerle derin bir şekilde parçalanmış olmasıdır. Yine Aladağlar Milli Parkı’nda ülkemiz ölçüsünde önemli yükseltiler olarak beliren tepeler, yapısal nedenlerden dolayı oluşmuştur.

Aladağlar’da buzul morfolojisine ait birçok ize rastlanmaktadır. Özellikle yörede birçok risk göl-

leri ve morenler bu morfolojinin kılavuz şekilleri olarak görülürler. Erciyes’te olduğu gibi Aladağlar’da da IV. zamanın sonlarına doğru şiddetli buzullaşma olmuş ve buzullar topografyada derin izler bı-

rakmışlardır. Buz yalıkları, kilometrelerce uzunluktaki buzul vadileri ve diğer şekilleri burada gözlemek mümkündür. Yükseklerdeki buz yalıklarının içi yaz mevsiminde dahi kalıcı karlarla kaplıdır.

Aladağlar, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Baharda Aladağlar, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Aladağlar, Büyük & Küçük Demirkazık, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Yahyalı Aladağlar, Kapuzbaşı Şelaleleri, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Bölgenin Klimatik Özellikleri

Yöre iklimsel açıdan kendine has özelliklere sahiptir. Yazları sıcak, kışları soğuk ve kar yağışlı olarak tanımlanabilecek bu iklimik yapı yörenin yüksek kesimlerinde kalıcı karların barınmasına imkan tanımaktadır.

Yörede gece ile gündüz sıcaklık farkı oldukça fazla olup, geceleri göllerin donmasına neden olan düşük sıcaklık, gündüzleri 30°C'ye kadar yükselmektedir.

Bu iklimik özellik bölgenin gelişmesinde önemli bir tanımlayıcı durumdadır.

Aladağlar, Orkide - Ophrys lycinia

Bölgenin Vejetasyon Özellikleri

Aladağlar Milli Parkı vejetasyon açısından da çok zengin olup, ormanı oluşturan hakim türler karaçam ve kızılçamdır. Kızılçama geçiş zonunda yer yer bu iki türün oluşturduğu karışık **makilere** de rastlanmaktadır. Karaçam yayılış alanındaki güney bakılı kesimlerde ise **makilik** oluşturmayan sedir; kuzeye bakan ve nem bakımından daha elverişli yerlerde de köknarlara rastlanmaktadır. Orman üst sınırından itibaren "**Alpin zon**" başlar. Bu zonda Alpin çayırları yer almaktadır. Alpin zon ve daha yüksek kesimlerde yükseklik ve eğim konularından kaynaklanan çıplak kayalık kesimlere ulaşılmaktadır.

Dağın büyük bölümü eriyebilen bir kayaç olan kireçtaşıdan meydana geldiği için, karstik mağaraları, gölleri, altından Zamanlı Nehri'nin

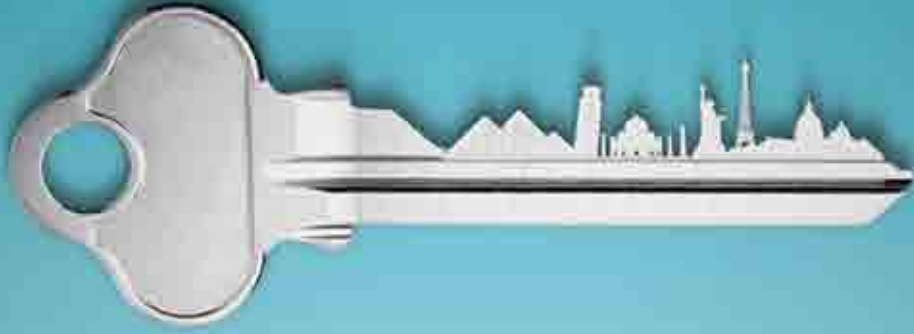

Aladağlar, Kapuzbaşı Şelaleleri

GAYRİMENKULDE ULUSLARARASI DENEYİM

Her türlü yurt içi ve dışı emlak alım-satım işlemlerinizde en büyük yardımcınız.
Müşteriye özel çalışmalar, projelendirmeler, finansal analizler, yatırım raporları...
Hem de kendi dillerinde.

Farkın ve Güvenin Adresi

estate-ant
Foreign Investment & Commercial Company

Tel: 242 322 5250 | Faks: 242 322 2440 | E-mail: info@estate-ant.com

www.estate-ant.com

Aladağlar, Koyun sürüsü, Fotoğraf: İsmet Öztürk

aktığı doğal köprüleri, karstik kaynakları ve jeomorfolojik bakımdan daha pek çok güzellikleri burada görmek mümkündür.

Bölgedeki Yaban Hayat

Yaban hayatı sakinleri olarak yörede yaban keçisi, vaşak, sansar, su samuru, tilki, kurt ve yaban domuzu gibi hayvanlara, kuş türü olarak ur kekligi, kınalı keklık, kartal, doğan, şahin, karga gibi kuşlar ile birlikte küçük kuş türleri de bulunmaktadır. Saha içerisinde bir tanede yaban keçisi ve ur kekligi yaban hayatı koruma sahası mevcuttur.

Aladağlar Milli Parkı ne kadar yaban hayatı ile ilgili ise bir o kadar Dağcılık ve Dağ Turizmi ile de ilgili büyük öneme ve potansiyele sahiptir.

Çoban Köpeği

1960'lı yıllardan beri ülkemizin en önemli kaya tırmanışı ve yürüyüş parkurlarına sahiptir.

Özellikle İtalyan dağcılar Dolomitlere olan benzerliğinden dolayı Türk Dolomitleri olarak isimlendirerek uzun yıllardan

beri buraya yaz-kış turlar düzenlerler.

Kış aylarında yapılan kayaklı turlar, trans geçişler, yazları yine artış göstererek yurt içinden ve dışından binlerce insan tarafından ziyaret edilir.

Sanımemetler Kampyeri, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Aladağlar, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Avcı Mehmet Amca, İsmet Öztürk

Yahyalı Kapuzbaşı Şelaleri, Hacer Ormanı, Emli Vadisi, Sarı Memetler, Sokullu Pınar kamp yerleri, yaylaları ve gölleri ile ünlü Yedigöller Platosu görmeye değer çok güzel yerlerdir.

Yaz ve kış aylarında Demirkazık ve Çukurbağ köylerindeki tesislerden herkes faydalanabilir. Buraya gelen dağcıların ve gezginlerin konaklayabileceği pansiyonlar, Ecemiş Çayı'nın alabalıklarının yenebileceği balık lokantaları bulunur.

Aladağlar denir de burada, Çukurbağda yaşayan, tüm dağcılarının tanıdığı ve onun evinde mutlaka misafir olarak kaldığı, dağcılarının "Avcı Mehmet" amcası, yıllarını dağlara vermiş bu gerçek Anadolu bilgisi insan hala hayatta ve onun

sofrasından yemek yemeyen, evinde yatmayan dağcı yok gibidir.

Dağcılığın yeni başladığı o yıllarda Aladağlara gelen her dağcıya doğa severe evinin kapısını açan, otellerin pansiyonların olmadığı

o yıllarda onun adı Aladağlarda bir efsane olmuştur, tıpkı Yaşar Kemal'in "İnce Mehmed"i gibi... Hikayesi vardır. Sabahlara dek oturup sohbetler yapar, bundan hiç bir zaman sıkılmaz ya da usanmaz. Dağa gelen herkes mutlaka

Çoban & Sürü, Fotoğraf: İsmet Öztürk

Aladağlar Yahyalı Kırasi, Fotoğraf: İsmet Öztürk

bir şekilde onu arar bulur. Dağla ilgili bilgileri alır. Gideceği yolu, rotayı öğrenir.

Tırmanış sonrası dönüşte kazanlarla yörenin kuru fasulyesi pişirilir, tüm dağcılar iştahla sofraya oturur. Yemekten sonra çaylar demlenir, dağ, avcılık derken sohbet kuyulaşır ve gecenin nasıl geçtiğini kimse anlamaz.

Derken ayrılık vakti gelir, vedalaşılır. Sarılır el öpülür. Sırt çantaları ağır gelmez ama Aladağlar'dan, Avcı Mehmet amcadan ayrılmak çok zor ve ağır gelirdi.

Yıllar sonra turizm daha da gelişti, konaklama yerleri, lokantalar açıldı. Herkes dağcılıktan turizmden gelir elde eder oldu. Ancak "Avcı Mehmet" amcanın tarzı ve o güler yüzüyle sahip olduğu misafir-

perverliği hiç değişmedi. Yolunuz düşerse onu mutlaka arayın. Avcı Mehmet amca hala hayatta ve sizlere de anlatacak nice hikayeleri, yenecek lezzetli kuru fasulyesi mutlaka vardır.

Yaz veya kış ya da sonbaharda mutlaka Aladağları görün. Çukurbağ'ın, Demirkazık Köyü'nün mis gibi elma kokan sokaklarında dolaşın. Ecemiş Çayı'nın kırmızı benekli alabalıklarından kendini-

ze bir ziyafet çekin. Koyun, kuzu sesleri arasında yürüyüşler yapın.

Yöre insanları, "Yollar çalışsın, dağlar delisiz olmaz!" derler.

Bir dahaki sefere kadar sizlere veda ediyoruz. Bir yörük çadırında sizleri soğuk bir ayran içmeye bekliyoruz.

Doğaya, dağlara, iyi ve güzele, insana olan sevginiz hiç bitmesin...

Dağcılar

Dağcı Dostlar ve İsmet Öztürk

Cenap Düzgün

Dershaneleri

NEDEN

BU KADAR HAYIR DUASI ALIYORUZ

EDİRNE, SİNOP, DİYARBAKIR, KONYA, AFYON, BURDUR, ISPARTA, vs...
TÜRKİYE'NİN DÖRT BİR YANINDAN

KPSS

hazırlığı için CENAP DÜZGÜN DERSHANESİNE
bir yıl için gelip, kurs sonunda tekrar memleketlerine dönüyorlar.

KPSS
MERKEZ

Şarampol Cd. Tahıl pazarı Mh. No: 86
Muratpaşa Camii Karşısı ANTALYA
Tel : 0242 244 36 26 - 0242 248 21 45

KPSS - AÖF - Y.DİL
SERİK ŞUBE

Hürriyet Cd. Yeni Mh. Mehmet İltar Apt.
Kat: 2 (TEB Bankası Üstü) SERİK
Tel : 0242 722 8 555

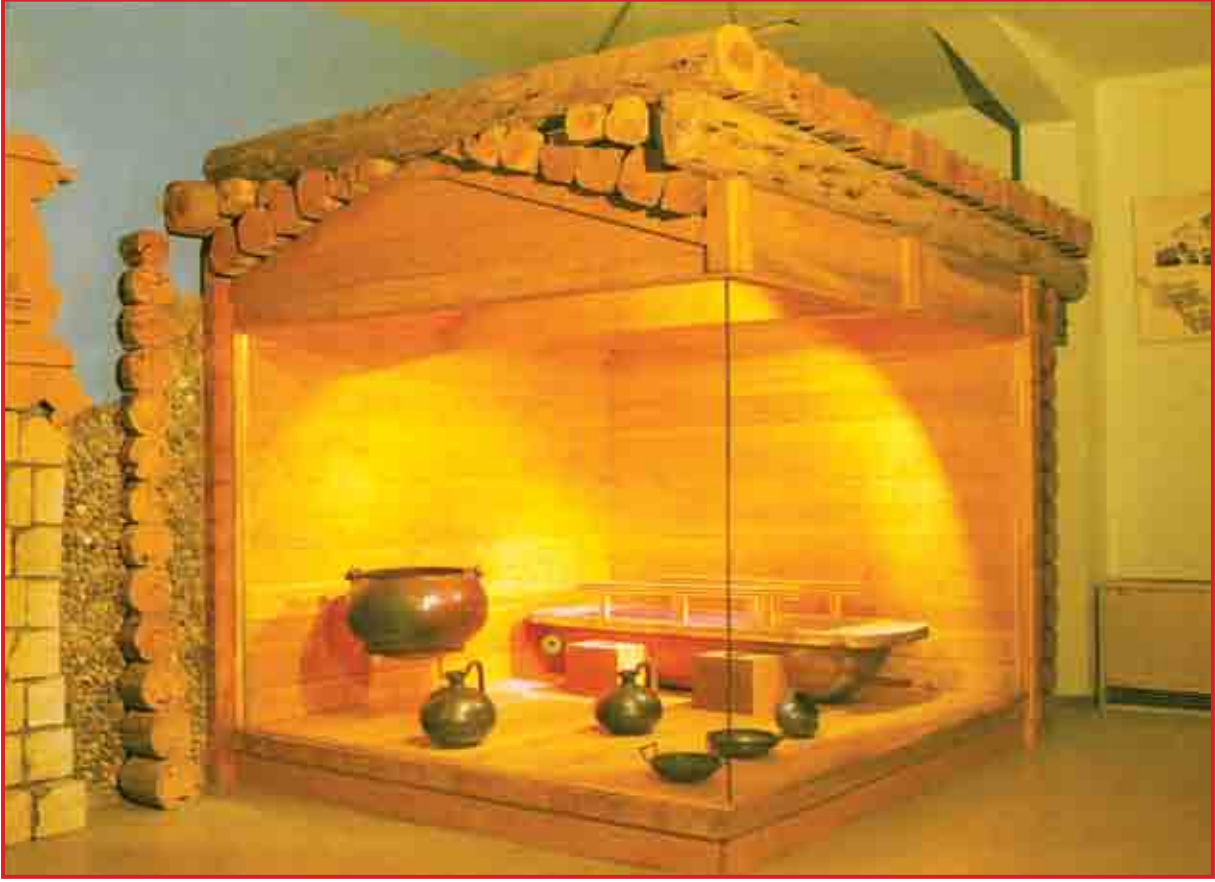
SBS - LYS
ANTALYA ŞUBE **AÇILDI**

Tahıl pazarı Md. 467 Sk.
No: 4 ANTALYA
Tel : 0242 244 33 77 Fax : 0242 244 63 72

www.CenapDuzgun.com.tr

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Hatice TABAK, Rehber

Kral Midas'ın ahşap mezar odasının rekonstrüksiyonu. Gordion. MÖ 8. yy.

Tüm Türkiye'den, Anadolu'nun her köşesinden getirilen arkeolojik eserleri barındıran çok özel bir müzedir Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi.

Ankara güzergahından geçen, Ankara'yı ziyaret eden tüm yerli-yabancı devlet adamı, iş

adamı ve sanatçıların gezdirildiği, tüm tur gruplarının mutlaka uğradığı, V.I.P. bir müzedir.

Anlatılacak çok şey var ama bu müzeyi gezen kişilerdeki en önemli ortak kanı; üzerinde yaşadığımız toprakların; Anadolu'nun ne kadar derin köklere, muhteşem zenginlikte bir tarihi-kültürel varlık hazinesine sahip olduğudur. Rehber gözüyle; bu farkındalığı sağlamak çok önemli bir misyon...

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni yılda en az 400 bin kişi geziyor. Günlük olarak ise, Ocak-Şubat aylarında yaşanan düşüşler haricinde ortalama 1000 - 1500 ziyaretçisi var.

Yılın 365 günü, sabahdan akşama açık. Dini bayramların ilk günleri (yarım gün kapalıdır) hariç, **kapalı olduğu gün yok. Öğle**

saatlerinde de kapanmıyor. (08.30 - 17.00). Giriş bileti ücreti 15.00TL'dir. Müze kartı geçerlidir ve gişeden verilmektedir.

Tarihi yapıları, köklü geçmişi ile bugünlere gelen Anadolu Medeniyetleri Müzesi 19 Nisan 1997 tarihinde İsviçre'nin Lozan kentinde 68 müze arasında birinci seçilerek "**Avrupa'da Yılın Müzesi**" ünvanını elde etmiştir.

Bugün kendine özgü koleksiyonları ile dünyanın sayılı müzeleri arasında yer alan Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde, Anadolu arkeolojik eserleri Paleolitik Çağ'dan başlayarak günümüze

kadar kronolojik bir sırayla sergilenmektedir. Bu da ziyaretçiye önemli ölçüde izleme ve kavrama kolaylığı sağlamaktadır.

Şimdi de bu önemli, zengin koleksiyonlu müzemizin içini dolaşalım.

Müzenin Tarihçesi

Müze Girişi

Ankara'da ilk müze, Kültür Müdürü Mübarek Galip Bey tarafından 1921 yılında, kalenin Akkale olarak adlandırılan burcunda kurulmuştur. Bu müzenin yanı sıra Augustus Mabedi ile Roma Hamamı'nda da eser toplanmıştır.

İleri görüşlü, büyük Atatürk'ün isteğiyle merkezde bir **"Eti Müzesi"** kurma fikri oluşmuş ve diğer bölgelerdeki Hitit eserleri de Ankara'ya gönderilmeye başlanınca geniş mekanlara sahip bir müze binası gerekli görülmüştür.

O dönemin Kültür Müdürü Hamit Zübeyir Koşay tarafından, harap haldeki Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han'ın onarılması müze binası olarak kullanılması önerilmiş, 1938 yılından 1968'e kadar devam eden bir restorasyon çalışması başlatılmıştır.

Bedestenin orta bölümünde yer alan kubbeli mekanın büyük bir kısmının onarımının 1940 yılında bitirilmesi ile eserler yerleştirilmeye başlanmış, 1943 yılında binaların onarımı devam ederken, orta bölüm ziyarete açılmıştır. 1948 yılında Müze İdaresi Akkale'yi depo olarak bırakıp (halen müze

deposu olarak kullanılmaktadır), Kurşunlu Han'ın onarımı tamamlanan dört odasına yerleşmiştir.

Müze yapısı 1968 yılında son şeklini almıştır. Bugün idari bina olarak kullanılan **Kurşunlu Han**'da araştırmacı odaları, kütüphane, konferans salonu, laboratuvar ve iş atölyeleri yer almaktadır, Mahmut Paşa Bedesteni ise teşhir salonu olarak kullanılmaktadır.

Atpazarı olarak bilinen semtte, Ankara Kalesi'nin dış duvarına yakın, yeni işlev verilerek düzenlenmiş bu iki Osmanlı yapısı hakkında birkaç şey; Mahmut Paşa Bedesteni'nin; Fatih Dönemi baş vezirlerinden Mahmut Paşa tarafından 1464 - 1471 tarihleri arasında yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Çeşitli kaynaklarda Ankara sof kumaşlarının buradan dağıtıldığını öğreniyoruz. Yapının planı klasik tipte olup, ortada 10 kubbe ile örtülü dikdörtgen planlı kapalı mekan, karşılıklı yerleştirilen üstü beşik tonozlarla örtülü 102 dükkandan meydana gelen bir arasta ile çevrilmiştir.

Kurşunlu Han ise, yine Fatih Sultan Mehmet dönemi baş vezirlerinden

Müze Kapısı

Mehmet Paşa'nın İstanbul'un Üsküdar semtindeki imaretine vakıf olarak yaptırılmıştır. 1946 yılındaki onarımda II. Murat'a ait sikkeler ele geçirildiğinden, hanın 15. asrın

Müze Bahçesinde Pithoslar

Müze Avlusu

ilk yarısında var olduğunu biliyoruz. Han, Osmanlı devri hanlarının tipik plan karakterinde olup, ortada avlu ve revak sırası ile bunları çeviren iki katlı odalardan oluşur.

Bugün müzeyi oluşturan bu iki yapı, 1881 yılındaki son yangına kadar kullanılmıştır.

Kronolojik Olarak Müze İçinde Gezinti

Müzeye dış kapıdan girildiğinde sağa dönüp, sürekli sağ kolu ta-

Anadolu Medeniyetleri Müzesi Logosu

kip ederek gezeceğiz. Bölümler hakkında kısa tanıtım yazıları ve vitrinler tarih sırasıyla birbirini takip edecektir. Müze ziyareti için en az 2 saat veya daha fazlasını ayırmalısınız.

1. PALEOLİTİK ÇAĞ (MÖ 2.000.000 - 10.000)

Müzedeki, salonun sağ girişindeki ve gezi güzergahındaki ilk bölüm ve buluntular Paleolitik Çağ'a ait olup, bu çağ eserlerinin

en güzel örneklerini veren **Karain Mağarası**'nda, yaklaşık 10,5 metre kalınlığındaki dolgu malzemesi içinde Yontma Taş Çağı'nın bütün evrelerine ait kültür tabakaları ortaya çıkarılmıştır.

Bu tabakalar içerisinde çeşitli taşlardan yapılmış aletler arasında el baltaları, kazıyıcılar, uçlar ele geçmiştir. Kemikten yapılmış aletlerden bızlar, iğneler, süs eşyası gibi kalıntılar da bulunan eserler arasındadır.

Yontma Taş Çağı olarak da adlandırılan Paleolitik Çağ günümüzden yaklaşık 2 milyon yıl önce başlamış ve 10.000 yıl önce son bulmuştur. Bu çağ, ilk insan atalarının ortaya çıkışı ve ilk aletlerin üretimi yoluyla insanlaşma sürecine girişi temsil etmesiyle insanlık tarihinin gelişimi içinde çok önemli bir yer tutar.

Paleolitik Çağ, karakteristik çizimleri ve kültürleriyle Alt, Orta ve Üst olmak üzere 3 evreye ayrılır. Alt, Orta, Üst Paleolitik dönemlere ait taş ve kemik endüstri, fauna, flora ve insan kalıntıları ile sanat yapıtlarının ele geçmesi, Anadolu'nun ne denli yoğun bir biçimde iskan edildiğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bugünkü bilgilerin ışığında, Anadolu Paleolitik Çağ'ın tüm evrelerini, stratigrafik (tabaka-bilim) süreklilik içinde veren tek mağara Karain'dir.

Çeşitli uçlar. Çakmaktaşı. Karain Mağarası. Orta Paleolitik.

2. NEOLİTİK ÇAĞ (MÖ 8.000-5.500)

Müze bu çağa ait eserlere geniş bir yer ve önem verilmiştir.

İnsanlık tarihinde, besin üretimi yanında ilk yerleşik toplumların kurulması ile başlayan dönem Neolitik Çağ adıyla anılmaktadır.

Çağın başlangıcında besin üreticiliğinin bilinmesine karşın pişmiş toprak kapların daha yapılmadığı, bunların yerine sepet, tahta ya da taştan kapların kullanıldığı ilk evre, seramiksiz (Akeramik) Neolitik olarak adlandırılır. Anadolu'da ancak birkaç yerde saptanan bu evre, belirli bir düzene göre inşa edilen yapıları, taş ya da kemik alet ve silahları, süs eşyaları ile ilk yerleşik köy örneklerini vermektedir.

Şehir Planı freski. Sıva üzerine boyanmış bezek. Çatalhöyük. MÖ 6. bin

Eski Yakınoğlu ve Ege'nin en gelişmiş Neolitik Merkezi, Konya'ya 52 km uzaklıktaki Çumra ilçesinin kuzeyinde yer alan **Çatalhöyük**'tür.

Burada yapılan kazılarda saptanan 10 yapı katında da (C14 tarihlenmelerine göre İÖ 6800 - 5700 arası) açığa çıkarılan evlerin ve kentin, bir düzene göre inşa edildiğini görüyoruz.

Bu düzende dikdörtgen planlı evler, avlular etrafında bitişik olarak sıralanmıştır.

Taş temelin bulunmadığı, kerpiçten düz damlı olarak yapılan bu evlerin planları da birbirinin aynıdır. Evler, geniş oturma odası, depo ve mutfaktan oluşmuş, oda içlerinde seki, ocak ve fırınlar bulunmuştur.

Çatalhöyük evlerinin en önemli özelliği duvarlarının boğa başları ve resimlerle bezeli olmasıdır.

Bir Çatalhöyük evi örneğini müze de görmek mümkün.

Büyük çoğunluğu kitle ile ilgili olan bu bezekler özel bir yapıda değil, yapıların Kutsal Alan olarak kullanılan bir bölümünde yer almaktadır. Yüksek kabartma ya da tam plastik olarak işlenen boğa başlarının bir kısmı gerçek boğa başının kille sıvanması ile yapılmıştır.

Duvar resimlerinin yapımında kirli bej kerpiç sıvası üzerine kırmızı, pembe, kahverengi, beyaz ve siyah renkler kullanılmıştır. Herhangi bir motif göstermeyen düz boyalı panellerin, tek ya da çok renkli geometrik bezeklerin, çiçek, yıldız, daire gibi sembolik motiflerin yanı sıra değişik ko-

nulu tasvirler de görülmektedir. Bunlar arasında insan elleri, tanrıçalar, insan figürleri, av sahneleri, boğalar, kuşlar, akbabalar, leoparlar, yabani geyik, yaban domuzu, aslan, ayı gibi hayvanlardan oluşan bezekler ile

Ana Tanrıça Heykelciği. Pişmiş Toprak. Çatalhöyük. MÖ 5750 Ana Tanrıça tahtta oturmakta ve doğum yapan bir kadını betimlemekte. Tahtın iki yanında kutsal hayvanlar yer almaktadır.

manzara ve mimari tasvirlerden bir kentin arkasında püsküren volkan ve başsız cesetleri gagalayan akbabaları kovalayan insanlar önem taşırlar (**duvar resmi örnekleri müzede teşhir edilmektedir**).

Bu kutsal alanlarda **Ana Tanrıça** fikri bereket kültü olarak görülür. Pişmiş toprak yanında taştan da yapılan Ana Tanrıça, genç kız, doğuran kadın ya da yaşlı kadın olarak gösterilir. **Bunlar arasında iki yanındaki leopara dayanmış, doğuran tanrıça özgündür.**

Heykel ya da yüksek kabartma olarak yapılan ana tanrıça tasvirleri yanında pişmiş topraktan hayvan şeklinde adak heykelcikleri de vardır.

Elde yapılan çanak çömlekler Çatalhöyük'te genelde kahverengi, siyah ve kırmızı renklindedir. Çatalhöyük'te ele geçen çeşitli taşlardan, deniz hayvanlarının kabuklarından yapılmış kolyeler, obsidyen aynalar ve makyajla ilgili buluntular o dönem insanının süslenme araçlarını gösteren belgelerdir. Bilinen en eski dokuma parçaları da yine bu kentte ele geçmiştir. Yün, hayvan kılı ya da bitki liflerinden dokunan kumaşların yanı sıra hayvan derilerinin de giysi olarak kullanıldığı duvar resimlerinden anlaşılmaktadır.

Pişmiş toprak ve taştan yapılmış olan geometrik bezekli **damga mühürler** Neolitik Çağ'da mülkiyet düşüncesinin ürünleridir. Çakmaktaşı ve obsidyen çeşitli alet ve silahların, kemik ise bız, iğne, sap gibi eşyaların yapımında kullanılmıştır. Bunlar arasında bir mezar hediyesi olan **kemik saplı çakmaktaşı hançer** (vitrinde teşhir edilmekte) ilginçtir. Bu çağda Anadolu içinde ve komşu ülkelerle ticaret yapıldığını da öğreniyoruz.

Çatalhöyük insanları ölülerini evlerin tabanları altına gömmüşlerdir. Çocuklar oda tabanı altına, yaşlılar tek ya da grup halinde oda içindeki sekilerin altına gö-

mülmekte, yanlarına ölü hediyesi bırakılmaktaydı.

Müzede sergilenen eserlerini göreceğimiz ikinci önemli Neolitik yerleşme yeri Burdur'un 25 km güneybatısındaki **Hacılar**'dır. Burada yapılan kazılarda saptanan IX yapı katında, IX - VI katlar Geç Neolitik (MÖ c. 5700 - 5600) döneme aittir. Taş temel üzerine kerpiçten inşa edilen Hacılar evleri de Çatalhöyük gibi, ancak onlardan daha geniştir.

Duvarlar ve taban kireç sıvalı, kırmızı boyalıdır. Düz damı taşıyan ağaç direkler ve bazı yapıların iki katlı olduğunu gösteren merdivenlere rastlanmıştır. **Ölülerin şehir dışına gömülmesi bakımından Çatalhöyük'ten ayrılır.** Hacılar'da da hemen her evde bulunan kilden tanrıça tasvirleri ayakta ya da otururken gösterilmiştir.

Hacılar'ın iyi pişirilmiş, perdahlı çanak çömlekleri, kırmızı, kahverengi, kırmızımsı sarı renklindedir. Seramikler arasında kırmızı astarlı, çok iyi perdahlı kadın başı biçiminde bir kap ile hayvan biçimli (geyik, domuz, kuş) tören kapları ilginç örneklerdir.

Hacılar insanların tarımla uğraştıkları, bazı bitki kalıntıları ile boynuzun bir tarafına kakılan çakmaktaşı parçalarından yapılmış oraklardan anlaşılmaktadır. Aynı zamanda dokumacılığa işaret eden pişmiş toprak ağırşaklar da ele geçmiştir.

3. KALKOLİTİK ÇAĞ (MÖ 5.500-3.000)

Müze teşhirlerinde de görüleceği üzere, taş aletler yanında bakırın da kullanılmaya başladığı bu dönemin, geç Neolitik devrin bir devamı olduğu **Hacılar, Canhasan, Kuruçay** gibi yerleşim yerlerindeki devamlılıktan anlaşılmakta.

Kalkolitik Çağ'da Erken, Orta ve Geç olmak üzere üç evrede incelenir:

Anadolu'da bugüne kadar tanınan

en gelişmiş Erken Kalkolitik kültür **Hacılar**'da karşımıza çıkmaktadır. Kare ya da dikdörtgen planlı, taş temelli, kerpiç yapılar düz damlıdır. Evler arasındaki dar sokakları ve yerleşmenin etrafını çevreleyen kerpiç koruma duvarı ile Hacılar bir kent görünümündedir. Bitişik düzendeki evlere geniş avludan açılan kapılardan girilir. Evlerdeki geniş mekanlarda küçük bir kutsal alan, ışık, kuyu ve çanak çömlek atölyeleri bulunmaktadır.

Hacılar'da bu çağın en belirgin özelliği, el yapımı, boyalı çanak çömleğin kullanılmış olmasıdır. Hacılar'ın Erken Kalkolitik Çağa ait V - I katlarında (İÖ 5400 - 4750), teknik ve form açısından ileri bir düzeye erişmiş parlak perdahlı, tek renkli çanak çömleklerinin yanı sıra zengin bezeklere sahip boyalı çanak çömlek giderek artış göstermektedir.

Neolitik Çağ'ın devamı olan pişmiş toprak tanrıça heykelciklerinin çoğu oturur durumda ve daha şematik olarak yapılmıştır.

Kalkolitik Çağ'da Anadolu'da ölü gömme adetleri bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Ölüler yerleşim yeri içine veya yerleşim yeri dışına toprak, küp ya da taş sanduka biçimli mezarlara gömülmüş, yanlarına ölü hediyesi olarak çanak, çömlek, süs eşyası ve silahlar bırakılmıştır.

Geç Kalkolitik Çağ'ın Batı Anadolu'daki önemli yerleşme yerlerinden biri de **Beycesultan**'dır. Denizli iline bağlı Çivril İlçesi'ne 5 km uzaklıktaki Beycesultan'da saptanan 40 yapı katından XL - XX'nin (İÖ 4000 - 3000) Geç Kalkolitik Çağ'a ait olduğunu öğreniyoruz. Dikdörtgen planlı kerpiç yapıların bazıları 'megaron' tipini andırmaktadır.

Yapıların içinde duvarlara destek

görevi yapan payeleri, ocak yerleri, duvar kenarlarında sekileri, içleri sıvalı silo/erzak bölümleri bulunmaktadır. Beycesultan'da bir çömlek içinde ele geçmiş olan gümüş yüzük, bakır aletler, hançer parçası ve üç iğne maden aletler bakımından önemli bir grubu oluşturur. Bu çağ seramiği gri, siyah, kahverengi zeminli ya da bu renkler üzerine beyaz geometrik boyalıdır.

Geç Kalkolitik Çağ'a ait olan, İç Anadolu'nun kuzey kesimindeki şimdiye dek bildiğimiz en eski yerleşim yerlerinden **Alişar** ve **Alacahöyük** buluntuları müzede sergilenmektedir. Yozgat'a bağlı Alişar'da yapılan kazılarda 19 - 12 M katları ile Çorum ili, Alaca ilçesindeki Alacahöyük'te yapılan kazılarda 15 - 9. katlarının Geç Kalkolitik Çağ'ın sonuna ait olduğu anlaşılmıştır.

Müzede Doğu Anadolu'nun Orta Kalkolitik Çağı, **Tilkitepe** malzemeleri ile temsil edilmektedir. Van Gölü'nün güneydoğusundaki Tilkitepe'de yapılan kazılarda, obsiden aletler ve hammaddelerin yanı sıra **Halaf Seramiği** olarak adlandırılan boyalı çanak çömleklere de rastlanmıştır.

Diğer bir önemli Kalkolitik Çağ yerleşim yeri olan **Canhasan**'da bu çağın üç evresi (3 - 1. katlar) saptanmıştır. Konya Ovası'nı Çukurova'ya bağlayan doğal yol üzerindeki konumu gereği Canhasan, bu bölgeler arasındaki ticari ve kültürel bağlantıyı sağlayan

Boya Bezekli Küp. Pişmiş Toprak.
Canhasan MÖ 5. Binyılın ilk yarısı.

bir yerleşim yeri durumunda-
dır. Hacılar'a benzer dikdörtgen
planlı evlerin duvarları geometrik
motifli resimlerle bezelidir.

Bakırdan bir bilezik, topuz ya da
asa başı ile bazı bakır parçalar
Canhasan'ın önemli bakır bulun-
tuları arasında yer alırlar.

Bu dönemde Anadolu'nun coğrafi
ve topografik konumu gereği bazı
dış etkiler söz konusu olduğundan,
yoğun bir yerleşim görmüş olma-
sına karşın Anadolu'da bir kültür
bütünlüğünden söz edilemez.

4. ESKİ TUNÇ ÇAĞI (MÖ 3.000-2.000)

Bu çağda Anadolu'da yaşayan
insanlar, bakıra kalay katarak tunç
elde etmeyi ve bu alaşımdan silah,
kap-kacak, süs eşyası üretmeyi
başarmışlardır. Tunçun yanı sıra
bakır, altın, gümüş ve doğal altın-
gümüş alaşımı olan elektumdan
gereksinimlerine cevap veren her
tür türlü eşyayı üretmişlerdir.

Kazılarla ortaya çıkarılan küçüklü
büyüklü yerleşim yerleri, bu çağ
insanlarının, etrafı surlarla çevri-
li şehirlerde oturduğunu göster-
miştir. Bu müstahkem şehirlerin
sıkışık yapılardan oluştuğu gö-
rülmemektedir. Geleneksel Anadolu
mimarisini temsil eden taş temelli,
kerpiç duvarlı evler, dörtgen veya
düzgün olmayan dikdörtgen odalı
olup bu odalarda ocak, fırın ve
sedir vardır.

Beycesultan'daki megaronlar
(tek odalı uzun ev tipi), bu özgün
yapı tipinin uzun devirler boyunca
kullanıldığını ve Orta Anadolu'ya
ne şekilde bağlandığını öğreten
önemli mimari öğelerdendir.

Kalkolitik Çağ'da olduğu gibi, zi-
raatçi ve hayvan yetiştirici olan
bu devir insanları, bundan başka
iki önemli uğraşı da iyi öğrenmiş-
ler ve geliştirmişlerdir. Bunlardan
biri ticaret, öteki maden işçiliğidir.
Ticaret, çeşitli bölgelere yayılmış
olan eserler kanıtlamaktadır. Her

türlü madenin işlenmesi çok iyi
öğrenilmiştir (Altın, gümüş, bakır,
tunç, elektum ve hatta demir).

Madencilikte döküm ve döğme tek-
nikleri kullanılmıştır. Anadolu'nun
değişik yörelerinde ve çoğunluğu
mezarlara ölü hediyesi olarak bira-
kılmış durumda ele geçen zengin
maden buluntuları ile yerleşim
alanlarında açığa çıkarılan maden
döküm kapları, bu alanda erişilen
ileri düzeye tanıklık etmektedir.
Eserlerin nicelik ve nitelikleri bu
çağ insanının yalnız besin üret-
me uğraşı içinde olmadığını, sa-
nat ve madencilikle uğraşanların
da azımsanmayacak bir düze-
ye eriştiğini ortaya koymaktadır.

**Alacahöyük, Horoztepe, Es-
kiyapar, Kültepe, Mahmatlar,
Kayapınar**, hatta Polatlı'da bu-
lunan eserler bunu çok iyi gös-
termektedir. Bu devirde Orta ve
Kuzeydoğu Anadolu'da maden
işçiliğini ziraat kadar önemli olduğu
görülmektedir.

Maden işleme sanatı, özellikle tica-
reti, bu çağda önem kazanmış ve
bu sanatın geliştiği büyük atölyeler
doğu ve kuzeydoğuda yer almıştır.

**Anadolu'da madencilikte bu ge-
lişme olmasaydı, Asur Ticaret
Kolonileri Çağı'ndaki ticareti yo-
rumlamak çok daha zor olurdu.**

Alacahöyük, Eski Tunç Çağı'nda-
ki Anadolu uygarlığının eriştiği üst
düzeye tanıklık eden çok önemli
bir merkezdir. Burada bulunan
zengin mezarlar, taş duvarlarla
çevrili birer dikdörtgen oda biçimin-
dedir. Ölü, dizlerini kamına çekmiş
durumda (hoker) armağanlarıyla
mezarın ortasında yerleştirilmiş,
üzeri ağaç hatırlarla örtülmüştür.
Onun da üzerine toprak serile-
rek düz dam şeklinde sıvanmış
ve bir ölü evi oluşturulmuştur.

Gömü töreninde kurban edilen
boğa başları ve bacakları damın
üzerine bırakılmıştır. Koyun ve
keçi de kurbanlar arasındadır.
Bu kurbanlar ölü yemeği ile ilgili

görülmektedir. Sahibinin bekçisi olarak düşünülen köpek mezarın başına bırakılmıştır. Mezarların kısa ömürlü olmadığı, iki üç kuşak Anadolu'nun bu bölgelerine hakim olmuş prensler tarafından kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Bu mezarlar değişik yapı katlarına aittir. Ölü hediyelerinin çoğunluğunu altın, gümüş, elektum ve tunç eşyalar oluşturur. Kehribar, akik, kaya kristali, demir ve pişmiş toprak olanlar da görülür. Mezarlara bırakılan hediyeler, diadem, gerdanlık, iğne, bilezik, toka, küpe gibi süs eşyaları ile kaplar yanında tunçtan ve altından silahlar, dinsel amaçla kullanılan güneş kursları, geyik ve boğa heykelleri, tanrıça heykelcikleri, sistrumlar eşsiz sanat eserleridir.

Boğa heykeli, Tunç - Alacahöyük, MÖ 3. Binyıl ikinci yarısı.

Kült eşyaları arasında geyik ve boğa heykellerinin birer tanrıyı temsil ettiğini diğer buluntular da kanıtlamaktadır. Daha sonraki çağlarda da önemli bir yer tutan boğa ve geyik kültürünün kökünü bu çağdan aldığı düşünülmektedir. Törenlerde bir taşıyıcı üzerinde sembol olarak kullanılmış olmalıdır.

Din ile ilgili ölü hediyelerinin en güzel örneklerini oluşturan törensel sembollerinin (güneş kursları) çoğu bir çift boğa boynuzu içine alınmıştır, bol ve çeşitli oluşu, mezar sahiplerinin büyük bir törenle

Törensel Sembol, Tunç - Alacahöyük, MÖ 3. Binyıl yarısı.

gömüldüğünü hissettirir. Dövme ve dökme tekniğiyle yapılmıştır.

Alacahöyük'ün en önemli buluntularından olan bu güneş kursu, Ankara'nın da sembolü olup, büyük boyutlu bir örneği Sıhhiye'den Kızılay semtine geçiş noktasında bulunmaktadır.

Tokat yakınlarındaki **Horoztepe**'de bulunan eserler Alacahöyük'tekiler gibi bu devirdeki beylerin zenginliğini, kuzey bölgelerinin madencilikte eriştiği seviyenin yüksekliğini göstermekte. **Eskiyapar, Kayapınar, Mahmatlar** buluntuları hem yapıldıkları malzeme, hem türleri, hem anlamları bakımından bu düşünceyi doğrulamaktadır.

Eskiyapar kazıları, Eski Tunç Çağı'nda bu tür zengin eserlerin Orta Anadolu'da yalnız mezarlara ölü hediyesi olarak bırakılmadığını, evlerde de gömü olarak bulunduğunu göstermiştir.

Törensel sembol, Tunç - Alacahöyük, MÖ 3. Binyıl ikinci yarısı.

Taç, Altın - Alacahöyük, MÖ 3. Binyıl ikinci yarısı.

Orta ve Kuzey Anadolu'da tunçtan mızrak uçları ilk defa bu devirde görülmektedir. Baltaların bazı tipleri ile birlikte, bu silahların Mezopotamya ve Suriye si-

lah tiplerine benzerlik göstermesi dikkati çekmektedir. **Alacahöyük, Alişar, Mahmatlar, Horoztepe ve Dündertepe**'ye kadar bunu izlemek mümkündür. Samsun yakınındaki **İkiztepe** kazılarında ele geçen silah tipleri de bu çağın maden sanatına ışık tutan örnekler vermektedir.

Alacahöyük ve Horoztepe mezarları **Hatti** krallarına, oradaki medeniyet ve sanat eserleri de **Hatti**'lere (o dönemdeki yerli halk) aittir. Müzede sergilenen ve buralarda bulunmuş olan bronz veya bronz üstüne kaplama elektrik süslü boğa veya geyik heykelleri, güneş ve ışınlarının bir arada görüldüğü güneş kursları, güneş kursunun ortasında görülen boğa ve geyik heykelticikleri ile güneşin alt kenarından iki tarafa yükselen boğa boynuzları ile süslü güneş kursları, kadını, bereketin sembolü olan ana tanrıçayı temsil eden kadın heykelticikleri, çocuğunu emziren tunçtan Horoztepe heykeltiği, elektrikten yapılmış başı altın kaplamalı Hasanoğlu heykeltiği ve sistrumların dini anlamları olduğu düşünülmektedir. Bazı tanrı tipleri ve tanrı sembolleri bu çağda belirmeye başlamış olduğu gibi, sistrumların üzerine tünleyen kartal, sonraları çok sevilen bir motif olmuştur.

Bunlar Asur Ticaret Kolonileri ve Hitit Çağında görülen güneş, geyik ve boğa kültürünün, ana tanrıçanın ilk örnekleridir.

Eski Tunç Çağı'nda pişmiş topraktan kap şekillerinin basit olmasının nedeni, bu devirde madeni kapların çok artmış olmasındandır. Devrin son evresinde madeni örnekleri taklit ederek yapılan gaga ağızlı testilerin, sepet kulplu çaydanlıkların, keskin köşeli fincanların ve vazoların sayıları çok artmıştır.

Eski Tunç Çağı'nda Batı Anadolu medeniyetleri, Anadolu'nun her yöresinde olduğu gibi yerel özelliklerine göre alt kültür bölgelerine ayrılmaktadır. Anadolu

Medeniyetleri Müzesi'nde, İç Batı Anadolu Kültürünü, **Beycesultan** eserleriyle, **Yortan** çevresinden getirilen eserler temsil eder.

Eski Tunç Çağı'nın son evresinde Troia bölgesine özgü kap şekilleri, kıymetli madenlerden yapılmış süs eşyaları, İç Anadolu üzerinden Güneydoğu Anadolu'ya uzanan bölgedeki önemli merkezlerle (Beycesultan, Polatlı, Karaoğlu, Bozhöyük, Alişar, Kültepe, Gözlükule, Gedikli) ulaşmıştır. Bunlar II. Troia kültürünün etki alanını göstermesi bakımından ilginçtir. Eski Tunç Çağı'nın son evresinde İç Anadolu'da elde yapılmış tek renkli seramiğin yanında çarkta yapılmış kaplar da görülmeye başlamıştır. Ayrıca, arkeoloji edebiyatında geçiş dönemi "Intermediate" ve "Alişar III" olarak anılan, boya bezekli, el yapısı seramik türü ortaya çıkmıştır.

Eski Tunç Çağı'nda da, Neolitik Çağ'dan beri Anadolu'nun geleneksel mühür biçimi olan damga mühürler kullanılmıştır.

Pişmiş topraktan yapılanların yanında taş malzeme de görülür. Maden çok fazla değildir. Bu dönemde mühürler, mezarlara ölü hediyesi olarak bırakılmaya başlanmıştır.

Anadolu'da eğirme ve dokumacılığın çok ilerlediğini gösteren ve bol örnekleri olan buluntular ise, genellikle süslü olan ağırşaklar, tezgah ağırlıkları ve kirmenlerdir. Bu çağ en zengin örnekleriyle müzede temsil edilmektedir. Yukarıda bahsedilen birbirinden güzel eserleri keyifle ve ilgiyle izleyebilirsiniz.

5. ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI (MÖ 1.950-1.750)

Bu dönemin başlangıcı ile Anadolu için çok önemli bir çağ da başlamış olup, "yazılı tarih" 'e giriş yapılmış, Anadolu'da tarih öncesi diye adlandırığımız dönem sona ermiştir. MÖ 1960 yıllarında Kuzey Mezo-

potamya'daki Eski Asur Devleti, Anadolu ile gelişmiş bir ticaret sistemi kurmuştu. Bu dönemde Anadolu'da büyük grubunu Geç Hattiler'in oluşturduğu feodal şehir krallıkları egemendi. Akkad Çağı'ndan beri Anadolu'nun zenginliğini bilen Mezopotamyalılar Asur'un öncülüğünde kuzey komşuları ile geniş ve sistemli ticari ilişkiye girmişlerdi. **Beraberlerinde Anadolu'ya yabancı olan dillerini, çivi yazılarını ve silindir mühür geleneğini getirmişlerdi.** Böylece, Anadolu İÖ 1950 yıllarından itibaren yazılı tarih çağlarına girmiş oldu. Tüccarlar gidiş ve gelişlerinde ulaşım aracı olarak eşek kervanları kullanıyorlardı. Anadolu'ya gelirken kullandıkları yol; Diyarbakır, Malatya, Urfa, Maraş veya Adana-Toros kapıları idi.

Ticaretin temelini Asur'dan Anadolu'ya getirilen kalay, keçi kılı, dokuma ürünleri, elbise kumaş, süs eşyası, bazı kokular karşılığında satın alınan altın, gümüş eşya oluşturuyordu. Politik veya askeri amaçları olmayan bu tüccarlar yaptıkları iş karşılığında kira ve vergi verdikleri için, Anadolu beylerinden iş yerlerinin, mallarının ve yollarının korunma hakkını elde etmişlerdi.

Anadolu beylerinin oturduğu şehirlerin dışındaki pazar mahallelerine yerleşen tüccarların, sayıları yirmiyeye yakın pazarları "**karum**" vardı. Bunların başında merkez pazar olan **Kültepe**'de aşağı şehirde kurulmuş Kaniş Karum'u gelmekteydi. Anadolu Karumlarının hepsi **Kaniş Karum**'una, o da Asur'a bağlı idi.

Ticaret yapmak amacı ile Anadolu'ya gelen Asurlu tüccarlar Karum'da yerli halk ile birlikte yaşamışlardı. **Yapılan kazılarda açığa çıkarılan tüccarlara ait evlerdeki arşivlerde bulunan çivi yazılı tabletlerin büyük bir kısmı müze içinde korunmaktadır.** Kültepe dışında kazısı yapılan birkaç Koloni Çağı şehrinde de bu tür yazılı belgeler bulunmuştur.

Tabletlerin çoğu dikdörtgen biçimin-

de olan kil parçalarının üzerine, özel yontulmuş kalemlerle çiviye benzer işaret yapılarak, Eski Asur dilinde yazılmış olup, zarflarının üstüne de bir kısım yazı ile birlikte mühürler basıldıktan sonra pişirilerek tamamlanmış, çoğu alışveriş ve ticaret merkezinin yönetimi ile ilgili belgelerdir. Bunlar arasında tüccarlara özel, sosyal içerikli olanlar da vardır.

Koloni Çağında çömlekçi çarkı yaygınlaşmış, **yazılı tarih başlamış** ve Hititler tarih sahnesine çıkmışlardır.

Müze sergisindeki Koloni Çağı'nın eserleri arasında, üzerinde Kaniş Kralı Anitta'nın adı çivi yazısı ile yazılı olan tunç hançeri, Hititçe adı Kubaba olan bereket tanrıçasının fildişi, fayans, kurşun ve pişmiş toprak örnekleri de yer alır.

Müze sergisinde bu çağın sanatı mühürler, heykelcikler, kalıba dökülmüş kurşun tanrı ve tanrı ailesi figürinleri ve törensel içki kapları ile temsil edilmektedir. Kurşun figürinlerdeki tanrıların kıyafetleri, silahları, başlıkları, stil özellikleri Hitit tanrılarıyla karşılaştırıldıklarında, tanrıların başlık biçimi, boynuzları, silahları, kemer ve kısa etekleri Hitit sanatının ta-

nıdığımız özellikleridir.

Ritonlar ise aslan, antilop, domuz, kartal, kedi, çarık ve salyangoz gibi çeşitli biçimlerde yapılmışlardır. **Ayrıca müze sergisinde formlarını Eski Tunç Çağı'ndan alan ve bu çağda en güzel örnekleri vermiş olan, parlak, metal görünümlü gaga ağızlı testiler, çaydanlıklar, çok kulplu iri meyvelikler yer alır.**

Müzedede eserleri bulunan Koloni

obsidyen, kaya kristalinden vazo ve heykelciklerdir. **Fildişi eserler Anadolu arkeolojisinde bu çağdan başlayarak tanınmaktadır.** Acemhöyük ve Kültepe'de kazılarla açığa çıkarılan fildişi eserler buna en güzel örnektir. Müzedede görebileceğiniz ayrıca, Asur Ticaret Kolonileri Çağı eserleri arasında Anadolu'ya komşu olan ülkelerin tarihini aydınlatan mühür baskıları (**bulla**) ile çivi yazılı önemli belgeler de bulunmaktadır.

Silindir Mühür. Serpantin. Kültepe. MÖ 2. binyıl ilk çeyreği.

Çağı Anadolu şehirleri; **Kültepe (Kaniş ve Karumu), Acemhöyük, Alishar ve Boğazköy'dür.** Bunların arasında şehircilik, mimari ve küçük eser çeşitliliği bakımından büyük benzerlikler bulunmaktadır.

Müzedede bu merkezlerde ele geçmiş ve çağın sanatını temsil eden diğer kıymetli malzemeden yapılmış küçük eserler ise mezarlarda veya evlerde bulunmuş olan altın eşya ve takılar, tunç aletler, fildişi,

6. ESKİ HİTİT VE HİTİT İMPARATORLUK ÇAĞI (MÖ 1.750-1.200)

Anadolu arkeolojisinde önemli bir yer tutan ve yine Anadolu tarihine ışık tutan Hitit Çağı buluntularına müzedeki gereken önem ve geniş yer verilerek çok özel eserler sergilenmektedir.

Koloni Çağı'nın son safhalarında, Pithana'nın oğlu Anitta Anadolu'da şehir beylikle-

Zarflı Tablet. Pişmiş Toprak. Kültepe. MÖ 19. yy.

Tekne biçimli törensel kap. Pişmiş Toprak. Kültepe. MÖ 19. yy.

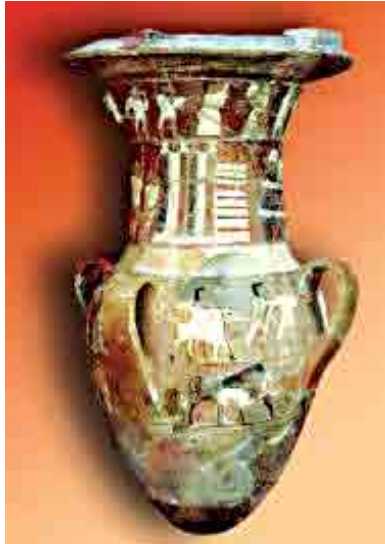
ri halinde yaşayan Hititler'in birleşmesinde ilk adımı atarak, Anadolu'nun merkezi sistemle idare edilen ilk devletini kurmuştur.

Eski Asurlu kolonistler Anadolu'yu terk ettikten bir süre sonra, I. Hattuşili devletin başkentini Neşa (Kaniş)'ten Hattuşa'ya (Boğazköy) taşımıştır. Eski Hitit Krallığı olarak anılan bu dönemde sanat, başta **Boğazköy** olmak üzere **Alacahöyük, Eskişehir, İnandık, Maşathöyük** kazılarının ortaya koyduğu gibi büyük ölçüde Anadolu geleneğine bağlıdır. Sıklıkla kullanılan törensel içki kaplarının (riton) bu dönemde Boğazköy ve İnandık boğalarında olduğu gibi daha büyük boyda yapılarak kullanıldığını görüyoruz.

Asur Koloni Çağı'ndan iyi bilinen kabartmalı vazo yapma geleneği,

Eski Hitit döneminde devam etmiş ve en iyi örnekleri **Eskişehir, İnandık, Bitik** gibi merkezlerde ele geçmiştir. Bu çağa ait olarak ele geçen kabartmalı vazolara daha önceki dönemlerde rastlanılmamıştır. **Kabartmalı motiflerin firizler halinde üzerine yerleştirildiği İnandık vazosu, bu tipin en iyi örneklerindendir.**

Devrin seramik formları arasında büyük boy banyo kapları, matara biçiminde kaplar, süzgeçli kaplar, kantharolar ve çanak içindeki tanrıçalı kült kabı

Kabartmalı Vazo - Pişmiş Toprak, İnandık. MÖ 17. yy ortaları.

özellik gösteren türlerdendir.

Bu dönemin maden sanatını temsil eden örneklerden ikisi Boğazköy'de bulunan, altından yapılmış, oturan tanrıça biçimli kolye tanesi ile Dövk'te bulunmuş tunç tanrı heykelciğidir. Eski Hitit dönemi tasvir sanatında tunçtan yapılan heykelciklerde tanrılar betimlenmektedir.

Politik çekişmeler nedeniyle zayıflayan Eski Hitit Krallığı İÖ II. binin ikinci yarısında, I. Şuppiluliuma döneminde yeniden kuvvetlenmiş ve bir imparatorluk haline gelmiştir. Mısır'la Babil'in yanında Ön Asya'nın üçüncü büyük politik gücünü oluşturmuştur.

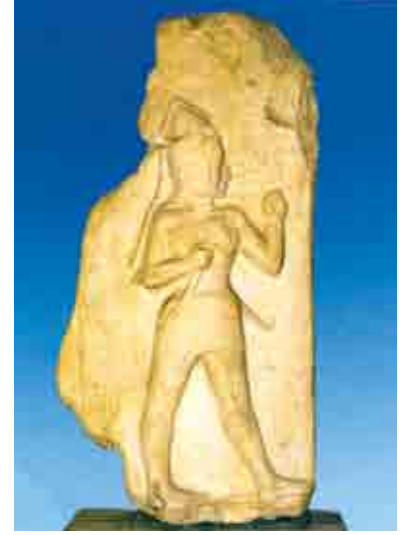
Hitit İmparatorluk döneminden bugüne kalan sanat eserlerinin önemli grubunu Hititler'in başkenti olan **Hattuşa/Boğazköy, Alacahöyük, Eskişehir** ve Anadolu'nun Hitit etkinlik bölgelerinde yer alan merkezlerden ele geçen eserler oluşturmaktadır.

İÖ 1400'lerde başlayan Hitit İmparatorluk dönemi sanatı, kesintisiz olarak İÖ 1200'lerde Hititler'in politik güçlerini kaybedişlerine kadar eserler vermiştir.

Hitit tasvir sanatında işlenen konular **dinsel ve kraliyetle ilgili** olaylardır. Günlük işlerin resmedildiği olaylar bile dinsel törenlerin betimlemeleri içinde yer alır.

Boğazköy'deki Hitit mabetleri ortak özellikler gösterir. Hepsinde büyük bir avlu, çevresinde sıralanmış revaklar ve odalar vardır. Tanrı heykeli kutsal mekandır. Büyük Hitit mabeti, bütün personeli ile büyük bir organizasyonun merkezidir.

Şehir surunun çeşitli kapıları olup bunlar sfenksler, tanrı kabartması ve aslan heykel ve kabartmalarıyla süslenmişlerdir. Kral kapısında Savaş Tanrısı kabartması görülür. Savaş Tanrısı o denli yüksek kabartma olarak yapılmıştır ki eser, heykel görünümündedir.

Savaş Tanrısı kabartması - Kalker, Boğazköy Kral Kapısı. MÖ 14-13 yy.

Şehir surları üstünde yer alan 'Kral Kapısı'nın şehir içine bakan kısmında sol tarafta yer almış, yüksek kabartma olarak yapılmış eser "savaşçı bir tanrıyı" simgelenmektedir.

Hitit tasvir sanatında, taş eserlerden oluşan bir grup da ortostad (dik duran taş sırası)'lardır. Mimaride kullanılan bu taşların tasvirli olanlarına en güzel örnek Alacahöyük ortostadlarıdır. Bu dönemin tasvirli **ortostadları** grup halinde Alacahöyük'ten başka hiç bir merkezde ele geçmemiştir. Ortostadların üzerinde Hitit sanatının diğer eserlerinde görüldüğü gibi dinsel konular işlenmiş olup, **müzenin orta salonunda** sergilenmektedir.

Bu çağda büyük heykellerin, ortostadların yanında aynı üsluba göre altın, fildişi, tunç ve taştan yapılmış küçük tanrı heykelcikleri ve kabartmaları da önemli bir yer tutmaktadır. Hititli tanrıları temsil eden bu eserler, iri badem göz, çatma kaş, iri-kemerli burun ve gülümseyen dudaklarla ifade edilmişlerdir. **Kabartmalarda ise, baş ve ayaklar profilden, gövde cep-heden işlenmiş olup bunlar saf Hititli özelliklerdir.**

Eski Hitit'in mühür geleneği bu çağda da devam etmiş, bunun yanı sıra yüzük ve düğme mühürler de kullanılmaya başlamıştır.

Damga mühür şekillerinde, betimlemelerinde büyük gelişme olmuştur. Bu sanat dalına ait örneklerin üstünde çivi yazısı ile birlikte hiyeroglifin de varlığı bu yazının okunmasına yardımcı olmuştur.

Boğa biçimli kaplar - Pişmiş Toprak, Boğazköy. MÖ 16. yy.

İmparatorluk Çağı'nda kap şekillerinin azaldığı ve teknikte bir gerileme olduğu görülür. Ancak dini işlevi olanların yapımına özen gösterilmiştir. Fırtına tanrısının iki boğasını betimleyen heykel şeklindeki kaplar, kutsal mekanın betimlendiği kap, dinsel içerikli önemli örneklerdir.

Çanak çömlek konusunda dini işlevi olanların yapımına özen gösterilmiştir. Törensel içki kapları bu türün önde gelenleridir. Fırtına Tanrısının iki boğasını betimleyen heykel şeklindeki kaplar bu grubun en özgün yapıtlarıdır.)

Boğazköy'de bulunan yazılı belgelerden biri, Hititler'le Mısırlılar arasındaki Kadeş Savaşı'ndan sonra yapılan ve **Anadolu'nun bilinen ilk yazılı antlaşması olan Kadeş Antlaşması'dır.** Aslı gümüş bir tablete yazılan Kadeş Antlaşması'nın çivi yazılı pişmiş toprak kopyasının parçaları çok önemli belgeler arasındadır.

Diğer önemli belge ise 1986 yılında Boğazköy kazılarında bulunup, müzede sergilenen 23,5 x 34,5 cm ölçülerindeki **çivi yazılı bronz tablet** olup, içeriği sınır düzenlemesi ile ilgilidir. **Bu eser, Anadolu'da**

şimdiye kadar bulunan tek tunç tablettir.

7. GEÇ HİTİT BEYLİKLERİ (MÖ 1.200-700)

Kargamış (Gaziantep), **Zincirli** (Gaziantep), **Aslantepe** (Malatya), **Sakçagözü** (Gaziantep), **Karatepe** (Osmaniye) ve **Tell Tayinat'ta** (Hatay) yapılan kazılarda bu dönemin önemli merkezleri açığa çıkarılmıştır. Ayrıca aynı çağa ait dağınık eserler de birçok yerde bulunmuştur.

Geç Hitit Çağı'nın Anadolu arkeolojisi ve sanatında önemli bir yeri vardır. Çünkü, Hitit sanatını İÖ 700 yıllarına kadar yaşatmıştır.

Hitit İmparatorluğu MÖ 1200'lerde eski güç ve ihtişamını kaybetmiştir ve batıdan gelen Ege Göçlerinin saldırıları ile başta Boğazköy olmak üzere, bütün Hitit şehirleri yakılıp yıkılmıştır. Bu saldırılardan kurtulabilen Hititler güney ve güneydoğu Toroslar'ın dağlık bölgelerine çekilerek tarihte son Hitit Beylikleri çağını yaşamışlardır.

Bundan sonra bir daha merkezi bir Hitit Devleti kurulamamış, Hitit geleneği, bu Hitit Beylikleri tarafından Asurlular'ın sürekli saldırıları ile tarih sahnesinden silindikleri devir olan MÖ 700 yıllarına kadar devam ettirilmişlerdir.

Bu küçük krallıklar MÖ I. binin ilk çeyreğinde, İç Anadolu'nun kuzey ve batısında Frig, Doğu Anadolu'da Urartu, Kuzey Mezopotamya'daki Asur politik güçleri arasında yaşamalarını sürdürmüşlerdir.

Geç Hitit şehirlerinin etrafı sularla çevrili olup kentler, sarayları, caddeleri, anıtsal merdivenleri ve meydanları ile birlikte bir bütün olarak planlanmıştır. Saraylar, çoğunlukla bir avlu çevresine yerleştirilmiş birbirlerini bütünleyen yapılardan oluşmuştur. Hilani adı verilen, girişi sütunlu, dikdörtgen planlı bu yapılar dönemin özgün bir mimarlık örneğidir.

Tablet, Bronz - Boğazköy, MÖ 13. yy. Hitit Kralı IV. Tuthaliya ile Tarhuntaşa Kralı Kurunta arasında yapılan bir sınır antlaşmasının metnidir.

Geç Hitit sanatının önemli özelliklerinden biri mimari ile yontuculuğun birlikte uygulanmasıdır. Sur duvarlarındaki kapılar,

Miğferli askerler, Bazalt - Kargamış. MÖ 8. yy ikinci yarısı.

saray cepheleri kabartmalı taş bloklarla (ortostad) kaplanmışlardır.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde Geç Hitit sanatı taş eserlerde görülmektedir. Malatya yakınındaki **Aslantepe** şehrinin kapısını süsleyen kabartmalar ve iki aslan heykeli, geleneksel Hititli öğeleri yansıtan bir grup olup, üzerinde

Kral Sulumeli'nin büyük tanrı önünde ibadeti. Bazalt. Malatya. MÖ 10-9. yy.

Malatya Beyliği Kralı Sulumeli'nin tanrı ve tanrıçalara içki sunuşu betimlenmiştir.

Güney Anadolu'daki en önemli Geç Hitit şehir krallıklarından biri olan **Kargamış**'ın önemi Mezopotamya ile Anadolu ve Mısır'ı birbirine bağlayan yolların kavşak noktasında bulunmasındandır. **Müzedede en çok eseri bulunan Kargamış**'ın Uzun Duvar, Kral Burcu, Kahramanlar Duvarı ve Su Kapısı olarak adlandırılan kabartmaları müzedeki orijinal durumlarına uygun olarak yerleştirilmiştir. Kabartmalar üzerinde Tanrıça Kubaba için yapılan dinsel törenler, Kargamış Kralı Araras'ın en büyük oğlu Kamanas'ın veliahtlığa atanması sahneleri, savaş arabaları, Asurlular ile yapılan savaşın

Savaş arabası - Bazalt, Kargamış. MÖ 8. yy ikinci yarısı.

zafer sahneleri, tanrı ve tanrıçalar, karışık varlıklar betimlenmiştir. Figürler Asur stiline bir kopyasıdır. Sarayın girişinde bulunan Sakçagözü kabartmalarında Asur ve Arami sanatının etkisi çok kuvvetli olup İÖ 8. yüzyılın sonlarına tarihlenmektedir.

Malatya, Sakçagözü, Kargamış kabartmalarında başı üzerinde kanatlı güneş kursu olan güneş tanrısı ile tanrı şapkasının tepesinde hilal bulunan kanatlı ay tanrısı betimlemeleri, bu devirde de hala güneş ve ay tanrıları kültürünün devam ettiğini gösterir.

Geç Hitit şehir krallıkları kültürünün ortak bir karakteri de **Hitit hiyeroglif** yazısıdır. Artık Hitit çivi yazısının kullanılmadığı bu devir kabartmalarında Hitit hiyeroglif-

lerinin yer aldığı görülmektedir. Kargamış kabartmalarının yanı sıra **müze orta salonunda** sergilenen Andaval kabartmasında, Sultanhanı (Kayseri) ve Köylütolu (Konya) stellerinde bunu görebilmekteyiz.

8. FRİG UYGARLIĞI (MÖ (1.200)-750-300)

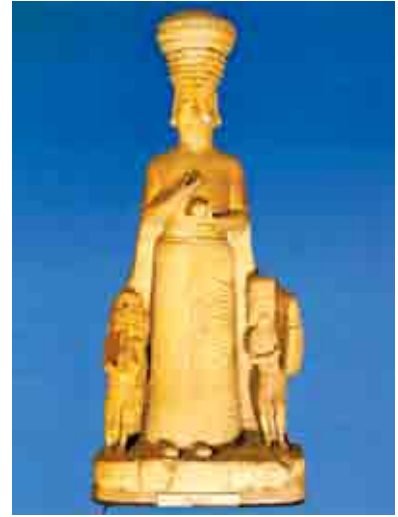
Hitit İmparatorluğu'nun çökmeye başladığı yıllarda Anadolu, Kafkaslar ve Boğazlar üzerinden gelen bazı göçmen grupların etkisi altına girmeye başlamıştı. Batıdan (Makedonya) gelenler '**Bryg**' adını taşıyorlardı ve Marmara Denizi'nin güney bölümüne yerleşmişlerdi. Anadolu'da Phrygler adını alan grup MÖ 10. yüzyıldan başlayarak daha içeriye, **Gordion** yöresine ulaşmışlardı. MÖ 8. yüzyılın ortalarında merkezi bir devlet kuran Friglerin kurucularının Gordios olduğu sanılmaktadır.

Asurluların Muşkili Mita dedikleri oğlu Midas ise önceleri Urartu ve Tabal Krallıkları ile birleşip Asur'a karşı bir koalisyon oluşturmuşsa da MÖ 8. yüzyılın sonlarında doğudan gelen Kimmerlere karşı Asur ile dostluk anlaşması yaparak dikkatini batıya yöneltti. Yunanistan'daki Delphi tapınağına armağanlar yolladı, Lydia Krallığı ile dostluk ilişkileri kurdu. Frig Krallığı en güçlü döneminde batıda Burdur yöresinden, doğuda Amasya'ya, kuzeyde Samsun'dan, güneyde Niğde civarına kadar yayılmıştı. Fakat Kimmer tehlikesi giderek artıyordu. Asur kralı II. Sargon bu göçebelerle yaptığı bir savaşta öldü (MÖ 705). Asur desteğini yitiren Frigler de Kimmerlerin istilalarına maruz kaldı. MÖ 7. yüzyıl başlarında Gordion Kimmerler tarafından yakılarak tahrip edildi.

Frigler bu yenilgilere rağmen Orta Anadolu'nun çeşitli yörelerine dağılarak beylikler halinde bir müddet daha hüküm sürdülerse de sonrasında Lidyalıların egemenliğine boyun eğdiler. Çorum'un kuzeyindeki **Pazarlı** ve eski Hitit başkenti

Boğazköy bu son yerleşim yerlerinden bazılarıdır. Ancak, en güçlü oldukları bölge **Eskişehir** ve **Afyon** civarıydı. Küçük Frigya denilen bu bölgede bulunan Midas kentinin dini açıdan da büyük önemi vardı.

Friglerin çok tanrılı bir dinleri vardı. Güneş Tanrısı Sabazios ile Ay Tanrısı Men bunlardan en tanınmışlarıydı. Ancak Frigler denince akla ilk gelen tanrıça **Kybele**'dir. Anadolu'da Erken Neolitik dönemden beri tapınılan Kybele, Frigler için bir doğa tanrıçası, hatta doğanın bizzat kendisiydi. Frigler bu tanrıçayı o kadar benimsediler ki, tüm ülkelerini Agdistis Dindymene de dedikleri Kybele'nin mülkü saydılar. Bunun sonucunda, aslında bir Anadolu tanrıçası olduğu halde Kybele tarihe bir Frig tanrıçası olarak geçti. MÖ 8-6. yüzyıllar arasında Eskişehir-Afyon arasındaki ovaya tanrıçanın tapınaklarını temsil eden pek çok kaya anıtı yapılmıştı (Kybele, MÖ II. binde Hitit panteonunda "Kubaba" olarak yer almıştır. Bereketi, çoğalmayı temsil eden, genellikle yanlarında aslanla betimlenen ana tanrıça daha sonra Frigler aracılığıyla Sardes üzerinden batı dünyasına, Hellenistik ve Roma çağlarına

Kybele heykeli, Kireçtaşı. MÖ 6. yy ortaları.

geçmiştir). Müzedeki Kybele heykel ve kabartmaları Boğazköy'de, Ankara ve Gordion da bulunmuştur.

Boğazköy'de Friglere ait büyük kale kapılarından birinin ön avlusunda bulunmuştur. Kybele'nin

her iki yanında flüt ve lir çalan çalgıcılar bulunmaktadır. Çağlar boyu Anadolu'da bereketi ve çoğalmayı simgeleyen Ana Tanrıça; polos'u, elbise kıvrımları ve arkaik yüz ifadesi ile Yunan etkisi göstermektedir.

Frig soyluları ölümlerini ya kayaya oyulmuş mezarlara ya da **tümülüs** denen yığma mezar tepelerinin altındaki odalara gömerlerdi. Kaya mezarlarının kimilerinde cephe kabartmalarla süslenmişti. Tümülüslere Gordion, Ankara ve Kerkenezdağ bölgelerinde yoğun olarak rastlanmaktadır. Ankara'dakiler Anıtkabir ve Orman Çiftliği alanı içindedir. Tümülüs geleneği Anadolu'ya yabancıydı ve Frigler tarafından Makedonya'dan getirilmişti. Tümülüslerin en büyüğü Midas'a ait olduğu sanılan 300 m çapında ve 53 m yüksekliğindeki Gordion Büyük Tümülüsü'dür. Büyük toprak tümseklerle örtülü, ardıç ve sedir ağacı gibi kütüklerle yapılmış mezar odalarının ağaç konstrüksiyonu ileri bir teknik göstermektedir. Çok defa toprağa geniş uzun çukurlar kazılıyor, içine tahtadan odalar yapılıyor ve etrafı moloz taşlarla dolduruluyordu. Ölü tahta odaya yerleştirilip ölü hediyeleri konulduktan sonra üstüne çatı örtülüyor ve çatının üzerine büyük taş yığını konuluyordu. Bunun üzerine de toprak veya kil yığılmak sureti ile tümülüs yapılıyordu. Sayıları yüze yaklaşan ve bugün yirmi beş kadarı kazılan tümülüslerin mezar odalarındaki ölü hediyelerinin zenginliği ve çeşitliliği gömülen kişinin önemini belirtmektedir.

Frig kentleri içinde Gordion'un özel bir yeri vardır. Saray yapılarının bulunduğu kesim bir tepe

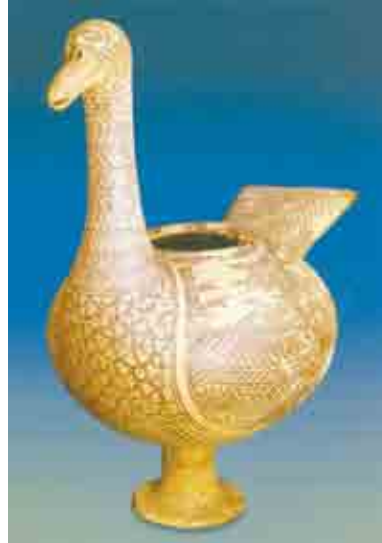

Kral Midas'ın ahşap mezar odasının rekonstrüksiyonu. Gordion. MÖ 8. yy.

üzerine kurulmuştu. Bu yapıların en dikkat çekici özelliği tümünün 'megaron' planlı oluşlarıdır.

Hint-Avrupa kökenli bir dil kullanan Friglerin yazıları tam olarak çözilememiştir.

Frigler dokumacılık, marangozluk ve madencilikte çok ustaydılar. Gordion tümülüslerinde bulunan çivi kullanılmaksızın birbirine geçmelerle tutturulmuş panolar ve mobilyalar, tunç kazanlar ile fibula adı verilen çengelli iğneler ve makara kulplu kaseler Friglere özgü eserlerdir. Aynı çağlarda Doğu Anadolu'da egemen olan ve maden işçiliğinde çok ileri bir düzeye varmış olan Urartular'dan ithal ettikleri tunç kazanlara kendi anlayışlarını katarak yeni bir stil geliştirmişlerdir. Urartular'da kazanların ağız kenarlarında aslan ve boğa başları kullanılmasına karşın Frigler, Asur tipi

Kaz biçimli törensel içki kabı, Pişmiş Toprak, Gordion. Kral ailesinden bir çocuğa ait. P Tümülüsü. MÖ 8. yy sonu - 7. yy başı.

insan başları kullanmışlardır. Ayrıca tahta eşya üstünde oyma ve kakma tekniği ile yapılan geometrik motifler tekniğinin yüksekliğini, Friglerin maden işçiliğinde olduğu kadar ağaç işçiliğinde de çok ileri gittiklerini göstermektedir.

9. URARTU UYGARLIĞI (MÖ 900-600)

Müzenin giriş kat salonunun sonndan bir

önceki teşhir bölümü Urartulara aittir.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi **Erzincan-Altıntepe, Ağrı-Patnos, Van -Toprakkale, Muş- Kayalidere ve Adilcevaz**'da yapılan kazılardan ele geçen eserlerle zengin bir Urartu koleksiyonuna sahiptir.

Urartu toprakları yüksek ve kayalık dağlarla çevrili düzlüklerden, platolardan, dar ve derin vadilerden meydana gelmiştir. Doğu Anadolu'nun sert doğa koşullarına uymak zorunda kalan Urartular hayvancılık ve ziraatte başarılı olmuşlardır. Doğu Anadolu Bölgesi hayvan yetiştirilmesine uygun olduğu kadar ziraate de elverişli ovalara ve zengin maden yataklarına sahiptir. Bölgenin bu doğal zenginlikleri, Mezopotamya kavimlerinin eski zamanlardan beri dikkatini çekmiştir. Bundan dolayı bu topraklar sık sık Asur akınlarına uğramıştır. Bu akınlara

Koç başlı situla, Tunç, Gordion, Büyük Tümülüs. MÖ 8. yy sonu.

ra karşı koymak zorunda kalan Urartular İÖ I. binin başlarında birleşerek merkezi bugünkü Van (Tuşba) olan Urartu Devleti'ni kurmuşlardır. En güçlü dönemlerinde Urartu Devleti'nin toprakları Urmiye Gölü'nden Fırat Nehri Vadisi'ne, Kafkasya'nın güneyindeki Gökçeöl, Aras Nehri Vadisi ve Karadeniz'in doğu sahillerinden Musul'a, Halep'e, Akdeniz'e kadar uzanan geniş bir alanda idi.

MÖ 600 yıllarında kuzeyden gelen Med-İskit akınlarıyla ortadan kalkan Urartu adına ilk defa MÖ XIII. yüzyılda hüküm süren Asur kralı I. Salmanasar'a ait çivi yazılı belgelerde rastlanmaktadır. Urartular ne Sami ne de Hint-Avrupalı ırktandırlar. Urartu dili üzerinde yapılan çalışmalar, bu halkın Hurri dilinin bir lehçesini konuştuğunu ortaya koymaktadır. Hurriiler, Urartu Krallığı'ndan beş yüz yıl önce aşağı yukarı aynı bölgelerde, doğu ve güneydoğu Anadolu'da Antakya'ya kadar uzanan ve Hititler ile çağdaş olan büyük bir medeniyet kurmuşlardır. Urartular, Asur etkisinden kendilerini kurtaramamışlar ve başlangıçta onların dilini, yazılarını kullanmışlardır. Çivi yazısını kullanmış olan Urartular'ın dillerini okumak, ele geçen Asur ve Urartu dillerinde yazılmış iki yazıt ile bu dili çözmek mümkün olmuştur.

Ele geçen Urartu çivi yazılı tabletleri sayıca çok az olup kontrat ve mektuplardır. Urartular'ın en önemli kitabeleri taş levhalar üzerinde bina bloklarında veya kayalar üzerindedir. Bunun yanında Hitit hiyeroglifine benzeyen bir çeşit resim yazısını da kullanmışlardır. Ele geçen Urartu çivi yazılı belgelerde Urartu krallarının kazandıkları zaferlerden, ele geçirdikleri esir ve ganimetlerden, inşa edilen sulama kanalları, kaleler ve mabetlerden söz edilmektedir. Büyük su kanalları, suni göller yapan, araziye sulamada ve bataklıkları kurutmada büyük başarı elde eden Urartular'ın bütün bu özelliklerini Asurlular'ın bırakmış oldukları belgeler de doğrulamaktadır.

Teokratik bir devlet olan Urartu Devleti feodal bir sistemle yönetilirdi. Urartu'nun sınır bölgelerinde, Hitit Devleti'nde olduğu gibi krala bağlı beylikler vardı.

MÖ IX. ve VIII. yüzyıllarda en parlak devirlerini yaşayan Urartular sarp ve kayalık olan bölgenin bayındırlaştırılmasında oldukları gibi

mimarlıkta da usta olduklarını, inşa ettikleri saray ve mabetlerle göstermişlerdir. Yapılarını bu bölgenin coğrafi şartlarına uydurmuşlar, çok güzel işledikleri 20-25 ton ağırlığındaki taşları sarp tepelere çıkararak anıtsal yapılar inşa etmişlerdir.

Tapınak, saray ve yönetim binaları ve çeşitli işlikleri içeren Urartu kaleleri sık kuleli surlarla çevrilidir. Bu yapılar konumları, planları ve yapım teknikleri ile anıtsal mimarlık örnekleridir. **Altintepe, Çavuştepe, Adilcevaz, Kayalidere** ve öteki yerleşmelerde yapılan kazılarda ortaya çıkarılan yapılar, Urartu krallarının yazıtlarında sürekli olarak anlattıkları imar çalışmalarının somut belgeleridir. Özellikle kendilerine özgü tapınakları ve saraylarındaki **çok sütunlu kabul salonları** Urartular'ın mimarlık tarihine getirdiği yeniliklerdir.

Altintepe Tapınağı bu tipi en iyi tanıtan örnektir. Urartu sanatının en önemli özelliklerinden biri de bu anıtsal yapıların duvarlarını süsleyen duvar resimleridir. Canlı ve renkli çeşitli motiflerden oluşan duvar resimlerinde geometrik ve bitkisel motiflerle çeşitli hayvan sahneleri işlenmiştir. MÖ VIII. yüzyılın son yarısı ile VII. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen bu resimler Doğu Anadolu'nun sert doğası içinde gelişen Urartu uygarlığının sanata gösterdiği ilgi hakkında fikir vermektedir.

Çiçek ve geometrik motiflerle oluşturulan kompozisyonlar, kutsal ağacın iki yanındaki kanatlı cinler, kanatlı sfenksler, kutsal hayvanlar üzerindeki tanrılar, hayvanlar arasındaki mücadele ve diğer hayvan sahneleri en çok sevilen konulardır. Bunlar arasında dini motiflerle yalnızca süsleme amacıyla yapılan resimler çoğunluktadır.

Ele geçen kalkan ve miğferler üzerinde ait oldukları kralın adı ile çeşitli insan ve hayvan tasvirleri vardır. Altintepe'de bulunan ve kulp yerlerinde dört boğa başı olan tunç kazan MÖ VII. yüzyıl başla-

rına aittir. Urartu maden sanatının kendine özgü heykelticiklerle süslü tunç kazanları Frigya'ya, Kıta Yunanistan'a ve İtalya'ya ihraç edilmiştir. **Urartu sanatında tunç levha işlemenin önemli bir yeri vardır.** Kemerler, miğfer ve kalkanlar, adak levhaları, koşum takımları, okdanlıklar bu grup içinde sayılabilir. Tunç kemerlerde dikkati çeken özellik simetriye verilen önemdir. Bir başka özellik ise figür ve motiflerin defalarca tekrarlanmasıdır.

Üzeri deri ile kaplanmış küvet biçimli lahit, Tunç. Doğu Anadolu. MÖ 7. yy).

Urartu sanat eserleri arasında önemli bir grubu da **mühürler** oluşturmaktadır. Mühürler üzerinde hayvanlar, karışık varlıklar ve bitkisel motifler bol olarak kullanılmıştır.

Fildişi işçiliği geleneğini Urartular büyük bir başarıyla devam ettirmişlerdir. Çoğu mobilyalara ait olan fildişi parçaları Urartular'ın bu alandaki dikkat çekici özelliğini göstermektedir. Bunlar arasında kuş başlı, kanatlı cinler (griffon), insan yüzleri, geyik kabartması, palmet plakları, kavuşturulmuş

Kanatlı Cin, Fildişi, Altintepe. MÖ 8. yy ikinci yarısı.

iki el biçiminde yapılmış aplike parçalar ve aslan heykelcikleri sayılabilir. Bunlardan üç ayaklı sehpaye ait yatan aslan, Önasya'nın fildişinden yapılmış en büyük aslan heykelciğidir.

Urartu mezarları bırakılan ölü hediyeleri bakımından çok önemlidir. Urartu beylerinin bir taraftan kayaların içine diğer taraftan yerin altına görkemli anıtlar olarak inşa edilen mezar odalarına, ağaç ve taştan yapılmış lahitlere gömülmüş olmalarında Asur krallarının büyük etkisi olmuştur.

10. LİDYA UYGARLIĞI (MÖ 700-300)

Müzenin giriş kat salonunun son teşhir bölümü Lidya dönemine aittir.

Lidya Uygarlığı Gediz (Hermos) Irmağı ve Küçük Menderes (Kaistos) Irmaklarının vadilerini kapsayan bölgedir. Kuzeyinde Mysia, güneyinde Karia, doğusunda Phrygia, batısında ise İonia bölgeleri bulunmaktaydı.

Lidya'da üç kral hanedanı hüküm sürmüştür. Birincisi "Atyadlar", ikincisi "Heraklidler", üçüncüsü "Mermnadlar" hanedanlarıdır. İlk iki hanedan ve bunların kralları hakkında pek bilgi yoktur. Bu iki hanedanın MÖ 2. bin yılın ikinci yarısında hüküm sürdükleri bilinmiyor. Lidyalıların bilinen en parlak dönemi MÖ 700-550 yılları arasındır. Bu dönem aynı zamanda Mermnadlar Hanedanı dönemidir. Lidya adı Mermnadlar Hanedanının ilk kralı olan Gyges'ten itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

Gyges'ten sonra sırasıyla Ardys, Sadyattes, Alyattes ve Kroisos hüküm sürmüşlerdir. Yine Lidyalıların doğudaki Medlerle Kızılırmak yöresinde yaptıkları savaş Alyattes döneminde olmuştur. İşte bu savaş sırasında Miletos'lu Thales **ilk güneş tutulmasını** doğru olarak tahmin etmiştir (MÖ 28.05.585). Lidya'nın insanlık tarihine en büyük katkısı "**sikke**"yi icat etmiş olma-

larıdır. Başkent Sardes'in içinden geçen Paktalos Irmağı'nın alüvyonlarında doğal olarak bulunan altın-gümüş karışımı "elektron" madeninden basılan ilk sikkelerin üzerinde Lidya Krallığı'nın arması olan Aslanbaşı bulunuyordu.

İlk Lidya sikkeleri muhtemelen Alyattes döneminde basılmıştır. Sikke basımının daha iyi bir duruma gelmesi ve elektron yerine altın ve gümüşten ayrı olarak sikke basımı Kral Kroisos zamanında ortaya çıkmıştır.

Lidyalıların Yunanlılarla en fazla ilişki kurdukları dönem Kroisos (560-547) dönemidir. Lidya devletini gücünün doruğuna ulaştıran Kroisos (Karun)'un adı şaşaalı zenginlik ifade eder tarzda, hem Batı kültürlerinde hem de Karun şeklinde Doğu kültürlerinde efsaneleşmiştir. 1960'lı yıllarda Batı Anadolu bölgesinde yapılan kaçak kazılar sonucu yurt dışına kaçırılan kültür varlıkları daha sonra Karun veya Lidya hazineleri olarak tanınmıştır.

Lidya hazineleri adı altında sergilenen eserler altın, gümüş gibi kıymetli madenden yapılmış çeşitli kaplar, takılar, figürinler, mühürler, duvar freskleri ve mermer sfenkslerden oluşur. Bu eserlerin çoğunluğu Uşak Müzesi'nde sergilenmektedir. Burada sergilenen eserleri ise MÖ 6. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenememiz mümkündür.

Lidya sanatı, seçkin Anadolu kültür ürünlerinin mirasçısıdır ve sanatının gelişmişliği, Anadolu geleneğini sürdürmesindendir.

- Müzenin, giriş kat orta salonu taş eserler bölümüne ayrılmış olup, buradan, eserlerin ait olduğu dönemler ve bölümler anlatılırken bahsedilmiştir.

- Müzenin alt katı iki bölüm için ayrılmıştır. İlki "**MÖ 1200'lerden günümüze Anadolu Uygarlıkları**", diğeri ise "**Çağlar Boyu Ankara**" bölümüdür.

11. MÖ 1200'lerden GÜNÜMÜZE ANADOLU UYGARLIKLARI

MÖ II. binin sonlarında, boğazlar üzerinden Anadolu'ya olan Deniz Kavimleri Göçleri köklü değişikliklere neden olur. Anadolu'nun büyük bir bölümüne egemen olan Hitit İmparatorluğu tarih sahnesinden silinir. MÖ I. binin ilk yarısında Anadolu, çeşitli bölgelerde kurulan Geç Hitit, Urartu ve Frig krallıkları idaresi altında kalır. Aynı tarihlerde, Dor göçlerinden nasibini alan Yunanistan halkı ise, adalar üzerinden Batı Anadolu'ya geçerek yerli halkla kaynaşır ve İon Uygarlığı'nın temelini atar. Böylece, ilk koloni yerleşimleri kurulur. Pergelle çizilmiş motiflerin özelliklerini yansıtan bu dönem, "**PROTOGEOMETRİK DÖNEM**" olarak adlandırılır (MÖ 1100 - 950). Yuvarlak motiflerin yerlerini köşeli geometrik motiflere bırakması ile "**GEOMETRİK DÖNEM**" başlar (MÖ 950 - 600).

Sanata süreklilik veren İonya'da, doğu sanatı ile tanışmanın sonucu olarak; gerek heykeltıraşlık, gerek mimari, gerekse seramik sanatında önemli gelişmeler olur. Mimari- de, daha sonraki dev tapınakların temeli atılır. Heykeltıraşlıkta, Proto-geometrik ve Geometrik döneme nazaran insan anatomisi daha gerçekçi verilmeye başlar. MÖ 670

Buhurdanlık, Gümüş - Uşak, İkiztepe. MÖ 6. yy.

yıllarında büyük mermer heykeller yapılmaya başlar. Seramik sanata ise Orientalizan dönemde, Doğu Yunan'ın, hayvan frizli boyalı çanak-çömleği, Anadolu'nun renkliliği seven canlı anlatımı ile devam ettirilir.

Orientalizan Dönemden sonra **"ARKAİK"** Dönemde, yaratılan büyük boy eserlerde bu üslubun bir ölçüde devam ettiği izlenebilir. Bu dönemdeki, Batı Anadolu kültürüne has heykeller ve İon mimari tarzı, Batı Ege'de daha sonra **"KLASİK ÇAĞ"** sanatını etkiler.

MÖ 700-300 tarihleri arasında, Güney-Batı Anadolu'da Karia ve Lykia uygarlıkları vardır. Karyalıların ve Lykialıların Güney-Batı Anadolu'da, özellikle kaya mezarları Anadolu'nun en göz alıcı anıtları arasında yer alır. Orta Anadolu'da ise, Sardes başkent olmak üzere Lidya Krallığı hüküm sürer. Krallık, sınırlarını Kızılırmak'a kadar genişleterek, Frig Krallığı'nı egemenliği altına alır. Bulunduğu konum nedeni ile İon kentleri ile yakınlık kuran Lidya, Efes kentini de hakimiyeti altına alır ve bölgenin en zengin devleti haline gelir.

MÖ 7. yüzyılda ilk madeni parayı basarak tarihteki yerini alır.

Lidya hakimiyeti MÖ 546 yılında Persler tarafından yıkılır ve Anadolu Pers egemenliği altına girer (MÖ 546-334). Bu dönemde Anadolu'da var olan sanatta Pers etkileri görülmeye başlar. Greko-Pers stili sanat eserlerinin yaratıldığı bir ortam oluşur.

MÖ 4. yüzyıl sonlarında, Makedonyalı Büyük İskender, Pers egemenliğine son verir ve MÖ 330-30 yılları arasında süren **"HELLENİSTİK DÖNEM"** başlar.

Ancak, Büyük İskender'in ölümü üzerine, kurduğu bu büyük imparatorluk, iktidar kavgasına giren generalleri tarafından paylaşılır. Anadolu'nun önemli bir kısmı Bergama Krallığı'na bağlanır. Son

Bergama Kralının vasiyeti üzerine, Anadolu'nun batısı Roma egemenliğine girer. Vasiyet yolu ile Roma egemenliğine giren Anadolu, savaştan çok sulh yolu ile Roma'laşır. Ancak, Anadolu'nun geleneksel kültürü yaşatılmaya devam eder. Roma'nın en etkin olduğu dönemde bile, bölgesel özelliklerin ağır bastığı görülür.

Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesiyle, eski bir Yunan kenti olan "Byzantion" 330 yılında, Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti olur ve adı imparatorun adına izafen, "Konstantinopolis" olarak değişir. Bizans sanatı, Anadolu'da gelişen ve bölgesel özellikleri ağır basan Roma sanatı geleneğinin, Hristiyan aleminin getirdiği yeni

unsurların yoğunlaşması ile kişilik kazanır. Bizans Uygarlığının 4. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar yaklaşık bin yılı kapsayan bir yaşamı vardır.

Mavera-ün Nehir batısında yaşayan ve 10. yüzyılda İslamiyeti kabul eden Oğuz Türkleri, İslamiyeti yaymak amacı ile sınırlarını genişletirler. Bizans topraklarına akınlar düzenlenir ve Alpaslan'ın, 1071'deki Malazgirt Savaşı ile Türklere Anadolu kapıları açılır. İznik'e kadar gelen Selçuklu Türkleri burayı başkent yaparlar ve Anadolu, Büyük Selçuklu Devleti'nin eyaleti olur. 1157 tarihinde yıkılan Büyük Selçuklu Devleti'nin yerine, merkez Konya olmak üzere, Anadolu Selçuklu Devleti kurulur.

Çeşitli dönemlere ait sikke koleksiyonundan örnekler.

DEVAMI GELECEK SAYIDA

*Akdeniz'in incisi
Antalya'da
Sunlight Residence ile
Konforlu Bir Yaşam
Sunuyor...*

Yaşam Başladı!

Gürsu Mahallesi 322 Sokak
Villa İpek 16/5 ANTALYA
T: 0242 230 2953
F: 0242 230 2954
info@avrupainsaat.com

www.avrupainsaat.com

Bitkiler

Süleyman DİNGİL, Rehber

Okurlarımızdan gelen genel istek üzerine bu sayıda bölgemizde gördüğümüz bitkilerin bazılarını, hangi aylarda çiçekli olduklarını pratik bir şekilde vermeye çalışacağım.

Biz rehberlerin, bitkilerin çiçekli olduğu zamanlarda anılarımız ve etkilenmelerimiz vardır. Eski hükümet binasının önünde bir ağaç vardı. Botanik adıyla "Bauhinia; Orkide Ağacı" olarak bilinir. Hükümet binası yıkılıp, oradaki yeni düzenlemelerle o ağacın yerinde yeller esti. Mayıs ayında grubumla Cumhuriyet Alanı'na geldiğimde, grubun hepsinin o ağaca doğru koştuklarını ve o ağacın önünde resim çektirdiklerini anımsar durumum.

Son yirmi otuz yılda Antalya'ya ve Türkiye'ye çok çeşitli park bahçe bitkileri, tatil köyü ağaçlamaları için dış ülkelerden süs bitkileri geldi. Bu "Bauhinia" da yabancı bir tür, hatta Hang Kong'un amblemi imiş. Şimdi Antalya'da Mayıs ayında pembe güzel çiçekleriyle birçok caddede görüyoruz onları. Daha önce yine yabancı bir tür olan Katalpa'yı nisan ayında çiçekleriyle caddelerde görüyorduk; el büyüklüğünde yeşil yaprakları ve beyaz çiçekleriyle. Beyaz çiçekler küçük trompete benzediği için hatta trompet ağacı da denir (trompet ağacı, çalısı ayrı). O gerçekten 15-20 cm uzunluğunda beyaz çiçekleri olan, Datura ya da Boru çiçeği de denilen ayrı bir bitki. Katalpa, trompet ağacını da ilk 20-25 yıl önce Troja'da tanıdığım, turistlerin bir kısmının tahta atın resmini çekmeye, bir kısmının da bu trompet ağacının resmini çekmeye koştuklarını anımsar durumum.

Beyaz çiçekleri, uzun fasulye gibi meyveleriyle ilgi uyandıran bir ağaçtı ve hala orada otobüslerin park yerinde bu ağacı görüyoruz. Antalya'da da cadde süs bitkileri arasında sık rastladığımız bir ağaç; ilkbaharda beyaz çiçekleri ve büyük yeşil yaprakları ile karşımıza çıkıyor.

Antalya çevresinde ilkbahara girmeden gördüğümüz, baharın müjdecileri çiçeklerden Anemone (Dağ Lalesi), Kıbrıs Akasyaları -yanlışlıkla mimoza da deniyor-, Geyik Dikeni, Termessos yolunda Ak Asmalar (Clematis) ilgimizi çeken çiçekli bitkiler. Yabancı türlere egzotik türler diyoruz. Fırça Çalısı da bunlardan biri. Kırmızı, güzel, fırça biçimli çiçekleri ile albenili bir bitki; yaz aylarında karşımıza çıkıyor.

Yararlandığım kitapları kaynakçada veriyorum. Bitkilerin hangi aylarda çiçekli olduklarını ağırlıklı gösteren kitap "Was blüht denn da?" Kosmos Naturführer yayınlarından. Rehber meslektaşlarımızın gereksinimlerine yanıt olur diyerek bu makalemi hazırlarken kaynaklara bağlı kalmaya çalışacağım ama orada da görüyorum ki kimileri çiçekli zamanı Ocak ayı gösterirken, kimileri de Haziran

ayını başlatıyor. Örneğin Rizicus Communis (Hint Yağı) bitkisi için "Die Kosmos-Mittelmeer Flora" kitabı çiçekli zamanı Şubat-Ekim yazıyor. "Dereden Tepeden" isimli kitap da Ağustos-Eylül ayını; Davis "Flora of Turkey" kitabı Nisan-Mayıs aylarını veriyor. Kimi kitaplar çiçekli olan üzerinde durmuyor. Bunları irdelemeye kalkışmayacağım. Çünkü bu makalemde bir araştırmaya girişmiyorum. Rehber arkadaşlarım da herhalde bilimsel bir tartışmadan çok kabaca hangi aylarda hangi çiçekli bitkilerle karşılaşılıyorlar ve gezdirdikleri kişilere bu bitkilerin çiçeklerinden de yararlanarak sadece adlarını söylemek isteyeceklerdir. Aklıma gelen ve çevremizde karşılaşacağımız bitkilerin bir kısmını alfabetik sıraya göre yazıyorum ve çiçekli zamanlarını da karşılarına işaretliyorum. Yararlanılması dileği ile...

Bir rehberin nasıl mitoloji sözlüğüne, İlyada Destanı kitabına sahip olması gerekiyorsa birkaç tane de Akdeniz Bitkileri, Anadolu Bitkileri gibi kitapları da sahip olması gerekir. Bu arada Antalya Rehberleri için yayımlanmış Hikmet UĞURLUAY'ın kitabını da hemen burada öneriyorum.

KAYNAKÇA

1. Acartürk R. 1996 Şifalı Bitkiler, Flora ve Sağlığı-mız. Ovak, ANKARA
2. Aichele D. Golte/Bechtle M. Was blüht denn da? Widwachsene Blütenpflanzen Mitteleuropas, Kosmos, 1997 Stuttgart.
3. Bauman, Hellmut, Die greichische pflanzenwelt in Mythos, Kunst und Literatur. Hirmer Verlag München 1986.
4. Baytop T. Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayın No:578, 1994.
5. Davis P.H. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol 1-X Edinburg Univ. Pres, (Ed) 1965-1988 Edinburg, England.
6. Özer A.E. Dereden-Tepeden Doğal ve Yapay Alanlardaki Bitkiler, Eğitim Dizisi 3. Türkiye Orman-cılar Derneği. Ankara Matbaacılık 2006, İstanbul.
7. Polunin O. Baume und Straucher Europas Blv

- Bestimmungsbuch. BLV Verlagsgesellschaft 1980, München-Wien-Zürich.
8. Schönfelder P., Die Kosmos-Mittelmeer-Flora. Franckh'sche Verlagshandlung, 1984, Stuttgart.
 9. Sumbül H. Göktürk, R.S. Işık K., 250 Plants of Belek, Betuyab 1989, Antalya.
 10. Tanker, N., Koyuncu, M., Kurucu S. Ürgüp, Göreme and Ihlara Plants and Landscape. Çankaya Rotary Kulübü 1989.
 11. Tekin, Erdoğan. Türkiye'nin En Güzel Yaban Çiçekleri, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, I. Cilt, 2005. II. Cilt, 2007.
 12. Uğurluay H., Sumbül H., Göktürk, S. Düşen, D., Deniz, İ.G. Pflanzen Führer der Türkei. Wild blumen, Ströucher, Bäume und Nutz-pflanzen. Mart Matbaası, 2006, İstanbul.

Acı Bakla

Lupinus angustifolius

Nisan-Temmuz

Adam Otu

Mandragora autumnalis

Eylül-Kasım

Ada Soğanı

Urginea maritima

Eylül-Kasım

Ak Asma

Clematis cirrhosa

Aralık-Nisan

Ayva

Cydonia vulgaris

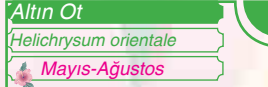
Nisan-Mayıs

Alev Otu

Phlomis lychnitis

Mayıs-Temmuz

Altın Ot

Helichrysum orientale

Mayıs-Ağustos

Asa Otu

Ferula communis

Nisan-Haziran

Ateş Dikeni

Pyracantha coccinea

Mayıs-Haziran

Avize Çiçeği

Yucca filamentosa

Mayıs-Haziran

Ayı Pençesi

Acanthus mollis

Mayıs-Haziran

Aylantus (Kokarağaç)

Ailanthus

Temmuz-Ağustos

Biberiye

Rosmarinus officinalis

Ocak-Aralık

Boru Çiçeği

Datura stramonium

Haziran-Ekim

Cezayir Menekşesi

Vinca roseus

Mayıs-Ekim

Cırlatan

Ecballium elaterium

Mart-Eylül

Çin Güllü
Hibiscus rosa-sinensis
Nisan-Eylül

Çirş Otu
Asphodelus microcarpus
Mart-Haziran

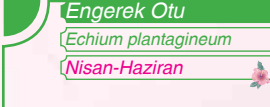
Civit Otu
Isatis floribunda
Mayıs-Haziran

Ebe Gümece
Malva sylvestris
Mayıs-Ekim

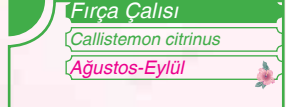
Emzik Otu
Onosma frutescens
Mart-Haziran

Engerek Otu
Echium plantagineum
Nisan-Haziran

Erguvan
Cercis siliquastrum
Mart-Nisan

Fırça Çalısı
Callistemon citrinus
Ağustos-Eylül

Gelin Duvağı
Bougainvillea glabra
Tüm Yıl

Gül Hatmi
Lavatera arborea
Mart-Haziran

Güz Çiğdemi
Colchium baytopiorum
Ekim-Kasım

Havacıva
Alkanna orientalis
Nisan-Ağustos

Hercai Menekşe
Viola arvensis
Mayıs-Ekim

Hint Yağı
Ricinus communis
Nisan-Eylül

Horoz İbliği
Celosia cristata
Şubat-Ekim

Ilgın
Tamarix gallica
Mayıs-Haziran

İğde
Eleagnus angustifolia
Mayıs-Haziran

Karagöz-Kazayağı
Canababatus acinaformis
Nisan-Haziran

Kardelen
Galanthus elwesii
Subat-Nisan

Kartopu
Viburnum opulus
Mayıs-Haziran

Kasımpatı
Chrysanthemum
Ekim-Kasım

Katalpa
Catalpa bignonioides
Haziran-Temmuz

Katır Tırnağı
Spartium junceum
Nisan-Haziran

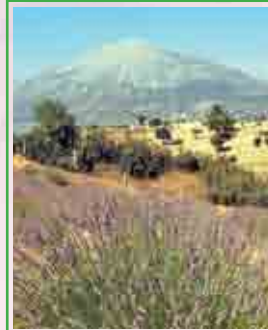
Kevke
Alyssum saxatile
Mart-Haziran

Kirpi Yastığı
Acantholimon acerosum
Haziran-Ağustos

Kuşburnu
Rosa canina
Mayıs-Haziran

Lavanta
Lavandula stoechas
Mayıs-Haziran

Leylak
Syringa vulgaris
Mayıs-Haziran

Manisa Lalesi (Dağ Lalesi)
Anemone coronaria
Şubat-Mart

Manolya
Magnolia grandiflora
Mayıs-Temmuz

Mersin
Myrtus communis
Temmuz

Morsalkım
Wistaria sinensis
Nisan-Mayıs

Mum Çiçeği
Cerinthe major
Mart-Haziran

Noel Yıldızı
Euphorbia pulcherrima
Aralık-Mart

Orkide
Orchis anatolica
Mart-Mayıs

Orkide Ağacı
Bauhinia variegata
Mayıs-Haziran

Oya Ağacı
Lagestromia indica
Temmuz-Eylül

Öküz Dili
Anchusa hybrida
Nisan-Temmuz

Patlangaç
Colutea arborescens
Mayıs-Ağustos

Peygamber Çiçeği
Centaurea antalyense
Mayıs-Haziran

Sarı Safran (Kırbağa Çiçeği)
Sternbergia lutea
Ekim-Kasım

Siğirkuyruğu
Verbascum glomeratum
Mayıs-Ağustos

Siklamen
Cyclamen cilicicum
Eylül-Kasım

Sofora
Sophora japonica
Ağustos-Eylül

Tesbih Ağacı
Styrax officinalis
Nisan-Mayıs

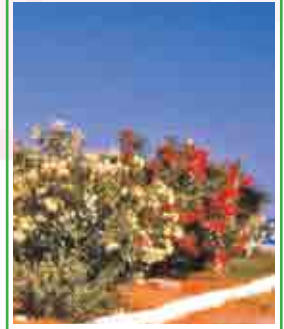
Uzerlik
Peganum harmala
Mayıs-Temmuz

Yılan Yastığı
Dracunculus vulgaris
Nisan-Haziran

Zakkum
Nerium oleander
Haziran-Eylül

Flora Center
Çiçekçilik

Duyguların Şekillendiği Adres

Çiçek, Buket, Aranjman, Saksı Çiçeği,
Çelenk, Ayaklı Sepet, Balıklı Aranjman ve
Peyzaj işleri itina ile yapılır...

Fatih Selçuk

TEBRİK

ANNELER GÜNÜ

ANTORYUM ARANJMAN

ARANJMAN

BAHÇE AKSESUARLARI

BALIKLI ARANJMAN

BUKETLER

CENAZE

GELİN ARABASI

GELİN EL BUKET

GÜL ARANJMAN

KAKTÜS

LALE ARANJMAN

YILBAŞI

ORKİDE ARANJMAN

SAKSI BİTKİLERİ

YAKA ÇİÇEKLERİ

YAPAY ŞİMŞİR AĞACI

www.adhansayki.com

Flora Center Çiçekçilik

Zerdalilik Mah. Cebesoy Cad. 1382 Sk. Emine Balıkcıoğlu Apt. No: 6 / C ANTALYA

Tel: 0242 322 91 52 - Faks: 0242 322 95 66 - GSM: 0532 295 57 13

www.floracentercicekcilik.com - info@floracentercicekcilik.com

Tuna'nın İncisi; BUDAPEŞTE...

Engin MERDAN, Rehber

Avrupa'nın civil civil, en güzel gece ışıklandırılan başkenti, Tuna'nın incisi Budapeşte.

Su hayattır; suyun olduğu her yer tarih boyunca hep insanoğlunun yerleşim yeri olmuştur.

Avrupa'da da insanoğlu ilk çağlardan itibaren nehir boylarına yerleşmiştir.

Nehriyle bu kadar bütünleşen başka bir şehir var mıdır bilemiyorum ama Budapeşte'yi Tuna'sız da düşünemiyorum.

kentten geçer ve 2.888 km'lik yolun sonunda Romanya'nın Köstence Limanı'ndan Karadeniz'e dökülür.

Bütün dillerde ismi aynı... Tuna, Macarca da Duna; Çekçe'de Dunaj; Almanca'da Donau...

Mitolojide nehir tanrısı Danubius'tan gelir ismi. Tüm Tuna üzerinde de 119 köprü bulunur. İşte Budapeşte şehrini de tam ortadan ikiye bölen bu nehir, şehre bambaşka güzellikler katmaya eskiden olduğu gibi bugün de devam ediyor.

Değerli dostlar,

Bu sayımızda ARO olarak yine sizlere dopdolu bir dergi hazırlamak için kolları sıvadık. Benim de çorbada tuzum bulunuyorsa ne mutlu bana... Rotamız; Orta

Tuna Nehri; Avrupa'da batıdan başlayıp doğuya akan tek nehidir.

Almanya'nın kara ormanlar bölgesinden başlayarak 10 ülke 5 baş-

Budapeşte tarihine göz attığımızda, MÖ 1200 yıllarında ilk yerleşimcilerinin Keltler olduğunu görüyoruz. Keltler, bugünkü Kuzey Avrupa'dan kabileler halinde göç ederek sıcak verimli topraklara uzanıyorlar.

Budapeşte - Fotoğraf, Engin MERDAN

Çiftçilikleriyle ve de fiçıyı icat eden millet olarak tarih sayfalarında yerlerini alıyolar.

MS 1. yüzyılda Romalılar buralara gelip Tuna Nehri kıyısında bir garnizon şehri kuruyorlar; adını da "Aquincum" yani "Su Şehri" koyuyorlar.

Bugün Roma şehir kalıntılarını Budapeşte'nin Obuda bölgesinde hala görebilirsiniz; antik tiyatrosu, ilerisinde agorası ile eski ve yeni iç içe görmek mümkün.

5. yüzyılda bu sefer Macarların atası olarak kabul ettikleri Büyük Hun sahneye çıkıyor ve Roma

İmparatorluğu'nu dize getirdikten sonra vergiye bağlıyor. 453 yılında ölmenden önce bıraktığı vasiyetinde Attila;

"Ben ölürsem beni güneşin altına, toprağın altına ve suyun altına gömün." diyor.

Attila'nın bu vasiyeti yakın komutanı tarafından yerine getiriliyor. Attila için som altından bir tabut yapılarak Tuna Nehri'nin bir kolu olan Tisa Nehri'nin yatağı değiştirilip nehrin altına gömülerek vasiyeti yerine getirilmiş oluyor. Daha sonra Tisa Nehri eski yatağına kavuşturulduktan sonra 400 kişiden oluşan muhafız alayı oklanarak öldürülüyor ki, Attila'nın mezarı bir daha bulunamasın. Bugüne kadar birçok kez yapılan araştırmalarda Attila'nın mezarı bulunamamış, ancak 2 sene önce Tisa Nehri yakınlarında bulunan bazı altın parçaları o döneme tarihlenmiştir. Attila'nın ölümünden sonra Macarların yurt edinme sevdaları

896 yılında 7 boy olarak Arpad önderliğinde bugünkü Kafkaslardan yola çıkarak Panonia bölgesi, yani günümüzdeki adıyla Macar Ovası'na gelip yerleşik düzene geçmeleriyle son buluyor.

1000 yılında bugün Macarlar için kutsal sayılan Aziz İştvan, Macar halkı adına Hristiyanlığı seçiyor ve ilk Macar kralı olarak taç giyiyor.

13. yüzyılda Macar krallığı güçlü kara ordusu sayesinde topraklarını genişletip Balkanlara kadar uzanmaya başlıyor.

Bugün Budapeşte'de gezdiğimiz zaman birçok yapının 1896 tarihli olduğuna veya yapılarda 96 sayısına sıkça tanıklık ederiz. Macarların milenyum yılı olan 1896 büyük kutlamalara sahne olmuştur.

Budapeşte; birçok kez yıkılmış, savaşlar görmüş, istila edilmiş, yüzyıllar boyu Viyana'nın gölgesinde kalmış fakat kendine özgü güzelliğiyle, topraklarının

Estergon Bazilikası, Fotoğraf: Engin Merdan

verimliliğiyle de hep güçlü krallıkların hedefi olmuştur.

1241 yılında Moğol istilasında ünlü Macar kralı IV. Bela ülkesini terk etmek zorunda kalmış, bu istilada kızı hayatını kaybetmiş ve daha sonra Tanrıya adakta bulunup istila biter de ülkesine tekrar dönerse ve ona bir kız çocuğu bahşederse tanrıya adayacağına söz vermiş ve Tanrı da bu dileğini yerine getirmiş. IV. Bela da yeni doğan kızına Margit adını vermiş. Bugün Budapeşte'nin en güzel adasının ismi buradan gelmektedir.

Budapeşte 145 yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun da eyaleti olarak kalmıştır.

Macarlarla Türkler 145 yıl birlikte yaşamışlar özgürce, kültürler karışmış ve Osmanlının yapmış olduğu 27 camii, hamamlar, sayısız medreseler şehre ayrı bir güzellik katmıştır. Taa ki 1686 yılında Avusturya ya da diğer bilinen adıyla Habsburglular şehre hakim olana dek. O tarihte 72 yaşında olan Budin valisi Arnavut Abdi Paşa 3 ay boyunca direnmiş ve şehit olmadan şehri teslim etmemiştir.

Bugün, Buda Kalesi'nde Arnavut Abdi Paşa'nın mezarı üzerinde Türkçe ve Macarca **"Burada kahraman Türk askeri yatmaktadır."** yazılı mezar taşı bulunmaktadır. Avusturya hakimiyeti boyunca Macarlar birçok kez özgür kalmak için ayaklanmışlar ve bunun sonucunda da Osmanlıya sığınmışlardır.

1711'deki ayaklanmalarda Macarların çok sevdiği Transilvanya Prensi Ferenc Rakoczi Osmanlıya sığınmış ve ölene dek Tekirdağ'da hayatını sürdürmüştür.

Yine ayaklanmalar sırasında meşhur Macar şairi Şandor Petöfi'ye kulak verelim...

Budapeşte, Zincirli Asma Köprü

Alanı en küçük olan ulusal parkımızın ise, 64 hektarlık alanıyla Dilek Yarımadası Ulusal Parkı olduğunu biliyor muydunuz?

Budapeşte, Kraliyet Sarayı

Şair diyor ki,

*“Özgürlük ve sevdâ,
Bu ikisi gerek bana.
Sevdam için canım feda,
Ancak özgürlük için feda ol-
sun sevdam.”*

Macarların 1848 yılındaki ayaklanmalarında bu sefer Kossuth Lajos, Avusturyalılara karşı mücadelelerin neticesinde mahiyetiyle birlikte Osmanlıya sığınır. Kütahya’da yaşar ve sonrasında ülkesine geri döner.

1867 yılında nihayet Macar krallığı ve Avusturya uzlaşması sağlanır. Bunda Macarlarında çok sevdiği **Kraliçe Elizabeth** yani **Sisi**’nin rolü büyüktür.

1873 yılında Buda, Peşte ve Obuda birleşerek Budapeşte adını alır ve şehir bu tarihten sonra gelişmeye başlar.

1880 yılında yeni bir Parlamento binasının ihtiyacı hissedilir. Görev, açılan yarışma sonucunda Macar mimar İmre Steindlla’ya verilir.

Avrupa’da, Londra’daki Westminster Parlamento binasından

Budapeşte, Teknik Üniversite

Budapeşte, Parlamento Binası

Budapeşte Özgürlük Heykeli, Fotoğraf: Engin MERDAN

sonraki en büyük parlamento binası inşa edilir.

Tam 16.000 kazık çakılır Tuna Nehri'ne... 268 m uzunluğunda ve 130 m genişliğindeki binanın açılışı 1896 kutlamalarında yapılır. Fakat yapının tamamlanması 1902 yılını bulur.

365 tane kubbe ve sivri kuleleriyle Peşte tarafında, Tuna Nehri kıyısındaki bu muhteşem yapı ilk günkü güzelliğini korur adeta.

Tepelikleriyle Buda ve düzlük Peşte'de hangi tarafta olduğunuzu hemen anlayabilirsiniz.

Peşte'de gezerken tam Elizabeth Köprüsü'nün ayağında bulunan meşhur Vaci Utca caddesini gezmek ayrı bir keyif verir insana. Caddenin bir ucunda Vörösmarti Meydanı'nda 153 yıllık Gerbaud Pastanesi'nde oturup tiramisu eşliğinde kahve içmek sizi saray dekoruyla birlikte imparatorluk dönemine götürmeye yetecektir.

Vaci Utca'nın diğer ucunda ise meşhur kapalı hal pazarı bulunmaktadır. Eskiden tren garı olan bina yıkılmaktan son anda kurtulmuş ve yüzyılın başından beri de insanların uğrak yeri haline gelmiştir. Vörösmarti Meydanı'nın altından bineceğiniz sarı metro hattı ile Kahramanlar Meydanı'na (Höşök Tere) kadar gidebilirsiniz.

Kahramanlar Meydanı, yabancı devlet adamlarının başkente ziyaretine geldiklerinde ilk uğradıkları ve saygı duruşunda durdukları meydandır. Macar tarihini bir çırpıda görebileceğiniz bu geniş devasa meydan 1896 yılında hem milenyum anısına hem de o yıl yapılan dünya ticaret fuarı münasebetiyle yapılmış.

Meydanın tam ortasında 36 m yüksekliğinde bulunan sütunun üstünde baş melek Cebrail, hemen sütunun önünde ise Arpad önderliğinde at üzerinde 7 Macar boyu -ki bu 7 boy içerisinde bilinen 3 Türk boyu- tüm haşmetiyle duruyor. Sütunun arkasındaki sağ ve sol revaklarda Macar tarihinde önemli komutan ve kralların heykelleri durmakta. Meydanın hemen arkasında Varosliget yani kent korosu, lunaparkı, hayvanat bahçesi, kışın buz pistine dönüşürülen göl ve Avrupa'nın en büyük kaplıca otellerinden biri bulunuyor. Seçenyi Kaplıcası Barok mimarisi, yerin 970 m altından gelen kaplıca suyu ile yaz-kış dopdolu.

Balıkçılar

Royalpalace

Kahramanlar

Parlamento

Budapeşte Gece

Budapeşte bir kaplıcalar kentidir.

Zira en lüks otellerden biri olan Gellert Hotel de kaplıca suları ile ünlü.

Budapeşte'de gezmek tabii ki bununla da kalmıyor. Buda Kalesi, Kraliyet Sarayı, Gellert Tepesi Buda tarafında gezilebilecek yerler arasında.

Budapeşte'de ulaşım çok rahat, 3 metro hattı var; sarı, kırmızı, yeşil... Kırmızı metro hattı ile Tuna Nehri'nin altından geçiyorsunuz. Bunun yanı sıra sayısız tramvay hatlarıyla şehri bir uçtan bir uca gezmek mümkün. Buda tarafında gezerken tabii ki unutulmaması gereken yerlerden biri de Gül Baba Türbesi.

Budapeşte'nin Roszadomb yani Gül Tepesi mahallesinde hemen Török Utca (Türk Caddesi) üstünde bulunan Gül Baba Türbesi, 1541 yılında Budin seferi sırasında şehit düşen, asıl adı Cafer olan Bektaşî dervişi Gül Baba'dan ismini alır.

Kanuni Sultan Süleyman'ın da katıldığı cenaze merasimi ile buraya defnedilmiş. 1937 yılında Atatürk bir sanduka örtüsü göndermiş ve 1997 yılında da tekrar restore edilerek dönemin cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve kültür bakanı İstemihan Talay tarafından açılışı gerçekleştirilmiştir.

Günümüzde Budapeşte, gündüzleri civil civil kafeleriyle, akşamları da barları ve diskoları ile özellikle Avrupalı ve Macar gençlerin vazgeçilmezleri arasında.

Teknik Üniversitesi ile Budapeşte Üniversitesi de Avrupa'da hatırı sayılır yere sahiptir. Üniversiteler sayesinde Macaristan, Avrupa'nın en çok patenti olan ülkelerin başında bulunuyor.

Avrupa'da yüzyıllar boyu savaştığımız Macarlar, bugün sıcak bir dostluğumuzun yanı sıra kültürel benzerliklerimiz ile de ortak yönlerimizin oldukça fazla olduğu bir ulus.

Macarların meşhur yemeği ya da onların çorba olarak içtikleri

Gulaş'ın aslında kul aşından geldiğini, baharatlarının, turşularının bizim mutfağımızla aynı olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.

Mutfak demişken tabii ki Macar şaraplarını da unutmamak lazımdır. Tokaji şarabı beyaz ve tatlı şarap olarak haklı bir üne sahip. "Kralların şarabı, şarapların kralı!" sözü bunu haklı gösteriyor.

Birkaç önemli dipnot...

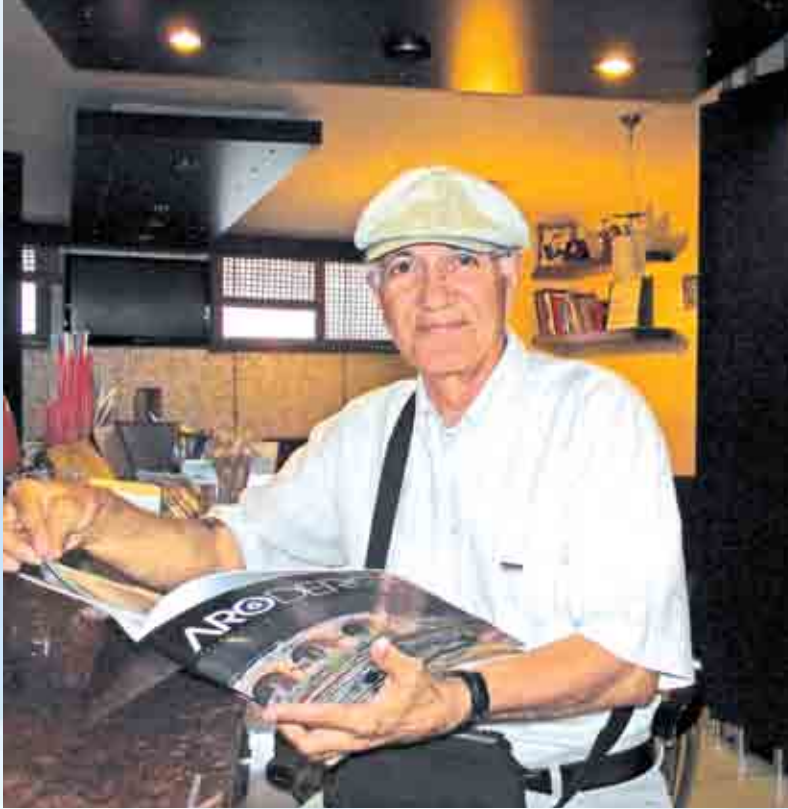
- Para birimi Forint (1 Euro yaklaşık 270 Forint),
- Kredi kartı çoğu yerde geçerli ama kontrol edin,
- Taksilere dikkat; farklı farklı tarifeler ile 4-5 misline seyahat etmeniz mümkün; en iyisi otel resepsiyonundan taksi firmasını telefon ile çağırarak,
- Alışveriş yaparken pazarlık yapılıyor; özellikle turistik yerlerde,
- Dışarda yerel para kullanmanız önerilir; zira kuru düşüktür alabilirler.

Dünyanın başka bir köşesinde tekrar görüşmek dileğiyle...

Rehber Anıları

“Beyaz Bulutlu İçki”

Hikmet UĞURLU, Rehber

Kültür ağırlıklı turların yoğun olarak düzenlendiği 1990'lı yıllar. ABD'den grupların biri geliyor, öbürü gidiyor. 8-10 günlük süre ile Antalya'da ağırlıyoruz konukları; sonra Batı Anadolu gezisi yaparak, İstanbul'da noktıyoruz turları; güle güle diyoruz konuklara.

İlk gün otelde “Hoş geldiniz” ikramı yapılıyor. Adı gibi, kendisi de Kahraman olan sunumcumuz, akşam yemeği öncesi, güzel bir “kokteyl” masası düzenliyor gelen konuklara.

Masada yok, yok! Bilinen içkiler dışında, pek içilmediği için, bir iki bardak da rakı hazırlıyor Kahraman. Konuklar geliyor yavaş yavaş. Rakılara dokunan yok. Soruyorlar, kokluyorlar ve bir “ıııh”

çekip, diğer içkilere uzanıyorlar. Bir ara, uzun boylu, ipince biri yaklaşıyor masaya. Daha sonra 82 yaşında bir kimya profesörü olduğunu öğrendiğimiz konuk, rakıyı soruyor Kahraman'a. “Uluslararası içkimiz.” diyor Kahraman ve herkese yaptığı gibi ona da rakı bardağını uzatarak, “Bir tadına bakın hele, belki seversiniz.” diyor.

Önce kokluyor adam, sonra bir yudum alıyor ve “Oooo, enfes, harika!” diyor. Kahraman, malını satmış tezgahı mutluluğuyla, “Afiyet olsun.” diyerek, gevrek gevrek gülüyor. Birkaç metre öteden konuğumuzu inceliyorum, diğerleri ile sohbet ederken. İkinci kadehi de devirip, üçüncüye uzanırken, konuğun yanına yaklaşıyorum. “Sevdiniz, herhalde.”

diyorum, rakı kadehini kaldırırken. “Çok değişik içkiler içtim, böylesini görmedim. Acaba yemekte de içilir mi?” diye soruyor.

Asıl yemekte, meze eşliğinde daha güzel içildiğini söylüyorum. “Öyleyse bir tane de yemekte alayım, olur mu?” diyerek, son kadehe uzanıyor ve yemekte de onu içiyor. İçimden, “Sarhoş ya da hasta olmasa barı!” diyorum. Ne de olsa şişede durduğu gibi durmuyor rakı.

En azından ben bunu biliyorum. Gözüm, kulağım onda. Keyfi yerinde görünüyor; kahkahalar atıyor, konuşuyor, ha babam konuşuyor. Geceyi kazasız belasız atlatıyoruz.

Ertesi gün... Sabah Antalya Müzesi... Konferans... Öğle yemeği ve Perge antik kenti ziyareti... Dönüşte Kasım ayı yağmurlarından biri arkamızdan koşturuyor. Herkes odasına çekiliyor. Yemeğe daha epey bir süre var. Salonda, görünür bir yerdeki masama oturup, günlük gezi raporumu yazmaya koyuluyorum.

Beyaz Bulutlu İçki, Rakı

Hikmet Uğurlu, A. Zeki Apalı ile birlikte

evet, RAKİ, RAKİ.” diyor, rakıdaki “i” leri uzatarak ve vurgulayarak. Gülümseyerek, “Gel!” diyorum ve otelin 20 m uzağında köşedeki bakkala kadar gidiyoruz. Raftaki rakı şişelerini gösteriyorum. Şaşkınlıkla bakıyor, “Ama, dün akşam içtiklerim beyaz bulutlu gibiydi.” diyor. Açıklıyorum, neden öyle olduğunu. Başını sallaya sallaya dinliyor.

Bir akşam önceki sunumda, ne Kahraman’ın ne de benim aklıma böyle bir şey gelmediği için, anlatıma gerek duymamışız. Garibim de rakının içildiği haliyle satıldığını zannetmiş. “*Beyaz bulutlu içki, beyaz bulutlu içki.*” diyerek girip çıkmadığı dükkân bırakmamış Antalya’da. Hem de delicesine yağın yağmur altında.

Aradan 5-10 dakika geçmiyor, bizim uzun boylu 80’lik delikanlı asansörden paldır küldür inip, dış kapıya yöneliyor; sırtında bedenine dar ve kısa gelen trençkotu ve insanı gülümseten şapkasıyla. Bir anlam veremiyorum. Notlarım ve sonrasında günlük gazeteme dönüyorum. Dışarda yağmur, dörtnala sürdürüyor koşusunu.

Yaklaşık 1 saat sonra, kapı hızla açılıyor. Yağmurdan trençkotunun rengi değişmiş, bizim 80’lik delikanlı, telaşla bana doğru geliyor. “*Eyvah!*” diyorum içimden, “Ne oldu acaba?” Pek hayırlı bir telaş değil bu! Adamın yüzü allak bullak!

“*Mr. Hikmet, Mr. Hikmet!*” diyor (Aslında “*Hak mit*” gibi bir şeyler söylüyor da, ben onu Hikmet olarak algılıyorum, doğal olarak).

- “*Evet, hayırdır bayım, ne oldu?*” diyorum adama. Sırılsıklam olmuş giysilerine aldırmadan, karşımdaki sandalyeye oturuyor.

- “*Yahu*” diyor, “*Girip çıkmadığım dükkân kalmadı, adını unutmuşum, ama renginden dolayı, nasıl olsa görür, tanım diye saatlerdir dolaşıyorum. Hani dün akşam içtiğim “beyaz bulutlu” içki vardı ya! Onu aradım. Hiçbir yerde bulamadım. İçki satan yerlerde bile yok. Nerede satılıyor bu zıkkım şey, Allah aşkına?*”

Bir “*Ohh!*” çekiyorum, derinden.

- “*Haa, aslan sütü, yani rakıdan söz ediyorsun.*” diyorum. “*Evet,*

Avukatınız Diyor ki...

Av. Rafet ASLAN, ARO Hukuk Danışmanı

Öncelikle "rehber" kimdir, bunu irdeleyelim. Rehber, 1618 sayılı Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu'nda "Bakanlıkça verilen rehber belgesine haiz kişiyi" ifade eder. Kanunda tek ve en önemli unsur Bakanlıkça verilen sertifikadır. Dolayısı ile Bakanlıkça verilen bir rehber belgesi olmadığı halde rehberlik faaliyeti içerisinde bulunan her rehber "kaçak" tır.

Peki, hali hazırda sertifikalı, eğitilmiş ve profesyonel rehberlerimiz mevcutken acenteler neden kaçak rehber çalıştırmak istesinler? Bunun birkaç nedeni var. Genelde ilk akla gelen, kaçak rehber maliyetinin daha düşük olmasıdır ama bence asıl ana nedenler;

1. Kontrol mekanizmasının çok sınırlı olmasıdır. Çünkü kontrollerin gerekli sıklıklarla yapılmaması, acentelerin kaçak rehber çalıştırma eğilimini bir nebze de olsa tetiklemektedir.

2. Acentelerin, profesyonel turist rehberlerinin önem ve işleyişini tam kavrayamamış olmaları veya bu bilincin yerleşmemiş olmasıdır.

3. Tur maliyetini düşürme gayretidir. Kaçak rehber çalıştırma kısa vadede acentelere kârlı gibi gözükabilir. Ancak, rehberlik faaliyetinin, bölgenin sanatsal, tarihsel ve kültürel bilgilerini özümseyememiş ve bu işin eğitimini almamış kişilerce verilmesinin uzun vadede Türk turizmine ciddi zararlar vereceği göz ardı edilmemelidir.

Kaçak rehberlik faaliyetinin ülke turizmine verdiği zararlar malumun ilanı niteliğinde olacağından, bu hususta fazlaca söz sarfetmeye gerek duymuyorum. O zaman asıl soruya gelelim; bu sorun nasıl çözülür veya minimize edilir?

Rehberlerin son dönemde sorunları üzerine yazılacak çok şey var ama yerimizin müsaade ettiği kadar başlıktaki sorun üzerine eğilmeye çalışacağım. Bu sorunun çözümü için onu detaylı bir hukuki analize tabi tutmanın büyük faydası olacaktır.

1. Profesyonel rehberlik faaliyeti içerisinde bulunan rehberlerin kaçak rehber hususunda son derece hassas olmaları gerekir. Tespit edilen kaçak rehberlik faaliyeti mutlaka ilgili mercilere bildirilmeli ve rehberlerimiz bu sorumluluğu devamlı taşımalıdır. Kaçak rehber faaliyetine tanık olunması halinde izlenmesi gereken prosedür şu şekildedir:

- Öncelikle kaçak rehberlik faaliyetine tanık olduğunuzda mümkünse, il kültür ve turizm müdürlüğüne telefonla ya da bizzat giderek ihbarınızı iletmelisiniz.

- Olayla ilgili elde ettiğiniz tüm bilgileri (kişi ad, soyad, acente adı, adresi, telefonu, araç plaka vb) içeren ve çift imzalı olan bir şikâyet dilekçesi yazmalısınız. Bu dilekçeyi hem il kültür ve turizm müdürlüğüne hem de ilgili oda/derneğe iletmelisiniz.

- Dilekçedeki imza sahipleri; ihbarda bulunan rehberin yanında Bakanlık veya il kültür ve turizm veya ilçe turizm danışma müdürlüğü yetkilisi ya da turizm polisi veya jandarma veya örenyeri-müze yetkilisi olabilir.

2. Kaçak rehber çalıştırma gayreti içerisinde bulunan acentelere kaçak rehberlik faaliyetinin Türk turizmine uzun vadede ciddi zarar verebileceğini içeren bilgilendirme yazıları ile acentelerin bu hususta bilinçlenmesi sağlanabilir.

Şimdi yukarıda açıkladığım faaliyetlerin tespiti halinde rehberlerin dayanak olarak belirteceği ilgili kanun ve maddelerini sıralayalım:

1618 sayılı kanunun 30/2 maddesi gereğince

Madde 30 - (Değişik: 5571 - 28.12.2006 m.9)...

Bakanlıktan belge almaksızın rehberlik faaliyetinde bulunanlar hakkında, bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

Ayrıca bu fiil TCK 526/1 maddesi-

nin de ihlali manasına gelmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun **Madde 526** - (Değişik 1. fıkra: 2248 - 12.6.1979)

Yetkili makamlar tarafından adli işlemler dolayısıyla ya da kamu güvenliği ve kamu düzeni veya genel sağlığın korunması düşüncesiyle kanun ve nizamla aykırı olmayarak verilen bir buyruğu dinlemeyen veya bu yolda alınmış bir önleme uymayan kimse, eylem ayrı bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve bin liradan üçbin liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılır.

1618 sayılı kanunun 10 ve 27 maddesi **Madde 10** - (Değişik madde ve başlığı 5571 - 28.12.2006 m.6) Seyahat acenteleri aşağıdaki hususlara uymak zorundadır:

a) Turlarda veya sadece tek bir otelde konaklamayı ve konaklanacak otele ulaşımı içerenler hariç olmak üzere paket turlarda; paket tur veya tur başına kırkbeş kişiye kadar en az bir rehber bulundurmak; tek araç kapasitesi kırkbeş kişiyi aşan araçlarda bir rehber bulundurmak; turistlere, rehberler dışında herhangi bir kimse vasıtasıyla Türkiye'nin tarihi, doğası, kültürü ve turizmi ile ilgili rehberlik faaliyeti niteliğinde bilgi vermemek.

Madde 27 /1-a

Bu Kanunun 10 uncu maddesinin (a) veya (f) bendinin ihlali halinde binbeşyüz Türk Lirası para cezası uygulanır (Bu maddede belirtilen idari para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır).

Sağlıcakla kalın.

ELIS KAPADOKYA HAMAM TURKISH BATH

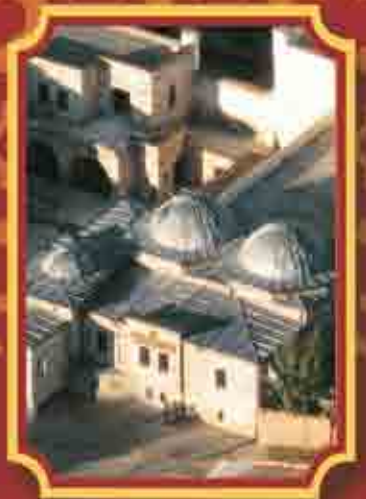
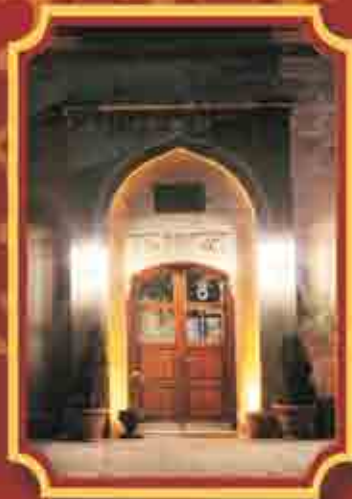
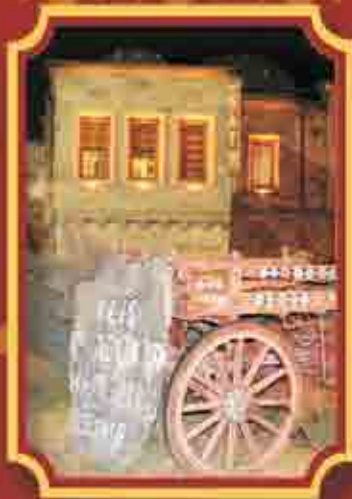
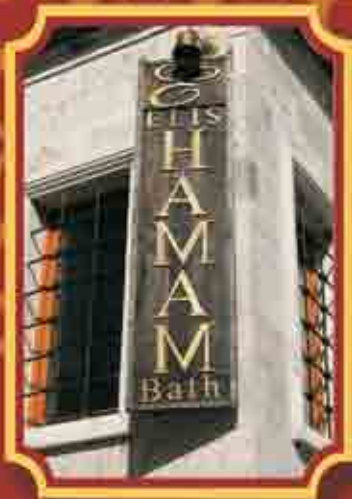

ARO

üyelerine

SÜRPİZ
HEDİYELER

**Kusursuz bir mekan,
deneyimli bir ekip ve
Geleneksel
Hamam
Sefası...**

Elis Kapadokya Hamam Göreme

Göreme Tourism and Development Cooperative Complex TR- 50180 Göreme, Nevşehir Tel: 0384 271 29 74-75 Faks: 0384 271 29 73

www.elishamam.com info@elishamam.com

Ahilik Haftası'na Coşkulu Kutlama!

AESOB tarafından bu yıl 15'incisi düzenlenen Ahilik Kültür Haftası, dolu dolu geçti. İlk kez bu kadar coşkulu kutlanan hafta, ilçelerde de halkın yoğun katılımıyla gerçekleşti.

Antalya Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği (AESOB) tarafından bu yıl 15'incisi düzenlenen Ahilik Kültür Haftası etkinlikleri, esnaf ve sanatkâra yaraşır etkinliklerle kutlandı. AESOB Başkanı Abdullah Sevimçok'un esnafla, halkla bütünleşen bir kutlama düşüncesi gerçek oldu. Kutlamalar, protokol konuşmalarının dışına çıkarak, birlerce kişinin katıldığı etkinliklerle tamamlandı. İlk kez bu yıl AESOB tarafından kutlamalar ilçelerde de yapıldı.

19-23 Eylül tarihleri arasında yapılan kutlamalar, Kaleiçi'nde Ahi Yusuf Türbesi'ni ziyaret ile başladı. Ziyarete, Kültür ve Turizm İl Müdürü İbrahim Acar, Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürü Rıdvan Köseoğlu, AESOB Başkanı Abdullah Sevimçok ve oda başkanları katıldılar. Türbenin avlusunda Muratpaşa Müftüsü Celil Karaca'nın duasının ardından, protokol ve oda başkanları türbeyi ziyaret ettiler.

Kutlamalar daha sonra AESOB tarafından düzenlenen fotoğraf, otantik hediyelik eşya yarışmasına katılan eserlerin yer aldığı Güzel Sanatlar Galerisi'ndeki sergi açılışı ile devam etti. Sergilerin açılışının ardından AESOB heyeti, vali Dr. Ahmet Altıparmak ve Garnizon Komutanı Tuğgeneral Kemal Korkmaz'ı makamında ziyaret etti.

Ahilik Kaftanı

Vali Dr. Ahmet Altıparmak'a etkinliklerin düzenlenmesine verdiği destek için teşekkür eden AESOB Başkanı Abdullah Sevimçok, vali Altıparmak'a Ahilik Kaftanı giydirerek, çiçek, plaket ve Elmalı'da bir usta tarafından elde yapılan kahve değirmeni hediye etti.

Ahi Evran Heykeli

Ahilik Haftası kutlamalarının akşam bölümünde ise Sobacılar Çarşısı'ndaki Ahi Evran Meydanı'na AESOB tarafından yaptırılan Ahi Evran Heykeli'nin

açılışı yapıldı. Heykelin açılışında konuşan AESOB Başkanı Abdullah Sevimçok, Antalya'nın ilk sanayisinin Sobacılar Çarşısı olduğunu belirterek, "Buradaki meydana Büyükşehir Belediyesi tarafından Ahi Evran Meydanı ismi verildi. Biz de bu meydana yaraşır nitelikte Ahi Evran'ın heykelini yaptırarak, Antalya'da esnaf ve sanatkârın bir meydanı oldu. Bundan sonra bazı etkinliklerimizi burada yapacağız." dedi.

Esnafın Arasında Etkinlik

Ahilik Kültür Haftası'nın resmi kutlama programı ise Kalekapısı'nda yapıldı. Halkın yoğun ilgi gösterdiği kutlamalara vali Dr. Ahmet Altıparmak, milletvekili Gökçen Enç, Muratpaşa Kaymakamı Fatih Kocabaş, Muratpaşa Belediye Başkanı Süleyman Evcimen, Kepez Belediye Başkanı Hakan Tütüncü, Döşemealtı Belediye Başkanı Nurettin Tursun, kurum müdürleri, oda başkanları ve esnaflar katıldı. Törenin açılış konuşmasını yapan AESOB Başkanı Abdullah Sevimçok, bu yıl Ahilik kutlamalarını daha geniş kitlelerle buluşturmayı amaçladıklarını söyledi.

800 Yıllık Kültür

Ahilik Teşkilatı ve Ahi Evran hakkında bilgi veren Başkan Sevimçok, "Ahilik Teşkilatı'nın kurucusu

Ahi Evran, Azerbaycan'ın Hoy şehrinde doğarak Anadolu'ya yerleşen, döneminin önder kişilerinden biriydi. 800 yıllık bir kültür olan bu teşkilat, bugün esnaf ve sanatkarların bağlı olduğu odaların temelini oluşturmaktadır. Ahilik sadece ekonomiyle ilgili bir yapılanma değildir. Bu teşkilat iyi usta yetiştirmenin yanında iyi bir insan yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bunun için burada yetişen bir usta toplumun güvenilir kişileri arasında yer alırdı. İşte biz böyle bir örgütlenmeden geliyoruz.” diye konuştu.

Örgütlenmek Önemlidir

Antalya Valisi Dr. Ahmet Altıparmak ise esnaf teşkilatlanmasının temelinin 1000 yıl önce atıldığını ifade etti. Altıparmak, “Örgütlenme, bir meslek için çok önemlidir. Bugün esnaf örgütlerinin daha aktif olmaları gerekir. Etiketten, hijyen kontrolüne kadar belediyelerle birlikte hareket edilmesi gerekir. Şehrimizdeki esnaflarımızın düzgün insanlar, işinin ehli insanlar olduklarından eminim. Ancak esnafın birinin olumsuz bir hareketi, kötü bir koku gibi etrafı kirletir. Bunun için esnaflarımızın işlerini özenle yapmalarını, ilgili kuruluşların ve odaların da denetime özen göstermelerini istiyorum.” dedi.

Coşkun Sabah Coşturdu

Gecede, bundan yüzyıllar önce uygulanan ve ustalığa geçen bir esnaf için düzenlenen “Şed Kuşatma” töreni temsili olarak sahnelendi. AESOB Tiyatro Gurubu tarafından hazırlanan “Bakan” isimli tiyatro oyunu da törene katılan vatandaşları kahkahaya boğdu.

Törenin finalini ise ünlü sanatçı Coşkun Sabah yaptı. Birbirinden güzel parçaları ile alanı dolduran kalabalığı coşturan sanatçı, halka unutulmaz bir akşam yaşattı. Eski ve yeni şarkılarını seslendiren Coşkun Sabah, böyle bir gecede Antalyalılarla kendini buluşturan AESOB Başkanı Abdullah Sevimçok’a teşekkür etti.

Haberler

Görev Değişikliği

Yönetim Kurulu'na istifasını sunan başkan yardımcısı Oktay Tilki'nin yerine dergi genel yayın yönetmeni ve üye A. Zeki Apalı oybirliği ile seçildi. Yönetim Kurulu üyeleri arasında da yeni bir iş bölümü çalışması yapıldı.

24.08.2011 tarihinde yapılan yönetim kurulu toplantısının ardından üyeler, iftar yemeğinde bir araya geldi.

Ziyaret

26 Ağustos 2011 tarihinde CHP Antalya Milletvekili Yıldıray SAPAN ARO'yu ziyaret etti.

Ayrıca, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu'nda Antalya'yı temsil eden tek milletvekili olan Yıldıray SAPAN, rehberlerin önemini ve sorunlarını bildiğini, yasanın çıkarılması aşamasında her türlü desteği sağlayacağı sözünü verdi.

ARO başkanı Hasan Uysal ve yönetim kurulu üyesi Hayati Korucu turizm ve rehber sorunlarını dile getirdi.

Toplantı

25.08.2011 tarihinde Eylül Kurultay'ı çalışması için toplantı yapıldı

25.08.2011 tarihinde önceden duyurusu yapılan ve tüm rehberlere açık olan Eylül Kurultay'ı çalışması için ARO Cafe & Bistro'da bir araya gelindi. Saat 17:00'de yapılan toplantıya ARO Yönetim Kurulu üyelerinin dışında farklı dillerden 40 rehber katıldı.

ALRED ve SİRED temsilcilerinin de hazır bulunduğu toplantıda üst düzey bürokrasi ve ilgili tarafların bulunacağı çalıştay için gündem maddeleri belirlendi.

Bu toplantının rehberlerin birlik ve beraberliği için ilk adım olması; bundan sonra daha güçlü, kararlı bir tavır sergilenmesi, tüm rehberlere her türlü iletişim araçları kullanılarak ulaşılmaları konularında fikir birliği sağlandı.

Başsağlığı

Yayın kurulu üyemiz Mehmet Erdem'in annesi Şaziye Erdem 07.10.2011 tarihinde vefat etmiştir. Merhumeye Allah'tan rahmet, ailesine başsağlığı dileriz.

Yorgun Herkül

İçten Teşekkür

Akılsız, bilgisiz ve duyarsız kişilerce yurt dışına kaçırılarak yıllarca vatan hasreti içinde Amerika'nın Boston kentinde sürgünde olan üst yarımı uzun yazışmalar ve hukuk mücadeleleri sonunda yurda getirerek özürlü muamelesi gören vücudumun altıyla üstünü bir araya getiren herkese içtenlikle teşekkür ederim.

Beni toprak altından çıkartarak ikinci kez yaşam hakkı tanıyan sevgili hocam Prof. Dr. Jale İnan ve ekibine müteşekkirim. Bundan böyle tüm organlarım yerli yerinde müzedeki yerimi alarak huzur içinde yaşamak, sonsuza kadar yurdumun tadını çıkartmak istiyorum. Darısı yurt dışına kaçırılan diğer tüm eserlerin başına.

Yorgun Herkül
Güç ve Kuvvet Tanrısı

Eğitim Gezisi

ARO tarafından organize edilen
Laodikya ve Hierapolis eğitim gezisi
14.10.2011 tarihinde yapıldı.

Laodikya'daki son durumu ve genel anlatımları kazı ekibi başkanı Prof. Dr. Celal Şimşek, bazen de ekibinden uzmanlar yaptılar. Hierapolis'i ise Arkeolog Haşim Yıldız anlatımı ile gezen katılımcılar tam anlamıyla mest oldular.

Ziyaret

21 Eylül 2011 tarihinde Kepez Belediye Başkanı Av. Hakan TÜTÜNCÜ ARO'yu ziyaret etti.

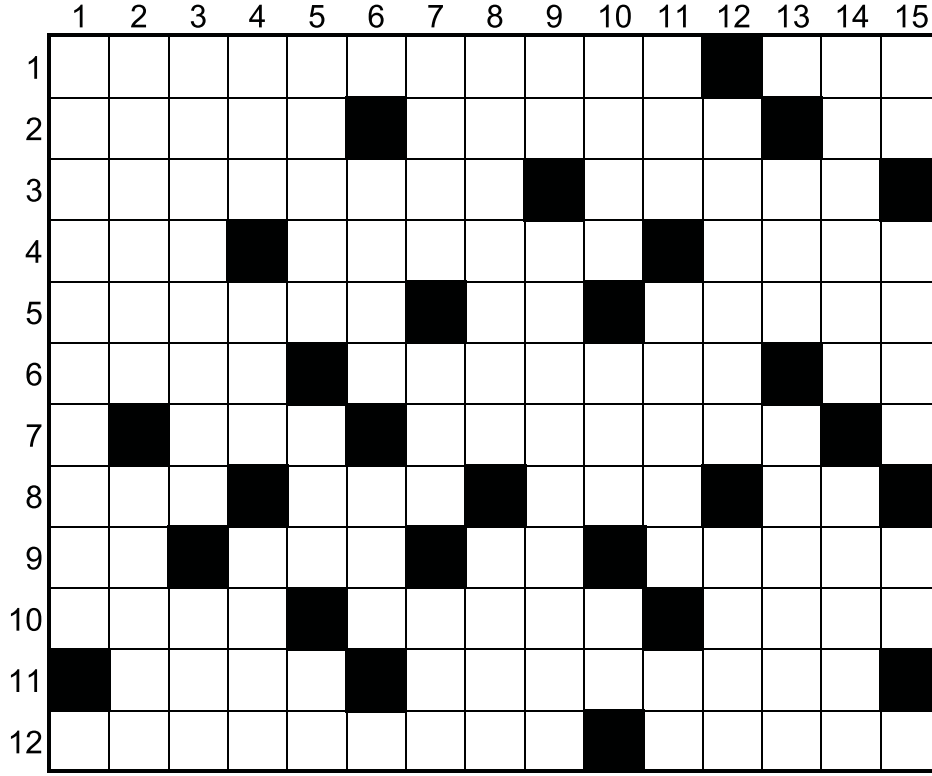
Kepez Belediyesi ve ARO'nun ortak çalışması ile düzenlenen dezavantajlı çocuklara kentimizi tanıtmaya ve sosyal aktiviteler kapsamında düzenlenen ortak projede, ARO'nun verdiği destek için bizzat teşekkürlerini ilettiler.

Sayın Hakan TÜTÜNCÜ, bu tür sosyal projelere verdiği önemi dile getirirken, bundan sonraki projelerde ARO ile işbirliği içerisinde olunması konusunda ARO başkanı Hasan UYSAL ile çözüm ortaklığı ve proje geliştirilmesi konusunda hemfikir olduklarını söyledi. Hasan UYSAL, bu tür sosyal projelerde ARO'nun gereken hassasiyeti göstereceğini yineledi.

ARO Dergi Bulmaca

Not: Bu bulmacayı doğru çözenler arasında çekilecek kurada kazanan bir kişiye kitap armağan edilecektir. Bulmacanın çözümü önümüzdeki sayıda yayımlanacaktır.

Hazırlayan: Hikmet Uğurlu, Rehber

Soldan Sağa:

- 1- Başta Çayönü olmak üzere Anadolu'da çeşitli yerlerde kazılara katılmış, arkeoloji çalışmalarının yanı sıra 1936'da Berlin Olimpiyatları'na gönderilen eskrim takımında yer alarak olimpiyatlara katılan ilk Türk kadın sporcu olan 1916 doğumlu ünlü arkeoloğumuz. - Süryani azizi.
- 2- Mesaj. - Evren. - Bir cetvel.
- 3- Vasıflama. - Yunan mitolojisinde dokuz periden biri.
- 4- Telli bir çalgıç - Eski Yunan ve Roma Çağı dili ve sanatıyla ilgili olan. - Adet
- 5- Dağ kırlangıcı. - Türk malını simgeleyen harfler. - Duvar ustası.
- 6- Kimıldamayan, sabit. - İpeğin kalınca bükülmesiyle elde edilen iplik. - Kuzu sesi.
- 7- İktidar. - Çok hızlı bir basım makinesi.
- 8- Derece yönünden alt. - Cet, büyükler. - Telefon sözü. - Lantan'ın simgesi.
- 9- Sodyum'un simgesi. - Soyaçekim. - Nazi polis örgütü. - Çek malı bir otomobil markası.
- 10- Tiyatro yazımı. - Nazım Hikmet'in bir oyunu. - Asya'da bir göl.
- 11- Ayak direme. - Avustralya yerlisi.
- 12- İzmir Balçova kaplıcalarına verilen başka bir ad. - "Kemal" (güldürü filmlerinin usta oyuncusu).

Yukarıdan Aşağıya:

- 1- İç bölge.
- 2- Hz. Muhammed'in yakınları için kullanılan sözcük. - Amerika'da yaşayan, yavrularını sırtında taşıyan keselilerden bir tür sıçan.

- 3- Üzerine bastırıldığında başka bir yüzeyin üzerine çıkabilecek şekilde, özel bir kağıt üzerine basılmış olan harf takımı. - Pearl S. Buck'ın bir romanı.
- 4- "... kemiğe büründüm / Yunus diye göründüm." (Yunus Emre). - Tek. - "... Kayığı" (tabut)
- 5- Sivas'ın Kangal ilçesinde bir höyüğün adı. - Orhan Pamuk'un bir romanı. - Tellür'ün simgesi.
- 6- "... altı" (tokat, şamar). - Türk Standartları Enstitüsü.
- 7- (Zaman) geçip gitme, hızla geçme. - Sütyen. - Eski dilde ekmek.
- 8- Orkestra şefi. - Takunya benzeri bir tür terlik.
- 9- Bizmut'un simgesi. - Taklit (mücevher).
- 10- Anapara, sermaye. - "Zil ... ve gül bu bahçede raksın bütün hızı / Şevk akşamlarında Endülüs üç defa kırmızı." (Y. Kemal Bayatlı). - İran'ın plaka imi.
- 11- Eski Roma'da aile ocağının koruyucu tanrısı. - Efsane, mit. - Duman kırı.
- 12- Uzakdoğu sporlarının yapıldığı mekanlarda kullanılan minder. - Kökeni Brezilya olan fıstık.
- 13- "Eski hamam eski ..." (değişiklik yok). - Hollanda para birimi.
- 14- Özerk. - Bir ilimiz.
- 15- Renyum'un simgesi. - Edirne'nin bir ilçesi. - "... yorgan atılmıyor / Yar sevdim tutulmuyor / Ayrılık var ölüm var / Sevda zor çekilmiyor." (Hacıbektaş Türküsü)

Geçen Sayıdaki Bulmacanın Çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	G	İ	M	N	A	Z	Y	U	M		N	E	S	E	P
2	Ö	R	G	Ü		A	A		A	S	İ	L		M	E
3	B	A		K	S	İ	L	O	F	O	N		E	B	R
4	E	D	İ	T	Ö	R		K	S	A	N	T	H	O	S
5	K	E	L	E	B	E	K		A	P	A	R		L	O
6	L		İ	D	E		L	A	L		R	A	K	İ	P
7	İ	F	Ş	A		S	O	N		S	E	V	İ		H
8	T	E	K	N	O	K	R	A	S	İ		E	N	Y	O
9	E	D	İ		R	O		R	A	D	A	R		A	N
10	P	E		T	A	P	U		T	E	S	T	E	R	E
11	E	R	İ	K	S	A	T	İ	E		K	E	F	E	
12		E	N		I	S		O	N	S		N	E	N	E

Kazanan Tarihli: Yapılan çekilişi Osman DENİZ kazanmıştır.
Kendisine bir adet kitap hediye edilecektir.

ARO DERGİ 4. sayının bulmacasını çözenler arasında yapılan çekilişte kitap kazanan M. Cengiz TURNAGÖL, ödülünü ARO başkan yardımcısı A. Zeki APALI'dan aldı.

REALTY WORLD

Premium

Profesyoneller Fark Yaratır, Farkı Bizimle Görün...

Azime DOĞAN

0505.580 59 65

Bülent Ecevit Bulv. No:141/B Çağlayan/Lara/ANTALYA

30 Günde Satıyoruz

ARO Cafe & Bistro

Zengin içecek çeşitleri,
Damak tadınıza uygun eşsiz lezzetleri,
Huzurlu bahçesi ile hizmetinizde.

www.adnansayki.com

Antalya Rehberler Odası

Demircikara Mah. Burhanettin Onat Cad. Antürk Sitesi No: 89 Kat: 1 07100 Antalya

Tel: 0242 311 11 30 (pbx) - Faks: 0242 322 91 75

www.aro.org.tr

ALİŞVERİŞ

Teknoloji Market

100 Mağaza, 120 marka

Hipermarket

Yapı Market

EĞLENCE

Bowling

Çocuk oyun alanı

3D & 5D Sinema Salonları

7 Sinema Salonu

CAFE & RESTAURANT

Türk Mutfağı

Cafe fast food

20 Restaurant

Antalya'da Yaşamın Merkezi

ÖZDİLEK • KOÇTAŞ • TEKNOSA • LC WAIKIKI • 5D SINEMA • ADIDAS • ADL • ALTINBAŞ • ARİFOĞLU • AROW • BARBEKÜ KÖFTE&KEBAP • BATİK • BAY DÖNER • BİFAİR • BİMEKS • BOSCH • BUFFET • BURGER KING • BÜCÜRÜK • BY MERETTO • CARWAX • CAZADOR • CHICKEN GARDEN • CHIMA • CODENTRY • COLIN'S • COLLEZIONE • CORN IN CUP • COSMETICA • ÇİKOLATA ŞEHALESİ • DAILY KATRE • D'S DAMAT • DEFACTO • DEĞİRMEN • DEĞİRMENÇİ BABA • DERİMOD • DESÜ TERZİ • DOYUM LAHMACUN • EFOR • EMO OPTİK • EUROMODA • FLO • FLORMAR • GOLDSTORE • HARİBO • İDİL BABY • İKBAL • İNCİ • KENBA TURİZM • KERVAN • KİGİLİ • KOÇAK SAAT • KOTON • KÖFTECİ RAMİZ • KÜTAHYA PORSELEN • LAVAZZA • LEVI'S • LITTLE BIG • LOCO POCO • LOFT • LOGELATO • LOTUS JEANS • LOVE MY BODY • LUFİAN • MANGO • MAVİ JEANS • M.BABY • MC DONALD'S • İMERT OPTİK • MODALINE PARK • MOJO KUAFÖR • MUDO • NIKE SPORT SHOP • ORTOPEDIA • ÖZDİLEK HİPERMARKET • CİNETIME SINEMALARI • ÖZSÜT • PAMUK ŞEKERCİ • PARK DÖNER • PENTİ • PHILIPS • PIZZA PIZZA • POLARIS • POLEN TANTUNİ • POLO GARAGE • PROFILO • PUMA • RANDOM • ROCK'N BOWL BOWLING • RODİ • SAAT&SAAT • SAMPİ • SAMSUNG • SARAR • SETTE • SEVİL PARFÜMERİ • SONY • STARPARK • STEP BY STEP • SULTAN'S OF HAREM • SÜVARİ • SWATCH • TAÇ • TAHAL KUYUMCULUK • TEFAL • TIFFANY • TIRİL & OYUNEVİ • TOBACCO • TWIGY • U.S. POLO • UÇ YILDIZ TÜRK MUTFAĞI • VODAFONE • WENICE KIDS • YATSAN

Özdilekpark AVM Fabrikalar Mah. Fikri Erten Cd. No:2 Kepez / Antalya Tel: 0242 334 33 99 - 44 Fax: 0242 344 55 01

www.ozdilekpark.com.tr

ÜRGÜP

"HALICILIK"

Ahmet Taner Kışlalı Cd. No:4 50400 Ürgüp Nevşehir TURKEY
p: +90 (384) 341 33 33 f: +90 (384) 341 33 37